

95-41

DATE ISTORICE

DESPRE PROTOPOPIATELE PAROCHIILE ȘI
MÂNĂSTIRILE ROMÂNE DIN MARAMUREȘ

din timpurile vechi pînă
în anul 1911.

CULESE ȘI SCRISE

BCU Cluj / Central University Library Cluj
DE:

TIT BUD

Vicariul Maramureșului.

Cu permisiunea Preaven. Ordinariat diecezan.

Prețul 3 coroane.

GHERLA

Cu literile tipografiei diecezane

1911.

DATEle I STORICE

DESPRE PROTOPOPIATELE, PAROCHIILE ȘI MĂNĂȘ-
TIRILE ROMÂNE DIN MARAMUREȘ

DIN TIMPURILE VECHI

până în anul 1911.

CULESE ȘI SCRISE

DE:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TIT BUD

Vicariul Maramureșului.

Cu permisiunea Preaven. Ordinariat diecezan.

Prețul 3 coroane.

GHERLA

Cu literile tipografiei diecezană

1911.

Prea stimați frați preoți din Maramureș!

Intre ocupațiunile mele multe n'am uitat de promisiunea făcută în anul 1891. că voiu da sub tipar istoria protopopiatelor din Maramureș ca întregire a disertațiunei mele despre episcopii și vicarii români din Maramureș, ba precum vedeți am mers și mai departe încât am scris și istoricul parochiilor din acest vicariat, dinpreună cu lista preoților din timpurile cele mai vechi, până unde am aflat date, precum și însemnări despre Mănăstirile din Maramureș.

Din an în an am adunat datele aceste, și acum le dau sub tipar.

La aceasta m'a îndemnat iubirea cătră patria mea Maramureș și dorul ca să nu piară și să nu se deie uitărei unele date interesante și numele antecesorilor noștrii.

Voi știți iubiților mei frați, cumcă Maramureșul în veacurile trecute — a fost espus la invaziunile multor popoare și oștiri protivnice, cari au nimicit sate și biserici și au ars în biserici multe documinte și cărți de valoare, ba și averile poporului adunate și ascunse în biserici.

Nu e dară mirare cumcă despre întâmplările mai vechi din parochiile noastre abia avem documinte. Totuș am cugetat că fac un lucru bun să adun datele despre întâmplările și despre preoții din vicariat baremi din cele trei veacuri trecute. Opul meu nu-i complet, sunt în dânsul lacune multe d. e. am aflat că în anul cutare a fost un preot în satul oare-care, dar n'am aflat câți ani a servit acolo, apoi din trecutul unor parochii abia sunt ceva date.

Toate câte am aflat după cercetări de ani de zile sunt aici descrise, și Vă rog să le primiți și să le cetiți cu aceea bunăvoință cu care le-am scris eu.

Dacă ve-ți ceti orșorul acesta ve-ți avea aceea bucurie, că va ve-ți convinge cumcă poporul român din Maramureș a fost aici din începutul colonizării Maramureșului cu oștile romane a lui Traian.

Vă ve-ți convinge cumcă poporul român din Maramureș începând deja dela veacul al 12 și 13-lea a dobândit donațiuni regești pentru meritele câștigate în resbelele cele crunte, și astfelu acest popor a trebuit să fie aici și înainte de veacul al 12-lea.

Ve-ți afla cumcă Clerul român din Maramureș a fost atât de brav și bun, încât Regele Mathia în anul 1479 scutește pentru totdeauna pe toți preoții români din Maramureș de legea grecească dela solvirea contribuțiilor regești ordinare și extraordinare, cari se solvesc altcum de toți locuitorii țării (Dr. I. Mihalyi dipl. Maram pag. 536).

Ve-ți vede că nobilii din Maramureș sunt descendenții voievozilor celor mai vestiți și a cnezilor de mare renume, din cari au fost mulți preoți nobili.

Ve-ți vede cumcă ca nobili au ridicat Mănăstiri și biserici, au avut pe episcopii sai, și au susținut preoți câte odată și mai mulți câte într'o parohie — da, pentrucă familiile nobile își aveau preoții lor aleși din sânul lor. Apoi s'a întâmplat cumcă cutare preot a rămas văduv, s'a căsătorit a doua oară, dar n'au mai servit la altarul Domnului, ci au funcționat la membrii familiei lor nobile săvârșind botezuri, cununii, îngropăciuni și alte funcțiuni preoțești.

Ve-ți afla cumcă acest popor harnic susține școlile sale confesionale, (: deși în toate parochiile s'au înființat câte 2—3 școli de stat :) și din an în an zidește biserici frumoase de piatră.

Ve-ți afla cumcă Clerul din Maramureș își împlinește cu scumpătate chemarea sa, și cumcă cu zel promovează binele poporului. — Despre aceasta vă dau eu adeverință, care vă cunosc pe toți și știu că sunteți un Cler de frunte în dieceza Gherlei.

Cu ajutoriul vostru s'a înființat convictul nostru din Siget, cu ajutoriul vostru tovărașiile cele multe de pe sate a căror prezidenți sunteți voi, și cu ajutoriul vostru banca românească din Siget. — La îndemnul vostru răscumpără

poporul nostru averile sale avitice, din mâinile streinilor. Și voi toate aceste le faceți în liniște, fără a vă lăuda în Tu-mea largă. Și eu am speranța cumcă voi fraților ve-ți face încă multe lucruri folositoare pentru sfânta biserică greco-catolica, și pentru credinciosul nostru popor.

Cel ce va scrie preste o sută de ani istoricul parochiilor noastre de bună samă va afla un izvor și mai bogat decât cum am aflat eu.

În urmă însemn și aceea cumcă în Maramureș au rămas neschimbate numirile satelor române, mulțumită zălosului nostru bărbat Dr. Ioan Mihalyi, care ca protofișcal comitatenz n'a lăsat să se schimbe numirile străvechi a comunelor noastre nobile.

Acum dau samă despre opurile și despre auctorii a căror cărți le-am folosit la scrierea acestora.

1. Datele din arhivul episcopesc dela Ungvar.
2. Protocoalele despre conscrierea regnicolară a parochiilor din Maramureș în anul 1774.
3. Protocoalele din arhivul vicărial rusesc din Siget și din arhivul vicariatului nostru.
4. Opul lui Ioaniciu Basilovits despre fundațiunea ducelui Koriathovits din anii 1799 și 1804.
5. Protocoalele congregațiunilor comitatenze din Maramureș începând din 1620, din cari multe date mi-a cules Sp. Domn Georgiu Petrovay protoarhivar comitatenz, căruia și cu aceasta ocaziune îi esprim mulțămîta mea cea mai adâncă.

6. Diplomele Maramureșene din seclul al 14-lea și 15-lea de Dr. Ioan Mihalyi. Precum și datele culese de Dnia Sa din arhivul comitatenz, pentru cari i sum cu adâncă mulțămîta.

7. Opul „Însemnările din bisericile române din Maramureș“, de Ioan Bîrlea preot capelan în leud.

8. Șematismele vechi dela Ungvar începând dela anul 1825 și Șematismele diecezei Gherlei.

9. Relațiunile preoților din vicariat scoase din matriculele parochiale.

10. Ziuarele unor parochii. — Însămn aici și elencul opurilor mele edate până acuma.

1. De unde nu este re'ntoarcere (1872).
2. Concordia biblică reală (1876).
3. Catecheze pentru pruncii școlari (1877) deja în 2-a edițiune.
4. Cuvântări funebreale și iertățiuni Tom. I. (1878).
5. Viața Preacuratei Vergure Maria (1886).
6. Tipic bisericesc (1886).
7. Cuvântări funebreale și iertățiuni. Tom. II. (1887).
8. Indreptar practic pentru păstorii sufletești (1883)
9. Disertațiune despre episcopii și vicarii români din Maramureș (1891).
10. Tipic preoțesc (1894).
11. Viața sfinților (1897).
12. Istoria parohiei din Siget (1903).
13. Analele Asociațiunei pentru cultura poporului român din Maramureș (1906).
14. Poezii poporale din Maramureș.
15. Opul prezintă: Istoria protopopiatelor și a parohiilor române din Maramureș cu adnotațiuni despre Mănăstirile din Maramureș.

Am mai scris afară de aceste articoli număroși în foile noastre, ștudii din viața pastorală și corespondințe din Maramureș.

Mulțamesc bunului Dumnezeu, că m'a ajutat să scriu și s'a îndurat a-mi da sănătate și voie a lucra.

Sigetul Maramureșului — (Máramarossziget), luna Iunie 1911.

Tit Bud

*parocul gr. cat. român a Sigetului
și vicariu al Maramureșului.*

Istoria

PROTOPOPIATELOR

DIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Maramureș

din timpurile vechi până în 1911.

Istoria protopopiatelor a parochiilor și a Mănăstirilor române din Maramureș.

Despre viața bisericească a Românilor din Maramureș, — care în alte locuri e izvorul cel mai avut a evenimentelor istorice — până la secolul al 17-lea avem date puține.

Atâta este sigur cumcă în veacul al 15-lea în acest comitat deja a fost organizată biserica răsăriteană.

Aceasta se adeverește din documintele și din diplomele nobilitare în cari se face amintire despre preoții români de pe acele timpuri, și din însemnările de pe cărțile vechi bisericești.

Astfelu într'un documânt din 1386 se espune cumcă în Giulești a fost preot Miriclo, fiul lui Giula (Gyula) strămoșul familiei Rednik, din care au fost mulți preoți și și episcopul Rednik dela Blaj.

În anul 1423 se face amintire despre Dragos popa în Coseu. — Comună Coseu n'avem, poate că Dragos a fost protopopa Coseului. În anul 1428 se amintesc ca preoți Costa, apoi Bolota în Apsa de mijloc, iar în 1445 în Vișeu preotul Nicolae.

În 1451 diacon Iuga în Ieud

În 1462 popa Nan în Giulești.

În 1498 popa David în Leordina.

În 1539 protopopul Petru din Budești, parochia Vișeului de mijloc înființată în 1569.

În 1645 April 26 a primit Comitatul pe nou denu-
mitul Episcop Igumenul Silvestru. ✓

Dela 1711—1719 Martiu 5 a fost episcop Petrovay
Popa Ștefan alias Serafim.

Regele Mathia cu una ordinațiune din 1479 la rugarea Metropolitului din Alba-Iulia pe preoții români din Maramureș i-a absolvat dela ori ce feliu de contribuțiune.

Preoții de pe acele timpuri erau din classa proprietarilor și a nobililor.

Din conscripția venitelor preoțești din Maramureș efec-tuită în 1774 apare cumcă parochiile aceste s'au înființat în timpuri vechi și îndată după înpopularea comunelor.

În conscripția aceea se zice: „Parochia Mater Statim cum impopulatione Pagi erecta“.

„Ab antiquo erecta“.

„Annis incertis erecta“.

„Memoriam humanam excedente tempore erecta“.

Comunele române din Maramureș sunt foarte vechi.

În diplomele câte le avem se vede că începând dela 1345 comunele române se dădeau ca donațiuni unor bărbați binemeritați de Patrie și de Religiuine, a căror străne-poți români și astăzi trăiesc.

Din o diplomă din anul 1213 apare că în Maramureș a fost și loc acreditat. Diploma se începe astfel: „Nos M. Paulus Magister domus fratrum de Maramorosio“ etc. Acel loc a fost Remetii dincolo de Săpinția (Pálosremete), unde acum ruthenii servesc în biserica vechie a părinților Paulini. Acel loc acreditat verosimil s'a nimicit în 1241 de tătari, dar biserica stă și astăzi.

Însă dacă a fost loc acreditat pentru păstrarea diploma-melor în anul 1213 e sigur că a trebuit să aibă și ce păstra, și cumcă deja înainte de 1213 se străduiau pentru maramureșeni diplome nobilitare și de donațiuni, cari se păstrau în acel loc destinat spre aceasta.

Diplomele acele în cea mai mare parte au fost a ro-mânilor, și în parte a ungarilor, deoarece în diplomele câte le avem de-a rândul apar numele familiilor române și azi existente.

Astfeliu în anul 1231 deja au fost români în Mara-mureș.

Apoi este știut că Baliția (Balc) voda și Drag mester (cari în anii 1373 —1402 au fost și Comiti supremi ai Ma-ramureșului): în anul 1391 au fundat Mănăstirea S. Ar-changel Michail dela Peri (rusește Hrusova, ungurește Körtvé-lyes), și acolo au avut reședința și episcopii din Maramureș, — cari (dupăce sub Mihail Apafy s'a luat aceea Mănăstire):

și-au străpus reședința la Moiseiu, și la Husztbaranya. Însă a locuit și în Bârsina un episcop Gavriil, în Petrova Serafim, în Moiseiu Demetriu Pop. — În Biserica albă a locuit când și când și episcopul Stoica.

În anul 1906 am cercetat Mănăstirea dela Peri cu domnul N. Iorga, însă n'am aflat decât locul Mănăstirii.

Pietrile dela Mănăstire le-au cărat ruthenii și le-au așezat de fundamente sub căsile lor.

Episcopia română din Maramureș a susținut până la 1734 când lățindu-se unirea episcopului cel de pe urmă Doziteu s'a refugiat în Moldova, ducând cu sine de bunăsamă și documentele câte le-au avut.

Constantin Brancovan domnul Munteniei (1688—1714) a dăruit Mănăstirii din Maramureș închinată la Înălțarea Domnului un potir cu inscripția: „dăruit de voda Brancovean“. Aceea mănăstire a fost cea din Biserica albă de lângă Siget.

Episcopia română din Maramureș a susținut mai bine de 300 de ani. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Episcopia a stat sub iurisdicțiunea episcopului dela Belgrad, ceea ce se vede de acolo, că episcopii dela Alba-Iulia se întitulau și episcopi al Maramureșului.

La reîncorporarea Comitatului Maramureș către Ungaria în anul 1736 parochiile aceste s'au adnectat la episcopia ruthenă a Muncaciului, — sub care a stat până la 1850, adică 114 ani. În 1850 s'a înființat dieceza română a Gherlei. Adică 114 ani au stat românii din Maramureș sub o cărmuire ruthenă, trimitând episcopii dela Ungvar preoți rutheni între români.

Cele mai sus scrise documentează cumcă aici a ezistat vieța bisericească; căci și Mănăstirea dela Peri s'a înființat cu scopul, ca acolo egumenii să aibă iurisdicțiune episcopescă, care episcopii au și ezerciat'o până la 1734.

Ca egumeni a Mănăstirii dela S. Michail (dela Peri) din Maramureș cu iurisdicțiune episcopescă se amintesc: Pachomiu, Ilariu și Gelaziu. Apoi episcopii Dumitru Pop cu reședința la Moiseiu 1637, — Solovestru 1645, Iosif Stoica 1692—1711, Serafim din Petrova 1711—1719.

Dozitheu 1720—1734. — În 1707 episcopul Stoica fiind deținut a fost pe aici un episcop cu nume Circa — prețin a calvinilor, care a fugit căci la caz contrar s'ar fi spânzurat, făcând multe fărădelegi în Comitat. La mănăstirea dela Bârsana episcopul Gavriil.

Dr. Ioan Mihalyi scrie cumcă în Mănăstirea dela Peri a ezistat și o tipografie, și poate că acolo s'a tiparit cea dintâiu carte bisericească în limba română. Precum scrie și N. Iorga că cartea întâia (bisericească) a trebuit să iasă din părțile acesté.

Deja înființarea Mănăstirei dela Peri în anul 1391 cu reședința de Episcop arată că în Maramureș a fost organizată biserica răsăriteană, căci la caz contrar n'ar fi avut lipsă de Episcopie.

Acei Episcopi au ocârmuit Maramureșul stându-le în ajutor protopopii.

Apare această din decretul saborului (sinodului) ținut în Siget sub episcopul Stoica în 17 Aprilie 1698, în care se scrie: „Saborul mare din Siget pe scaunul Părintelui Vladica Iosif Stoica fiind sfîntenia sa de față și protopopii din ierașul de sus, ierașul Coseului și ierașul Sigetului“ etc.

Dar să știe și aceea cumcă la sinodul sfintei Uniri ținut în 5 Septemvrie 1700 în Alba-Iulia au fost de față și protopopi din Maramureș, anume Luca din Seliș (oare nu Selișteea?), Ilie protopopul din Saldobiș, care s'a ținut de ierașul (protopopiatul) de jos sau a Sigetului, protopopul Vasilie din Romlis. — Comună cu acest nume n'avem, ci poate că sub Romlis trebuie a înțelege Rona de sus căreia rușii îi zic Ronlis — Rona de sus. — Însă eu sunt de părere cumcă acei protopopi au fost rutheni, deoarece în acel timp Maramureșul a stat sub ocârmuirea Episcopului Stoica, care n'a fost amic al unirei, dânsul și-a temut scaunul episcopesc și nu cred să fi lăsat să meargă protopopii și preoții lui la primirea unirei; apoi atât Saldobisul cât și Romlisul (Rona de sus) au fost deja pe atunci impopulate cu rutheni, deși mai înainte sub voda Dragoș au putut să fie comune române, — însă se știe cumcă comunele române lăsate goale de românii ieșiți în Moldova le au ocupat ruthenii aduși de ducele Coriatovici.

Pe lângă protopopii numiți au fost la sinodul dela Alba-Iulia și 59 preoți. — În Maramureș sunt 50 comune românești. Deși în acel timp erau câte într'o comună și câte 2—3 preoți, totuși abia cred cumcă acei 59 preoți să fi fost toți români din Maramureș, ci poate au fost și preoți rutheni și preoți din Satumare și Ugocia, ba poate și din Bihor, deoarece Comitatele aceste adeseori se numiau Maramureș, adecă toți românii până în Bănat erau din Maramureș.

Despre cele mai sus scrise în parte am făcut amintire și în disertațiunea mea despre Episcopii și vicarii din Maramureș, iar acum voi descrie cele aflate despre protopopiatele și parochiile din Maramureș.

Încă în anul 1885 am făcut propunerea în „Foaia bisericească și școlară” din Blaj, să se descrie istoricul comunelor și a parochiilor noastre.

Propunerea mea a avut un rezultat îmbucurător, căci de atunci s'au făcut multe descrieri interesante a parochiilor române.

Am scris și atunci să măntuim din trecutul parochiilor noastre atâta cât știm și vom pute' resti, căci pe zi ce merge se pierd și se nimicesc datele și documintele.

În 1891 am edat istoricul episcopilor și a vicarilor români din Maramureș și am descris istoria satului meu natal Satsugatag care sustă din 1360 și în 1439 deja a fost parochie.

Mi-am propus apoi să coadun datele despre protopopii și despre preoții din Maramureș, și să descriu și să adun și unele date despre parochiile noastre, și să fac elencul preoților din fiecare parochie de pe un timp cât se poate de depărtat.

Rezultatul cercetărilor mele îl comunic acum.

Nu-i mult ce am aflat, însă să nu piară nici aceste, să nu se uite nici aceste, căci cu timpul și datele aceste vor fi de mare folos.

Sum bătrân de 65 ani, și deja de 42 ani servesc diecezei mele ca ofițial. — Am scris mai multe opuri bisericești cari toate au fost bine primite.

Acum poate cel de pe urmă opșor este acesta, care-l dedic fraților mei preoți din Maramureș. — Cred că vor

avea bucurie cetind şirul lung a antecesorilor câte într'o parohie chiar dela 1525 şi 1634 începând.

Adnotațiuni generale despre protopopiatele din Maramureş.

Din documintele câte le avem la îndemână şi mai ales din protocoalele congregaţiunelor comitatenze ale Maramureşului şi din actele vechi a arhivului episcopesc dela Ungvár, se vede cumcă cele 50 comune române din Maramureş la început au fost împărţite în trei protopopiate, anume cum se zicea:

1. „Ieraşul de sus“ sau protopopiatul de sus adecă al Vişeuului.

2. Protopopiatul Coseului.

3. Protopopiatul Sigetului numit şi ieraşul de jos.

De protopopiatul de sus s'au ținut parochiile din districtele protopopeşti de acuma a Vişeuului, Iodului şi Izei şi câteva comune ruthene.

De protopopiatul Coseului s'au ținut parochiile cari acum sunt împărţite în protopopiatele Coseului şi a Marei. Protopopiatul Coseului s'a numit astfeliu dela râul Coseu (Kaszóvize); a Marei dela râul Mara.

Protopopiatul Sigetului a stat din comunele române din jurul Sigetului şi din câteva comune ruthene.

Din acele trei districte cu timpul s'au format alte trei, şi astfeliu precum se va vedea mai jos astăzi în Maramureş se afla şese protopopiate.

Din acele trei districte vechi mai întâiu s'a format protopopiatul Izei, numit dela apa Izei, care s'a organizat în anii 1775—1778. Protopopiatul Izei se aminteşte şi în anul 1747. însă protopopi de sine stătători au avut dela 1775. Apoi în 1862 s'a format protopopiatul Iodului, iar în 1867 protopopiatul Marei.

I.

Protopopiatul superior sau al Vişeuului.

Acel protopopiat este foarte vechiu. — După datele din arhivul episcopesc dela Ungvár, din 1781 de acel

protopopiat s'au ținut parochiile române: Petrova, Leordina, Vișeul de sus, Vișeul de mijloc, Vișeul de jos, Moiseiu, Borșa, Săcel, Săliștea de sus, Dragomirești, Cuhea, Boci-coel, Iood, Saieu, Rozavlea, Botiza, Poieni, Glod, Slatioara și Strimtura, precum și comunele ruthene de apa Ruscovă.

Din acele comune române s'au format apoi cele trei protopopiate de acum, adică a Vișeului, Ioodului și a Izei.

În districtul *de sus sau al Vișeului*, (*delu apa Vișeu*): am aflat numele protopopilor următori.

În 1645 popa Ionașco din Vișeul de mijloc protopop.

În anul 1668 popa Nicolae preot-protopop în Vișeul de jos.

În 1638 protopopul Vasile în Vișeul de jos.

În 1645 prota Ioanașco din Vișeul de mijloc.

În 1694 protopop Mihaiu la Mănăstirea Moiseiului.

În 1698 prota Grigorie în Vișeul de jos, care a luat parte la sinodul din 17 Aprilie 1698, ținut sub episcopul Iosif Stoica în Sighet.

În 1700 am aflat însămnat la parochia Glodului protopop Ștefan Petrovay, așa cred că și dansul a trebuit să fie protopopul ierașului de sus.

În 1717 Prota Lupu Sandor paroch în Borșa, din familia vodei Iuga frate dulce cu voda Bogdan din care se trage și familia Mihalyi de Borșa. Popa Lupu a servit mai întâiu ca ofițir între insurgenții lui Francisc Racolția II, mai apoi ca preot și protopop în Borșa. În anul 1717 a fost factorul principal al învingerei strălucită suportată asupra tătarilor, când s'au eliberat din tabera tătarilor mai mulți decât zece mii de prinsoneri creștini — cea mai mare parte români.

Tradiția spune că fata protopopului Sandor a condus pe tătari în strimtoarea în care s'a nimicit oastea tătarilor. — Ducele tătarilor a străpuns fata, care apoi s'a îngropat cu o pompă nemai pomenită.

În 1722 prota Timoteiu în Moiseiu.

În 1731—1735 prota Vișeului a fost Lupu Balea paroh în Iood. Familia Balea și familia Kindris se trage din familia vodei Balc. Protopopul Lupu Balea în 1747 se amintește și ca protopop al Izei.

Așa se vede cumcă protopopii Vișeului până la 1775 au administrat și districtul Izei și Viceversa, căci și protopopul Baziliu Pop paroh în Rozavlea și protopop al Izei într'un timp a administrat protopopiatul Vișeului.

În însemnările din arhivul episcopesc dela Ungvar la anul 1739 se știu următoarele:

„Districtus superior: Lupul (Balea) mora Borsiensis; Veresmoth: Parochus Demetrius Huszár mortus“. N. B. „In loco illius manet Popa Lupul actualis Protopopa“.

De unde se vede că prota Lupu a locuit și în Borșa și a fost și protopop al rușilor, în locul lui Demetriu Huszár.

Numele Huszár ocura și între români: În Săpinția a fost un cantor cu numele Huszár Irimie.

Sub prota Balea s'au zidit mai multe biserici în locul celor devastate de tătari în 1717.

În 1725 prota Timoteiu în Moiseiu.

În anul 1742 Protopop Ioan Mihályi.

Din 1754—1767 protopopul Ionaș din Săcel.

În 1710 protopop prota Ionasco din Săcel.

În 1762—1770 prota al Vișeului Ioan Balea paroh în Săcel.

În 1770—1816 ca protopopi ai Vișeului se amintesc Baziliu Pop și Iona Pop parochi în Rozavlea. Baziliu Pop a fost și protopopul Izei.

În 1794 protopop popa Vasile din Rozavlea. Se amintește și Grad Iuon din Vișeul de mijloc.

În 1788 se amintește Lupul Balea din Iood.

În opul lui Ioaniciu Bazilovics despre fundațiunea ducelui dela Muncaciu Teodor Koriathovics, se scrie că districtul Vișeului la anul 1804 este vacant, — în acel timp de bunăsamă l'a administrat Baziliu Pop protopopul Izei.

Dela 1816—1861 protopop al Vișeului a fost Ioan Mihályi paroch în Iood moșul Escelenței Sale Preas. D. Dr. Victor Mihályi Archiepiscop și Metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș și a fraților lui.

Ioan Mihályi a fost bărbat învățat care a zelat mult pentru organizarea parochiilor și rădicarea școalelor. A fost asesor a conzistoriului episcopesc dela Ungvar, și al

conzistoriului subaltern marmăţian, precum şi asesor la tabla iudiciară a Maramureşului. S'a născut în 1783, şi s'a sfinţit de preot în 1807. Originea şi-o trage din familia străvechie nobilă maramureşană Mihalyi de Apşa. A repausat în Iod.

După moartea lui Ioan Mihalyi cu ordinaţiunea de dto. 25 Ianuarie 1862 a episcopului de Gherla, Ioan cândva Alexi din protopopiatul Vişeuului s'au estins unele parohii şi s'a format protopopiatul Iodului,

În protopopiatul Vişeuului au rămas parochiile: Borşa beneficiul de sus şi de jos, Moiseiu, Vişeu de sus, Vişeu de mijloc, Vişeu de jos, Leordina şi Petrova.

Dela 1862—1878 protopopul Vişeuului a fost Baziliu Mihalca paroch în Vişeu de sus. asesor al conzistoriului de Gherla, şi a conzistoriului subaltern marmăţian, cavalier al ordinului Francisc Iosif I.

B. Mihalca s'a născut în 1821, s'a sfinţit de preot în 1845.

A fost un bărbat activ şi zelos. — A îmblat la Pesta şi la Wiena în cauza scoaterii parohiei române din Siget de sub jurisdicţiunea ruthenilor. — Sub ocârmuirea sa s'a început zidirea bisericelor de piatră din Moiseiu, Leordina, Petrova şi Borşa beneficiul superior. Sub dânsul s'a edificat casa de piatră parochială din Vişeu de sus, şcolile din Borşa şi şcoala de piatră din Moiseiu.

În anul 1872 i s'a pus de protopop surogat Alexiu Anderko paroch în Borşa.

După moartea lui Baziliu Mihalca întâmplată în 1878, a rămas protopop al Vişeuului Alexiu Anderko paroch în Borşa benef. superior, asesor conzistoriului diecezan şi al conz. subaltern marmăţian. S'a născut în 1821 şi s'a chirotonit în 1845. Oficiul protopopesesc l'a purtat până la 1885.

Alexiu Anderko a fost un bărbat înzestrat cu ştiinţe frumoase teologice. — A zidit biserică de piatră din parochia sa, şi două şcoli. A scris articule privitoare la românii din Maramureş. — A lui fiu a fost Artemiu Anderko, despre a cărui scrieri făcea amintire I. Dăian în „Răvasul” şi foaia „Luceafărul“.

Dela 1885—1895 Măiu 22, prota Vişeuului a fost Paul Oros paroch în Vişeu de jos şi asesor consistorial. S'a

născut în 1828, s'a hirotontit în 1851. A fost bărbat foarte zelos. Ca paroch în Leordina a câştigat de casă parochială și școlară una casă frumoasă de piatră cu vre-o 10 încăperi (casa de vamă cândva a crariului) în valoare de 12 mii floreni. — A finit zidirea bisericei din Leordina. Sub dânsul s'a zidit casa parochială din Petrova. A organizat plățile docențiale la 300 floreni. Oficiul protopopesesc l'a dus cu ezactitate foarte mare, și n'a avut nicicând restanții de acte officioase.

Sub dânsul s'a zidit biserica cea frumoasă de piatră din Vișeul de jos

Dela 1895—1903 oficiul protopopesesc al Vișeului l'a condus Paul Pop paroch în Vișeul de sus. S'a născut în 1840 și s'a hirotontit în 1866 și a repausat în 10 Iuliu 1903.

Oficiul protopopesesc l'a purtat cu zel și cu mare acurateață. — Fiul său Dr. Isidor Pop e avocat diecezan în Lugos, iar fiica sa Iustina soția Dlui Dr. Ioan Mihályi profișcal comitatenz al Maramureșului.

Dela 1903—1909 a fost protopopul Districtului Vișeului Iuliu Dragoș paroch în Vișeul de mijloc. S'a născut în 1860 și s'a hirotontit în 1885. Acum e paroch în Vad, districtul Marei. — A fost unul dintre protopopii cei mai zeloși și ezacți. Sub conducerea lui s'a început zidirea Mănăstirei dela Moiseiu. A zidit o casă frumoasă parochială de piatră în parochia sa Vișeul de mijloc, și-a făcut multe reînnoiri la biserica din parochia sa și în district.

Dela 1909 oficiul protopopesesc îl conduce Ican Koman parochul din Vișeul de jos. S'a născut în 1852 și s'a ordonat în 1880. Este un protopop foarte bun și ezact. La îndemnul lui s'a făcut în biserică un iconostas trumos. A zidit o casă parochială de piatră și o școală de piatră în parochia sa Vișeul de jos.

Preot zelos și orator de frunte, sub conducerea căruia districtul va înflori.

II.

Protopopiatul Izei.

Documintele din arhivul episcopesc dela Ungvar arată cumcă districtul cu numele Izei a sustat deja în 1747

însă s'a administrat prin protopopii Vișeuului adecă a ierusalului de sus.

Din anul 1778 deja are protopopi de sine stătători.

În anul 1778 de acest protopopiat s'au ținut parochiile: Săcel, Săliște, două beneficii, Dragmirești, Bocicoel, Cuhea, Iod, Saieu, Poeni, Botiza, Glod, Slătioara și Strimtura. — Din unele din aceste parochii în 1862 s'a format protopopiatul Iodului.

Dela 1747—1778 ca protopopi ai Izei sunt: Baziliu Pop și Ioan Pop parochi în Rozavlea.

Dintr'un protocol de pe timpul lui Andreiu Bacinszky episcop în Ungvar (1772—1809) ordul protopopilor districtului Izei este următor:

Dela 1775—1810 protopop al Izei Baziliu Pop paroch în Rozavlea, care a și repausat în Rozavlea.

Dela 1810—1821 Ioan Pop paroch în Rozavlea repausat acolo.

Dela 1821—1852 Gregoriu Rosca paroch în Rozavlea, născut în 1792 ordinar în 1815. A repausat în Rozavlea.

Dela 1853—1880 Baziliu Caracioni (Crâciun) născut în 1820 ordinar în 1845. Asesor al consistoriului din Gherla și acelu subaltern din Maramureș. B. Caracioni a fost un bărbat zelos, naționalist infocat. Ca membru a congregațiunii comitateneze cu Vicariul Michail Pavel în ședințele publice a apărat interesele poporului și a bisericilor. — A conlucrat mult pentru înaintarea învățământului școlar. — A fost membru în comitetul asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș și ca atare a zelat pentru susținerea preparandiei române din Siget. Cu vicariul Michail Pavel, cu profesorul de preparandie I. Bușiție, cu preotul Botizan și cu preoții din Vicariat adescori a făcut petreceri române în preparandia română din Siget. — La o atare petrecere ca teolog am luat și eu parte. S'a jucat „Apsanca“ „bătuta“, „învârțita“ și alte jocuri naționale.

Baziliu Caracioni căzând morbos i-s'a dat de protopop surogat Baziliu Gyenge parochul din Glod.

Baziliu Caracioni a repausat în 10 Iuliu 1880 în etate de 60 ani.

După moartea lui câteva luni a administrat protopopiatul, vicariul Michail Kókényesky, apoi din 1880—1882 Baziliu Gyenge parochul din Glod.

Dela 1882—1888 Michail Iurca paroch în Rozavlia. S'a născut în 1833 ordinar în 1857. A repausat în 6 Martie 1889, în etate de 56 ani. a preoției 32 ani.

Dela 1888—1890 August 12 districtul l'a administrat interimaliteni Alesandru Gyenge protopopul loodului.

Dela 1890—1900 protopop al Izei a fost Antoniu Kováts paroch în Strimtura. S'a născut în 1848, ordinar în 1873. Teolog de Wiena. Bărbat inzestrat cu științe frumoase teologice. Zece ani a administrat districtul cu tot zelul. A cumparat o casă frumoasă de piatră de casa parochială în Strimtura.

În 1900 s'a dispus la rugarea proprie de paroch-protopop în Tarna-mare. Comitatul Ugociei.

Dela 1900 ca protopop actual a districtului Izei, fungează Ioan Ivașco paroch în Rozavlea. S'a născut în 1845, ordinar în 1874. Oficiul protopopesesc îl duce cu zel mare și cu ezactitate deamă de toată lauda.

III.

Protopopiatul Coseului.

Acest district ca atare se amintește în 1698, și astfel este un district protopopesesc vechiu.

De acest district s'au ținut parochiile de pe apele Coseului și a Marei, — din cele de pe apa Marei s'a format apoi districtul Marei.

De protopopiatul Coseului s'au ținut parochiile: Budești, Sirbi, Calinești, Cornești, Ferești, Valeni, Bărsan, Nănești, Oncești, Valea porcului, Vad, Berbești, Giulești, Satsugatag, Hărniciești, Hoteni, Desești, Breb și Crăcești.

În anul 1690. Episcopul Stoica ținând sinod în Budești, protocolul sinodului îl subscrie și protopopul Ștefan, însă nu-i înșămănat că unde a locuit. E probabil că a fost paroch în Budești deodată și protopopul Coseului.

În 1593. Maiu 24 se amintește ca protopop a locului din Budești Petru. (Vezi diplomele maramureșane a lui Dr. Ioan Mihalyi pag. 638).

În 1748 Protopop Andreiu.

În 1750. Ioan Pop protopop-paroch în Sat-Şugatag.

Dela 1770—1775. Simeon Fekete paroch în Văleni.

Aşa se vede că acesta a fost protopopul surogat a fraţilor Rednic.

În 1775 se aminteşte şi un protopop cu numele Simeon în Onceşti, poate că s'a mutat din Văleni la Onceşti

Dela 1778—1823. Teodor Rednic paroch în Giuleşti. Într'o matriculă a Giuleştilor scrisă în limba latină şi română cu litere cirile se află însemnate următoarele:

„În anul 1778 în luna lui Aprilie 15 zile adevă în joia mare sta Preoţia mea de Excellenţia Sa Episcopul Bacsinszky Andreiu în oraşul Muncaciului“.

Episcopul Bacsinszky s'a străpus scaunul episcopesc dela mănăstirea Muncaciului (muntele Csernek) la Ungvár, dar aşa se vede că şi după aceea a chirotonit preoţi în aceea Mănăstire.

Dela 1823—1827 protopop surogat a lui Teodor Rednic a fost Baziliu Rednic paroch în Sat-Şugatag. Aşa se vede că în restimp de una sută de ani districtul Coseului l'au administrat parochii din Giuleşti din familia Redniceană, adevă moşul, fiul şi nepotul.

Acei Redniceni au fost bărbaţi harnici, învăţaţi şi preoţi zeloşi.

Rednicenii aceştia ici coale în matricula cea veche din 1775 se scriu şi Pop, astfeliu prota Andreiu se scrie şi Pop Rednic. Altcum este ştiut cumcă familia Pop din Giuleşti este de o viţă cu familia Redniceană. — Matricula lătimească a lui Andreiu Pop Rednic cu subscriere de protopresbiter este scrisă până la 1762.

Dela 1827 Maiu 1 protopop Baziliu Mihalyi paroch în Sat-Şugatag. În 1832 s'a strămutat la Giuleşti, unde a repausat în 1834. A fost un preot şi protopop zelos cu calităţi frumoase spirituale, de origine din familia nobilă de Mihalyi. Au fost trei fraţi preoţi în acelaş timp Baziliu în Giuleşti, Ioan în Iod şi Grigorie în Apşa de jos.

Dela 1835—1865 Filip Opriş paroch în Călineşti, născut în 1806 ordinar în 1829, repausat în 29 Aprilie 1856.

Dela 1865 până la 26 Aprilie 1867 Ștefan Opriș paroch în Ocnașugatag.

În 1867 timp scurt Petru Opriș paroch în Berbești.

Dela 7 Maiu 1867 până la 1887 Mihail Kökenyesdy paroch în Bârsana, deodată vicariu al Maramuresului. Născut 1831, ordinar 1858. Asesor konzistorial. Unul dintre cei mai zeloși protopopi ai timpului său, s'a luptat mult pentru zidirea școlilor și pentru organizarea plăților docențiale. A zidit biserică frumoasă și casă parochială în Bârsana. — În district a ținut ordul cel mai bun în toate agendele oficioase. A avut un vers sonor plăcut, încât plângea poporul când auzia cântările lui.

A repausat în 1 Septembrie 1887 în etate de 55 ani și 32 a preoției. — Vezi disertațiunea despre vicarii din Maramureș.

Dela 1887—1901 oficiul protopopesc l'a condus Baziliu Gyenge paroch în Călinești. — Un bărbat serios și zelos s'a născut în 1831 ordinar 1858. De origine din săcuime în Transilvania, — familia săcuiască românică.

Dela 1902 oficiul protopopesc îl conduce Ștefan Anderko paroch în Oncești. — Protopop zelos vrednic de toată lauda.

IV.

Protopopiatul Sigetului.

District vechiu protopopesc.

De acest district s'au ținut și unele parochii ruthene și din când în când avea și câte un protopop ruthean, iar în anumite timpuri oficiul protopopesc îl duceau vicarii din Siget.

Parohiile române cari s'au ținut în trecut și se țin și azi de acest district sunt următoarele: Orașul Siget, Săpînția, Saraseu, Iapa, Sat-Slatina cu filia Ocna-Slatina, Apșa-de jos doauă beneficii, Apșa de mijloc doauă beneficii, Biserica-albă și Rona de jos.

În săborul ținut prin episcopul Iosif Stoica în anul 1694 se amintește Popa Georgie par. în Saraseu ca protopopul iarașului Siget.

În acest district a trebuit să locuiască în oarecareva comună protopopul Petrașcu care a trecut la Calvinii. Însă

urme de activitatea lui n'am aflat. Poporul din Maramureş a rămas statornic în credinţa sa răsăriteană, şi aici aflăm abia o familie română care s'a facut călvină.

De pe timpurile acele am aflat un popă Pătraş din Apşa de jos şi unul din Călineşti, însă acela n'a fost protopop.

Alţi preoţi cu acest nume n'am aflat de pe timpurile acele.

Dela 1689—1704 protopop Ioan din Iagova (Irholcz comună ruthena) care a luat parte la sinodul cel mare ținut sub. episcopul Stoica în 17 April 1689. — Iagova deşi comună ruthenă s'a ținut sub jurisdicţiunea episcopului Stoica, ceea ce arată că şi ruthenii au fost supuşii episcopului român din Maramureş.

Apoi n'am dat urmă de protopop până la 1731.

Dela 1731—1750 se aminteşte Iona Teodorovics şi Iona Pop parochi în Săpintia.

În 1751 Ştefan Pop paroh în Taraczköz parochie ruthenă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dela 1762—1784 Ioan Mihalca paroh în Iagova (Irholcz aşisderea comună ruthenă.

Dela 1784—1806 oficiul protopopesc l'a condus Georgiu Köszegly vicar în Siget.

Dela 1806—1810 Michail Vlad paroh în Apşa de mijloc din familia nobilă de Vlad. Moşul său a fost preot iar taică său jurat, sau cum se zice acuma pretore. A fost un bărbat învăţat şi cu mare auctoritate. În congregaţiunea comitatenză din 1797 s'a ales de preot castrenz a românilor nobili insurgenţi trimişi la oaste contra lui Napoleon I. Poate că a fost ales şi pentru aceea că a fost un călăreţ vestit.

Michail Vlad poate că a fost şi mai înainte protopop, dar date avem despre dânsui numai dela 1806.

Dela 1810—1837 Baziliu Volos sau Voloszan născut în 1782 ordinar 1806. Unde s'a născut şi de ce neam a fost nu se ştie. Cuvântul volos reduce la cuvântul rusesc holosz — glas — viers.

În matriculele din Sat-Slatina unde a fungat ca paroh a scris româneşte cu litere cirile, subscriindu-se la început Volasz, apoi Volosan.

Dela 1837—1840 oficiul protopesc al Sigetului l'a condus Ioan Anderco de Homorod paroch în Sat-Slatina, apoi paroh-protopop în Negrești, în urmă canonic-prepozit în Gherla. S'a născut în 1810 ord. 1833. A repausat ca prepozit în 31 Iuliu 1890 în etate de 81 ani, a preoției 57 ani.

Dela 1840—1868 Alesandru Lazar de Purcăreț, paroch în Apșa de mijloc, asesor konzistorial, s'a născut în 1806. De origine din familia nobilă Lazar de Purcăreți din Chior. Ca pe orfan l'a adus în Maramureș unchiul său Florian Lazar parochul din Breb. Ștudente și teolog eminent. Teologia a absolvat'o în Tîrnăva (Nagyszombat). A fost un bărbat cu însușiri nobile și cu știință mare. Orator vestit cu vază mare înaintea maramureșenilor. A zelat mult pentru învățământul școlar, încât urmele ostenelelor lui se văd și acum în district care are școli bune de pe timpul lui. A repausat în Apșa de mijloc în 20 Aprilie 1868.

Dela 2 Maiu 1868—1902 Baziliu Lazar fiul lui Alesandru născut în 1836, ordinar în 1858 paroch și asesor konz. în Apșa de mijloc. A fost bărbat cu științe frumoase teologice, orator eminent. Protopop cu vază înaintea clerului și a poporului. — Fiul său Dr. Alesandru Lazar e jude regesc în Siget.

Sub conducerea lui Baziliu Lazar s'au zidit mai multe biserici și școli în district. — A repausat în 24 Aprilie 1902 în etate de 67 ani și 34 a preoției. S'a îngropat în grădina sa proprie, în umbra brazilor de dânsul plantați.

Dela 1902 oficiul protopopesic al Sigetului îl conduce Tit Bud vicariul Maramureșului, având din anul 1910 și protopop ajutător adeca surogat pe Ioan Doroș paroch în Sat-Slatina.

Ioan Doroș conduce districtul cu zel mare. Un bărbat deștept și oficial sirguincios, sub conducerea căruia s'a zidit biserica cea pompoasă a Episcopului Păvel din Sat-Slatina, și s'a făcut un cor bisericesc atât în filie cât și în sat. — Cel dintâiu cor bisericesc în satele din Maramureș.

V.

Protopopiatul Iodului.

Mai sus am amintit cumcă în anul 1862 din protopopiatul Vișeuului s'au escins unele parochii, și s'a format

protopopiatul Ioodului numit dela parochia Iood, organizându-se atunci și protopopiatul Izei și al Coseului.

Aceasta organizațiune s'a întâmplat în 1862 cu ordinațiunea Episcopului, și anume protopopiatul Ioodului s'a format din parochiile: Săcel Săliște doauă beneficii, Dragomirești, Cuhea, Botiza, Boci oel, Saieu, Iood și Poieni. Protopopiatul Izei s'a format din parochiile: Rozavlea, Strimtura, Bârsana, Nănești, Oncești, Vad, Văleni, Glod și filia Slătioara. Protopopiatul Coseului Budești, Breb, Sirbi, Călinești, Ferești, Cornești, Berbești, Giulești, Desești, Crăcești, Ocnașugatag cu filia Hoteni și Satșugatag cu filia Hărnicеști.

Aceasta organizare apoi în 1867 s'a schimbat de nou făcându-se al șeselea district numit al Marei.

În 1862 primul protopop al Districtului nou înființat al Ioodului a fost Laurențiu Mihalyi de Apșa paroch în Iood. Născut în 1815, ordinar în 1839. Teolog eminent al Seminarului din Ungvar. S'a căsătorit cu nepoata episcopului de mare nume Baziliu Popovici. A fost mai întâiu paroch în Sirbi, cântăreț vestit, orator eminent, naționalist înfocat, care nu vorbea nici când altă limbă decât cea românească. — A scris multe poezii populare și viersuri de iertăciuni la morți. A scris și poezii latine. Una cătră S. Sa de pie memorie Pontificele Piu al IX-lea. A zelat mult pentru învățământul școlar și a organizat școlile din district. — S'a ocupat și cu facerea unei mașine de mobile perpetuum, — durere că instrumentele lui și mașina deja gata au ars dimpreună cu casa parochială din Iood, arzind și scriptele prețioase a hărnicului paroch-protopop.

Sub dânsul s'a organizat o capelanie stătornică în Iood. — Eu am fost capelan lângă dânsul în trei ani, și-am admirat știința lui profundă, vecina mea crâșnicita a suduit odată astfelu pe pruncul ei: „tu genciu rău“ l'am întrebat pe principalul meu ce înseamnă sudalma aceea, și mi-a spus: ieudenii sunt de vița română și încă n'a uitat sudalma română „*tu mala gens*“ = tu genciu rău. — Durere că pierzându-și soția a devenit om retras și năcăjit. — A repausat în 31 Maiu 1881 în etate de 66 ani a preoției 42 ani.

În 1872 Iunie 4 s'a dispus lângă Laurențiu Mihalyi ca protopop surogat Alesandru Gyenge paroch în Dragomirești, și asesor konzistorial. Născut în 1840, ord. 1865, care după moartea lui L. Mihalyi a rămas protopop actual acelu district.

A dus oficiul cu ezacitate, a organizat plățile docențiale. Sub conducerea lui s'a zidit casa cea frumoasă de piatră din Iood, și școala de acolo așșderea de piatră organizând acolo două stațiuni docențiale. — A câștigat pentru biserica din Dragomirești banii regalelor și o sumă konziderabilă dela Iuliu Vințiu fost protopretore și ablegat dietal.

Alesandru Gyenge în 1903 s'a strămutat la parochia Satșugatag, iar protopopiatul Ioodului de atunci îl administreează Ioan Ivașco protopopul Izei.

* * *

Precum am amintit mai sus districtele Ioodului, Izei și al Coseului în 1867 s'au organizat de nou și s'au format districtul al șaselea al Mării.

De atunci acele districte stau din parochiile următoare:

Protopopiatul Ioodului are 7 parochii, anume: Bocicoel, Cuhea, Dragomirești, Iood, Săcel, Săliștea de sus beneficiul de sus și de jos.

Protopopiatul Izei are 7 parochii, anume: Botiza, Glod cu filia Slătioara, Poieni, Rozavlea, Strimtura, Saieu și Nanești.

Protopopiatul Coseului cu 8 parochii, anume: Bârsana, Budești, Călinești, Cornești cu filia Ferești, Ocnașugatag cu filia Hoteni, Oncești, Sirbi și Văleni.

VI.

Protopopiatul Mării.

Are șapte parochii și două filie, anume: Berbești, Breh, Crăcești, Desești, Giulești, Satșugatag cu filia Hărnicești, Vad cu filia Valea porcului.

Acest district s'a înființat în 1867.

Protopopul întâiu a districtului a fost Ioan Pop paroch în Vad, mai târziu vicariu al Maramureșului. Ioan

Pop s'a născut în 1834 în comuna Cig din Silvania, unde taica său a fost preot. — Teologia a absolvat'o în Wiena cu eminentie, apoi a fost archivar diecezan, apoi preot în Teuții de jos, iar în an. 1866 paroch în Vad și protopop.

Ioan Pop a fost un bărbat zelos, român învăpăiat, bărbat cu știință profundă și s'a luptat mult cu organizarea școalelor și a învățământului școlar. Punctuositatea lui în cele oficioase este admirabilă. Durere că a murit abia fiind de 46 ani cu finea anului 1879, (vezi istoria vicarilor din Maramureș.)

Binemeritul bărbat Dr. Coriolan Pop este fiul repausatului Ioan Pop.

Dela 1880—1882 oficiul protopopesic al Marei l'a administrat Petru Opriș paroch în Berbești care interimaliter l'a dus acel oficiu deja din Novembrie 1872 când Ioan Pop a fost denumit de vicariu.

Petru Opriș a fost oficial zelos și barbat cu vază, descendente a protopopilor din familia Opriș din Călinești.

Petru Opriș a repausat în 1882, și clerul districtului sub prezidiul vicariului Mihail Kókényesdy l'a ales de protopop pe Tit Bud paroch din Satsugatag. — Cum am dus eu oficiul și ce am lucrat las să judece alții.

Strămutându-se Tit Bud ca vicariu la parochia Sigetului a condus și de aici oficiul protopopesic al Marei până la 1903, când administrarea aceluși oficiu s'a concretizat lui *Petru Birlea* paroch în Berbești.

Petru Birlea s'a născut în 1853, s'a ordinar în 1880 și de atunci fungează în Berbești ca capelan în doi ani, apoi ca paroch după moartea lui Petru Opriș.

Petru Birlea e un oficial zelos ducând oficiul său cu toată ezactitatea.

Istoria
PAROCHIELOR

DIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Maramureș

cu elencul preoților din timpurile
vechi până în 1911.

Istoria parochiilor române din Maramureș cu elen- cul preoților din timpurile vechi până la anul 1911.

1. Apșa de jos. (Alsóapsa) două parochii.

Parochie vechie cu două biserici de lemn, una din anul 1561, cealaltă din 1776, școala conf. gr. cat. română de piatră cu două sale de învățământ, cu 4500 locuitori gr. cat. români. — În anul 1300 deja se amintește ca donațiunea lui Bale și Drag voivozi din Maramureș. Tradițiunea spune că locuitorii Apșei de jos odinioară au murit de ciură și au rămas numai 7 înși, iar în Apșa de mijloc au rămas 17 înși și aceștia la oaltă ar fi sărbăt Paștile, apoi Bale și Drag au adus acolo locuitori din alte sate. În hotarul comunei e dealul numit: „Dealul boului“. Tradițiunea spune cumcă în vechime dealul acela era plin de boi sălbatici. — Locuitorii sunt nobili dintre cari mulți au purtat diregătorii comitatenz și au fost preoți. Din Apșa de jos a fost Vasiliu Mihalca vicecomite comitatenz repausat în 1886. Apșa de jos deja din vechime a fost împărțită în două parochii.

Indicele preoților.

1526 Dominicus Pop, 1634—1637 popa Ioan, 1689 popa Ștefan și popa Pătraș și diaconul Lupșa. Despre cari se face amintire într'un act subscris în 1697 de Vlădica Ioseph adecă Iosif Stoica, 1698 popa Chirilă, 1715 parochia de sus popa Ilie, 1751 Gavriil Simon și Mihail Mihalca, 1765 popa Vasiliu Cionca, 1766—1769 Vasiliu Selever, 1770 Selevér și Toma Cionca, 1779 parochia de jos Pantelimon Voloșan și Petru Opriș, 1812 Michail Cziple iar în parochia de sus Paul Ivasko, 1825—1847 Grigoriu Mihályi Iunior 1847 par. de jos Baziliu Papp,

1856—1894 Mihail Marina în par. de jos, în par. de sus în 1856 Mihail Pavel repausat ca episcop al Oradei mari, în par. de sus 1867—1891 Georgiu Huban, apoi până la 1897 a administrat parochia de jos Ioan Ivasco, acum canonic în Gherla. Dânsul a zidit casa cea frumoasă de piatră din parochia de jos. S'a născut în 1848, s'a sfințit de preot în 1873, — preot celibe. În benef. inferior dela 1893 până în prezint Vasiliu Ivasco n. 1855 ord. 1893. Cântareț de frunte cu un viers admirabil de frumos, preot celibe.

În benef. de sus dela 1893 până în prezinte Emil Huban născ. 1863 ord. 1893.

2. Apșa de mijloc. (*Középpapsá*) două parochii.

Parochia foarte vechie cu două biserici. Una din 1440 cealaltă din timpuri neștiute. Școala confes. gr. cat. română de piatră. În anii 1428 și 1445 deja se amintesc ca preoți popa Costa și popa Balotha. Numele Balotha = Vlachata = Român. Îl întâlnim în documentul lui Alexandru voivodul Moldovei din anul 1431 N. Densușan documinte.

Parochiele au 3100 locuitori gr. cat. români.

Din Apșa de mijloc se trage familia nobilă Mihalyi, care a dat neamului nostru atâta bărbați de frunte. Din aceasta străvechie familie nobilă își trage originea și Escelenția Sa Preasfințitul Domn Dr. Victor Mihalyi arhiepiscopul și Metropolitul Albei-Iuliei și al Făgărașului, fratele său Petru prez. as. pentru cult. poporului român din Maramureș. Ioan Dr. protofisc. comitatenz membru al acad. române. În înțalesul diplomei din 7 Dec. 1406 a treia parte din Apșa de jos, a fost a apșenilor de mijloc. Apșele sunt comune vecine. În biserica de jos se păstrează un steag de-a lui Rákoczy al II. de unde se vede că apșenii au fost ostași în tabăra lui Rákoczy. Fostul comite suprem al Maramureșului Ioan Lonyai mi-a spus cumcă marșul Rákoczy e românesc, și că-l știa trage corect un țigan din Beregszász. — În hotar se află dealul Cremenită pe care se zice că a fost o cetate (*Kermeczvára*). Românii din Apșa de mijloc sunt plutași vestiți. Pe sigilul protopopiatului de Sighet din 1825 este gravat un român cu plută.

Indicile preoților.

Anul 1445 popa Costa și popa Balotha, 1456 Costa Pap, 1506 nobilii Ioannes Pop, Ilnat Pop și Tivadar Pap, 1689 popa Ionaș, 1520 Laurentiu Pap de Középsőapsa, 1526 Ioannes Pap de Középsőapsa, 1609 popa Constantin, 1627 Maiu 28 popa Iosif, 1696 14 Februarie Marina popa Ilieș și Mihaiu Pop Irimei, 1670 popa Paul preotul ecleziei din Apșa de mijloc, 1751 Peccorus Mihalyi diaconus, Georgius Mihalyi diaconus, Ionas Papelan. 1651 1. Ianuarie Ionaș Marina praesbiter fiind bolnav facionează înaintea egumenului Vasiliu din mănăstirea bisericeii-albe. 1704 popa Ilie Seremi, 1747 popa Vasile (Vultur). 1760 Ionaș Dan, 1773 popa Nicolae, 1783 popa Nicolae Vlad, 1791—1796 Mihail Vultur.

Dela 1806—1810 Mihail Vlad, care a fost protopop și preot castrenz. (Vezi istoricul protopopilor.) — Dela 1837—1841 Demetriu Vultur în parochia de sus, în 1835 în par. de jos Ioan Anderko fost preot în Sat-Slatina, apoi în Negrești în urmă prepozit la Gherla. Dela 1847—1868. Alexandru Lazar paroch-protopop. (Vezi ist. protopopilor.) În par. de sus Mihail Iody 1852—1857. În interregnu a servit și câte un preot în ambele parochii.

Dela 1868—1872 Ioan Pavel repausat în Sat-Slatina. Dela 1868—1902 Baziliu Lazar paroch-protopop, vezi ist. protop.) A servit într'un timp singur în ambele parochii, apoi a avut de capelan pe Iacob Goja servind acolo în 1874—1876 ca adre a benef. de jos.

Dela 1878 în par. de sus Baziliu Ciora sub care s'a zidit casa cea frumoasă de piatră parochială. — Dela 1903 până în prezinte în par. de jos fungează Mihail Pop.

Bisericile din Apșa de mijloc au o avere de 1400 jughere de păduri și locuri de pășunărit.

3. Bârsana (Barczánfalva.)

Parochie foarte veche cu două biserici, una veche de lemn s'a adus în sat în 1806, de pe locul Mănăstirei, apoi una nouă de piatră zidită în 1881. A fost încă o biserică de lemn făcută în 1720 după invaziunea tatarilor,

din care s'a făcut școală. — Cu 2700 credincioși gr.-cat. români. Școală conf. de lemn. În hotarul comunei către Strimtura a fost o mănăstire în care a locuit și un episcop cu numele Gavriil, dânsul a fost cel de pe urmă episcop român al Maramureșului. În indicele actelor vechi vicariale din anul 1739 se află următoarele:

„Eppus Gabriel ex Barczánfalva scribit de non ordinando quodam invenem“. Acta nu se află. — Și Șincal scrie despre un episcop belicos din Maramureș. — În hotarul Bârsenei a fost și o cetățuie. Familiile nobile din Bârsana își datează dotațiunile dela regii din familia Arpadiană. Biserica are o pădure de stăjeri de 400 iughere. În 1717 poporul din Bârsana cu cei din Strimtura s'au luptat cu tătarii la locul numit „Piatra țiganului“. Aruncând lemne și bolovani asupra oardelor barbare, nimicind pe mulți dintre dâșii. În hotar în drumul comitatens este un pod numit „podul miresei“ de pe care a căzut în afunzime o mireasă și a murit în acel loc. și va rămânea acel pod în veci cu numele „podul miresei“. Bârsana în anul 1346 se amintește ca donațiune a regelui Ludovic dată lui Stanislau fiul lui Bârsan. — Familia Bârsan stăpânește și azi în Bârsana.

În Bârsana s'a născut d. canonic Dr. Petru Fabian, fratele lui Niculae profesor în Beiuș, și patru surori toate profesoare, crescute de evlaviosul lor părinte Nicolae docente din plătuța de 200 floreni.

Dar Nicolae docentele toate slujbele le ascultă rugându-se în genunchi. Bunul Dzeu căruia cu atâta pietate a servit a binecuvântat familia lui.

Indicele preoților.

În 1623 Alexiu popa alias Ofrim.

În 1746 popa Grigorie Hodor, în 1756 George Ștefanca, în 1751 Ladislau Ofrim, în 1751 popa Grigorie Petrișor, în 1778 popa Ionaș Balțian — Bârsan, atunci încă a susținut mănăstirea, 1760—1776 Nechita Bârsan în 1786 popa Dumitru, 1787 popa Ulici Dumitru, dela 1818 — 1838 Cozma Petrovay, dela 1838—1856 George Pop, dela 1856—1866 Demetriu Bud, dela 1866—1887 Michail

Kökényesdy fost protopop și vicar. Sub dânsul s'a edificat în 1881 biserica cea frumoasă de piatră, casa parochială de piatră și școala din biserica cea veche. (vezi ist. protopopilor.) Dela 1887—1889 Iuliu 11, parochia o-a administrat Ioan Doboși, ginerele repausatului vicar. Dela 1889 până în prezinte e paroch Andreiu Kováts, preot zelos, sub îngrijirea lui s'au acoperit ambele biserici și casa parochială și școlară, s'au făcut îngrădituri și răstigniri frumoase. Și aceasta parochie au administrat'o în vechime călugării dela mănăstire.

4 Berbești (Bártfalva.)

Comuna și parochie veche, cu biserică de lemn din 1758 cu inscripția S. A. M. Andreas fecit ecclesiam. Biserica cea veche dinainte de 1758 s'a dăruit credincioșilor din Vad. Acum e sub acoperiș una noauă de piatră. Școala de piatră. Cu 1500 loc. gr. cat români. În anul 1442 se amintește ca posesiunea fiilor lui Balc voda. În biserică este altar vechiu făcut după stilul oriental, cu cărligul pe care se așază porumbul în care se ținea sta Cumincăjură. — Când s'a săpat fundamentul bisericii celei noauă s'a aflat bortă de stăjar scobită în care erau osemintele unui prunc, coștiugul acel minunat în cele două capete era închis cu scânduri de stăjar. Bietul român a cugetat că în borta de stăjar va odihni bine punctul lui, și e drept că se odihnește și azi îngropat în mijlocul bisericii celei noauă. Cine știe din ce veac a mai putut fi acel coștiug.

Numele Berbești, ungurește Bártfalva unii îl derivă dela numele Bertalan — Bertalanfalva — satul lui Vârtan. — În 1800 deja a fost în sat școală în care învățau pe prunci cantorii.

Indicele preoților.

În a. 1700 Pop Lupu, 1714 popa Nicolae, 1750 popa Filip, 1751 Ladislau Codra loci parochus, 1751 Nicolaus Pop parochus, 1754 Pop Todor, 1758 Toader Codrea, 1759 nobil Pop Nicolae, 1774 popa Chifor, 1775 Nichifor Méhes născut 1726 rep. 1776 23/XI, în 1769, Todor Codran (Codrea) în 1785 se amintește Ioan Stanca teolog de anul al III-lea. În 1797 Vasile Hainca, poate Hanca care a fost

nobil. În 1801 Mihail Dragos, în 1802 Vasilie Onis, dela 1802—1836 Petru Opriș senior, născut în 1780 repausat în 1836, dela 1837—1865 Ioan Opriș, dela 1865—1882 Petru Opriș, protopopolul Marei sub care s'a zidit școala cea frumoasă de piatră. Dela 1882 Petru Birlea protop. Marei care a zidit casa parochială de piatră și biserica cea frumoasă de piatră.

5. Biserica albă (*Fejéregyház, acum Tiszafejéregyház*)

Numirea a căpatat'o dela biserica care erà pe țarmurele Tisei și se vedea din depàrtare, cum se vede și cea nouă de acuma. Parochia veche în apropierea Sigetului. — Parochia au înființat'o călugării bazilitani dela Mănăstire în 1492. Bazilitanii au avut acolo Mănăstire în care locuiau cu drag și episcopii români din Maramureș și s'au îngropat acolo unii episcopi și unii dintre vicarii și preoții din Siget. Înainte de asta cu vre-o 30 ani s'a văzut pe țarmurile înalt al Tisei spânzurând din pământ un felon proțesc, cine știe care biet preot a fost îngropat acolo. Acum se cunoaște numai locul altarului. Au avut credincioșii o biserică mică de lemn din 1820, în locul căreia s'a zidit în 1898 una frumoasă de piatră, școală de piatră. Numărul credincilor gr.-cat. români 1250. Panla 1689, parochia au administrat'o călugării. În 1373 Biserica albă e posesiunea lui Balce, Drag și Ioan fiii voivodului Sas. Dintre relațiunea călugărului Baziliu din 1742 (scrisă rusește și se află la un credincios de acolo) apare cumcã dânsul a mers la mănăstire în 1728 și a aflat acolo 4 boi și 3 vaci, apoi a avut pagubă mare căci au pierit 4 boi și 14 vaci în preț de 195 floreni — dar se lăudă că în anul 1742 deja iarăș a avut 6 boi în preț de 120 fl. doauă vaci în preț de 30 fl. juninci în preț de 30 fl. și are sămănături de 20 merțe de grâu. Scrie călugărul și aceea că a adus în ordine icoanele din biserică și a cumpărat cărți bisericești. Biserica fiind aproape de țarmurile Tisei, s'a surpat cu icoane cu tot.

Indicele preoților.

În 1431 Andreas Pop, 1451 Mihail Pop, 1507 Ioannes Pop, tustrei ca homo regius, și ca nobili de Fejéregyház.

În 1456 Nobilis Michael dictus Pop, filius Andreae. În 1751 Teodor Cziple, Teodor Popşa parochus, Ionaş Mois diaconus. În 1689 popa Ionaş, 1752—1758 Teodor Cziple, 1780—1786 Ioan Tivadar, 1825 Mihail Cziple 1835 vacantă, 1841—1847 Ioan iun. Batin, apoi până la 1866, Mihail Kókényesdy, dela 1867—1881 Baziliu loody sub care s'a zidit şcoala de piatră şi pentru plata docentelui s'a zidit o moară pe apa Tisei. Dela 1881—1888 Baziliu Pop sub care s'a zidit biserica cea de piatră, dela 1889 până în prezinte Augustin Darabanth sub care s'a făcut iconostasul din biserică şi s'a pietat biserica, s'a acoperit din nou şcoala. A. Darabanth preot şi catechet zelos şi sârguincios pentru bunăstarea bisericeii. A adus la rând averea mănăstirei, acum bisericească pentru care dela 40 fl. deja se dă arânda de 500 fl. A plantat pe acel loc frumos cu sutele oltoani.

6. Bucicoul (*Kisboesko*).

Comuna situată pe un deal, parochie veche. A avut o biserică veche din anul 1669 daruită parochiei prin credincioşii din Vişeu de jos. Paroşhia veche acum cu biserică de piatră din 1890, şcoala conf. de lemn reînviată, cu 1120 locuitori gr. cat. români. În 1305 deja se aminteste că donăţiunea regelui Ludovic dată lui Balce fiul lui Sas Voda şi fraţilor sai. În 1444 se aminteste că un predu părăsit. Lista preoţilor am aflat'o numai de 1722, dar e de înşămnat că în aceasta comună mică în 1722 au fost patru preoţi, iar în 1747 trei preoţi. — Popor puţin dar doritor de carte a ținut în trecut dascăli ambulănți cari iarna umblau din casă în casă şi învățau pruncii, apoi vara se duceau la ale sale. Dela 1860 este şcoala regulată.

De multe ori s'a administrat ca filie prin preoţii din satele vecine. În 1806 purta titlul de capelania locală.

Indicele preoţilor.

În 1722 popa Todor, popa Vasilie Gogota, popa Lupul Gogota, popa Lupu Radu, adecă 4 preoţi. Dela 1722—1763 popa Lupul, mainainte în 1747 popa Vasilie, popa Simion şi popa Lupu, adecă trei preoţi. În 1766

popa Costan Sima, care a absolvat teologia morală sub Andreiu Bacsinsky episcopul dela Muncaciu, și ca preot în Bocicoel a introdus cărțile bisericești rusești, (așa făcînd la Muncaciu cu preoții noștri). Altcum se scrie că a fost preot evlavios care în parochia sa a adunat 50 fl. cari i-au testat bisericeii. În 1820 Cozma Iuga din Săliște, a servit în ambele parochii — În 1836 a fost filia Cuhei servind preotul Filip Mihalca, apoi Vasiliu Mihalca din Cuhea în 1849, lui i-au urmat în 1851 Baziliu Kiss care după 9 luni a părăsit Bocicoelul, în 1852 iarăș Vasiliu Mihalca din Dragomirești, sub care s'a cumpărat casa parochială. — Fiind casa parochială credincioșii au cerut preot local și li s'a trimis Georgiu Barna fost vice-rector în Seminarul teologic dela S. Vârvara din Wiena, om erudit, fiind ca ștudente l'am cunoscut în Ungvár. A mers la Bocicoel cu un patrafir și cu S. scriptură, poporeni l'au așteptat cu chilia rânduită, cu un pat o perină și un țol, o masa și un scaun. Preotul Barna s'a culcat în pat cetind scriptura. A intrat la dânsul curatorul cu nume Cheseli și s'a recomandat, preotul i-a raspuns vezi cu sum Barna, D-Ta ești Cheseli, — Barna cu Cheseli vom trage bine în jug A văzut curatorul că popa lor e cam într'o doagă, nici n'a șezut acolo numi vre-o 4 ani, apoi s'a dus la Ungvar, locuind ca deficient în Seminar. Dela 1858 — 1865 Mihail Iurka. — Dela 1865—1885 Baziliu Dan.

Dela 1885—1910 Grigoriu Balinth, dânsul a ezoperat pe sama bisericeii și a școalei 3600 fl.

Din răscumpărarea regalelor dânsul a zidit biserica de piatră sfințită în 1890, și a procurat un clopot de 124 kilograme. — Gr. Balint a fost un preot activ, a reînviat școala de acolo, și mult timp a fost și învățător.

Dela 1910 de nou servește Baziliu Dan fostul preot din Borșa, care la bătrânețele sale a dorit a se muta în parochia avută în tinerețele sale.

7. Borșa două parochii.

Bors = Borșa e nume dacic din bora, fortuna, format ca și Apșa, Cupșa, Borșa etc. Intre munții dela Borșa

se văd a fi cu nume dacic: Bersaba, Dirmoxa, Zimbroslav, Bratila, Codrava. (Dr. I. Mihalyi diplome).

Borșa e parochie veche. Ab immemorabili tempore. Aproape cu 6000 credincioși gr. cat. români. Două parochii cu două biserici, una de lemn din 1800, cealaltă de piatră din 1895. Credincioșii spun că biserica cea de piatră e a treia, adecă au mai avut două biserici. Bisericile noastre de stâjar cum vedem țin câte 3—400 ani. Așa se vede că tătarii sau turcii au devastat și în Borșa bisericile căci multe oștiri au trecut prin Borșa în toate veacurile. — Borșa e sat vestit pentru învingerea tătarilor în 1717. Adecă în 4 August 1717 sub conducerea parochului protopop Lupu Sandor borșenii lângă strimtoarea Borșei au sfarimat oștirile tătarilor și au liberat din sclăvia păgână 10000 de creștini. Tradiția spune că trei ani de zile n'a băut poporul apă din valea aceea în care au strâmtorit și au ucis mii de tătari.

Spune tradiția cumcă în timpurile vechi a esundat iezerul (ochiul de mare) care este în muntele Pietros și a scos din pământ bolovanii cei mari cari se văd și acum, și că apoi a urmat o ciumă mare, — și când va esundă încă odată acel iezer va fi iarăși groază pe fața pământului. Tradiția spune și aceea că în muntele Pietros este o afunzime în care este un izvor cu apa vieței, din care dacă ar bea cineva ar trăi în veci. Un vânător odinioară s'a slobozit pe funi în aceea afunzime, dar nește vulturi grozavi de mari l'au atăcat și dânsul a scăpat așa că s'a așezat pe un vultur și acela a zburat cu dânsul și l'a scos din afunzime.

În 1365 regele Ludovic dăruește Borșa lui Balc fiului lui Sas și fraților săi Drag, Dragomir și Ștefan cu alte posesiuni confiscate dela Bogdan vodă ieșit la Moldova și căzut sub nota de infidelitate, și de aici se vede cumcă Borșa este una comună și parochie cum zice conscripția din 1774 ab immemorabili tempore erecta. — Borșa e satul cel de pe urmă din Maramureș cătră Bucovina, și parochia se întinde acum pe un teritor de 30 kilometri în lungul drumului care duce la Bucovina.

La cantorul Timiș Ioan Filipan din Borșa se află un pomelnic din anul 1500.

Indicele preoților.

În parochia de sus la anul 1631 popa Dumitru la anul 1638 Pop Vasile de Vișeu protopop, în 1717 popă-protopop Lupu Sandor, sub conducerea căruia s'au sfărmat oardele tătare, la 1754 popa Pinte, la 1769 popa Petru Hețco, popa Radu, popa Nichita, popa Toader, adecă patru preoți de odată, la 1772 Calistrat Mihalyi, la a. 1775 Ștefan Mihalyi dela 1775—1789 Ioan Mihalyi. dela 1789—1822 Georgiu Mihalyi, dela 1822—1846 Ștefan Mihályi, 1846—1848 Mihail Szálka, dela 1849—1884 Alexiu Anderkó paroch-protopop, sub ocârmuirea lui s'a zidit biserica cea de piatră până la turn, casa parochială de piatră, și școala de lemn mult ajutorându-le judele comunal: Gavriil Timiș dela 1885—1909 Decembrie Vasiliu Dan, sub care s'a gătat turnul bisericei. Dela 19 Dec. 1909 Gavriil Timiș preot cu pregătiri eminente și cu examen prosinodal, fost profesor și catechet în Siget, care în patria lui strămoșască de bună samă va face mult bine neamului său.

Am mai aflat apoi numele următorilor preoți din parochia de jos și de sus mestecat, 1655 popa Ioan, 1673 popa Pinte, 1729 popa Mihaiu, 1754 popa Pinte, 1747—1759 popa Nechita, 1786 popa Sandru Lupu, oare Lupu Sandru a trăit și în 1786, a putut să moară în adânci bătrânețe, 1794 Istrate Mihalyi, 1788 popa Lupeni, 1817—1833 Ștefan Mihalyi, 1833—1840 Ioan Gyenge. 1840—1891 Mihail Salca, dela 1891 până în prezinte Elia Mosolygó, un preot zelos, care se luptă pentru bunăstarea credincioșilor cu toată dragostea și bunăvoința. — Dânsul a reînviat casa parochială arsă dinpreună cu școala și cu vre-o 40 edificii.

Din însemnările aflate în protocoalele comitatenze și dobândite dela Dl Dr. I. Mihályi.

Borșa.

În 1765 Reverendus Ioanes filius Gregorii filii Stephani filii Simeonis, filii Petri Mihályi de Borșa.

În 1803 Mihai (Mihályi) George parochus, cantor Mihai Todor.

În 1765 Reverendus et nobilis Ioannes Mihaly presbyter de Borșa, filius Gregorii Mihaly, filii Stephani filii

Simeonis filii Petri Mihaly de Borşa.

Reverendus Gabriel presbyter.

Rdus Calistratus Mihály presbyter de Borşa.

In 1719 Protopop Popa Lupul, popa Nicoara, popa Nechita, popa Lupul cel tinăr.

După însemnarea protopopului Alexiu Anderco la parochia de sus au servit ca preoți: Teodor Mihaly, Ioan Mihály, Demetriu Mihály, Maxim Sandor, Teodor Sandor, Ștefan Sandor (1717) Nicoara Timiș, Pinteia Timiș Mateiu Sándor, Petru Steczko (1763—1768) Istrate Mihály, Georgiu Mihaly, Ștefan Mihaly, Alexiu Anderco.

In parochia de jos:

Lupu Mihályi, Gavril Mihaly, Ioan Mihaly, Dumitru Koman, Ștefan Mihaiu, Nechita Steczco, Georgiu Sándor, Gavril Timiș, Ștefan Mihály, Ioan Gyenge, Mihail Szálka (Insemnare din 1868)

1677 nobilis Georgius Popa Alias Sandor.

1749 Dnus Rndus Gabriel Mihály parochus

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Ioannes Mihály

” ” Ladislau Mihaly ”

” ” Ioannes Mihály ”

” ” Wolfgangus Malina ”

” ” Petrus Malina ”

” ” Wolfgangus L. Sandor

1763—1765 Petrus Steczko presbyter.

1765 Nobilis Ioannes filius Wolfgangi Popa sen. presbyteri Sandrinii filii Mathei popa Sandrin filii Moyses Popa sen. presbyteri Sandrinii de Borşa fratris carnalis olim Georgii Popa Sandrini de Borşa.

8. Botiza.

Parochia „memoriam humanam excedente tempore erecta“ cum zice conscripția din 1774. A avut o biserică mică de lemn, în locul căreia li s'a dăruit biserică de lemn din Vișeul de jos destul de mare, care punându-se pe fundământ de piatră va pute servi mult timp de casă lui Dumnezeu. Botiza are aproape 1700 credincioși gr. cat. români, are școală frumoasă de piatră și fundațiune școlară făcută de un span al domnilor Teleky și Patay.

Acel dominiu de 9000 iughere acum îl cumpără 9 sate române cu un milion și două sute mii de coroane. Botiza într'o diplomă din 1373 se amintește ca Batizháza = casa lui Botiz. Botiz = Botezul Domnului, iar în anul 1353 ca moșia lui Ioan Voivod.

Indicele preoților.

În 1750 popa Iuon, 1771 popa Vasilie, 1783 preot Balc Toader, 1785 popa Chirilă din Kamarzana (Cămărzana se numea partea din jos a parohiei Sirbi). 1825 vacantă, 1837 Baziliu Simon, dela 1866—1877 Corneliu Bud, sub care s'a reparat casa parochială și s'au pus pemi, și s'a căpătat dela posesori sesiune de păminte parochiale și s'a depus la comitat fundațiunea școlară. — Dela 1880—1888 Georgiu Marchiș, dela 1888—1896 Ioan Coman acum paroch-protopop în Vișeu de jos la a cărui îndemn s'a dăruit biserica din Vișeu de jos credincioșilor din Botiza, dela 1896—1902 Georgiu Petrovay, iar dela 1902 până în prezinte Ioan Wlad.

8. *Breb.*

Parohie foarte veche, la poalele Gutinului. Are biserică zidită înainte de 1531, care s'a lărgit în două rânduri în 1643 și 1715, cu 1600 locuitori gr. cat. români, edificiul școlar de lemn din 1700. — Brebul e vestit pentru scâlzile sale și pentru apă minerală sulfuroasă sărată. În hotarul Brebului și acum se cunoaște drumul făcut pentru Împăratul Iosif al II-lea care pe acel drum a călătorit dela Baiasprie — Capnic la Ocna-Sugatag și în Maramureș. În arhivul parochial se află un ziuar din 1787—1824 în care sunt însemnate multe întâmplări din parohie, d. e. cumcă în 1806 au fost în sat doi cantori anume Chirilă Bud cantorele nobililor, și Dumitru Corza cantorele iobagilor.

Indicele preoților.

În 1680 popa Pătraș, dela 1690—1712 popa Petru, va fi fost unul și acelaș, cu Pătraș, dela 1702—1738 popa Vasilie, dela 1738—1756 popa Lupul cel bătrân, dela

1756—1766 popa Toader Goje. dela 1766—1776 popa Toader și Chirilă feciorii lui popa Lupul cel bătrân, pe popa Toader l'am aflat și sub numele Galbin popa Toader, popa și în Hoteni, dela 1776—1780 popa Ierotheu Petric, popa Ierotheiu a administrat și Hotenii, dela 1780—1806 popa Ștefan Bud de Breb, care a început a scrie matricule regulate din 1790. Dela 1806—1810 popa Grigore Drăguș. Dela 1810—1847 Lazar Florian de Purcarecz, a repausat în etate de 73 ani, lui i-a urmat Grigoriu Ivașco care a servit până la 1896. A repausat servind 50 ani ca preot. La bătrânețe a fost distins cu brâu roșu. Gr. Ivașco a infrumșețat Iconostasul bisericii, și a lăsat fundațiune pentru zidirea bisericii.

Dela 1896—1901 april 1. Ioan Pop de Breb.

Dela 1901 April 2 Nicolau Doros. Dânsul a zidit o casă frumoasă parochială. Preot zelos, care se luptă mult pentru deșteptarea poporului în școală și afară de școală prin procurarea de foi românești pentru popor.

În însemnările Dlui Dr. I. Mihalyi se află la anul 1751 Rev. Theodorus Petrik presbyter.

10. Budești. (*Budfalva*).

Parochie foarte veche cu două biserici, una din 1643, cu 2000 locuitori gr cat români, școală frumoasă de lemn. Partea din jos a satului se numește Vincești, satul lui Vințiu.

În an. 1586 în sat era deja biserică, căci în anul acela precum se scrie într'o diploma s'a făcut lege, pentru o masă din biserică „mensam aviticam in templo ritu gotico exstructam pro se praecupassent“, adică masa pusă după datina gotică sau dacică.

În biserică din jos ni se păstrează coiful și cămașa de fer a lui Pinteă viteazul. -- Familia nobilă Pinteă se tragă din Budești. Bud și Buda sunt expresiuni de una și aceeaș origine. După Bonfiniu și tatal lui Ioan Corvin s'a numit Bud.

În anul 1361 regele Ludovic dăruește lui Bud și celorlalte neamuri ale românilor din Maramureș dominiile

de pe apa Coseului, — atunci dară Budeștii a ezistat ca sat. Din Budești își trage originea familia nobilă Bud, a căror strămoși au căpătat donațiunea nobilitară în 1361. Astfel familia Bud e una dintre familiile nobile cele mai vechi din Maramureș. Din familia Bud a fost un căpitan în oastea regelui Mathia, și a dat Comitatului diregatori și preoți mulți. Din aceea familie mă trag și eu scriitorul acestora.

Parochia Budești are fundațiune de 34 mii coroane pentru lecticalul preoțesc și plata docențială. Fundațiunea s'a făcut din banii răscumpărării regalelor la îndemnul Măritului D. Petru Mihalyi prezidele composesoratului din Budești.

În anul 1593 Maiu 24 este un act scris în limba română — (la Dr. I. Mihalyi) — despre împărțirea unei moșii din Rogoz și Budești, subscrisă prin protopopul locului Petru. Unica scrisoare cu litere latine din acele timpuri. Tradiția spune că în Budești cândva a fost și mânăstire. În hotar este un loc numit la „Mânăstire“.

Cum am scris mai sus în Budești sunt două biserici, și astfel am aflat numele unor preoți cari au servit în Budești parochia de sus, și în Vincești parochia de jos. Acum de mulți ani este numai un preot.

Indicele preoților.

In Budești. În anul 1505 Lucaș Pop de Budfalva, în 1643 popa Tincul și popa Grigorie, 1652 popa Faour (poate Fauru) 1643 popa Manul (Man) 1647 popa Grigorie, 1747 popa Ionașel Pop, 1751 Rev. Ionaș Pop, Gregorius Bud loci parochus, Ionaș Marinca parochus, Wolfgangus Marinka. — 1757 popa Lupul, 1762—1767 Marinca Lupu (Farkas) 1776 Simon Ștefan din Vișeul de mijloc, 1802 popa Ionaș.

In Vincești. În anul 1593 protopopul locului Petru, 1699 popa Gerasim, 1740 popa Ionaș. 1745 popa Ionaș fiul lui Pop Mateiu, 1752 popa Ionășel, 1760 popa Ioanas, 1766 popa Lupul, care așa se vede a servit deja singur la ambele biserici, 1771 Dumitru Marinca, 1833—1834 popa Petru, 1825 Petru Bîrlea, 1835—1839 Matei Dragoș, dela 1847—

1877 Ioan Balc Kindriș, preot zelos și piu, a avut un fiu teolog la Roma. repausat ca teolog, în 1877 adm. inter. Ioachim Făt, dela 1878—1896 Ștefan Pop iar dela 1896 până în prezent Victor Gyenge. Sub ocârmuirea lui s'a renoit casa parochială și școala și s'a lărgit biserica din susani.

11. *Călinești (Felsőkálinafalva, fiind un sat rusesc Alsó-kálinafalva.)*

Parochie foarte veche. Partea din jos a satului se numește „Căieni“ cu 1800 credincioși gr. cat. români. Cu două biserici de lemn, una din 1748. Școală de lemn. Ceealaltă biserică s'a început a se zidi în 1800, dar venind foametea cea mare (1814—15) și murind mulți credincioși, n'a fost cine să lucre la biserică, aceea a gătat'o apoi preotul Opriș Ignat cu fatul său Mihaiu Berciu bărbeșteanul și cu un credincios cu nume Cioloca. — O amintire frumoasă despre un preot ciopind lemnele la ridicarea bisericeii. Au trebuit săj fie în Călinești biserici și mai înainte, de oarece în anul 1712 se face amintire de preoții popa Patraș și popa Ștefan, și în 1719 de popa Ștefan fiul lui Fuior Cosma. Intr'o carte bisericească e pictat popa Fuior. Un bărbat frumos cu căciulă ca a lui Mihaiu viteazul. Dl. Dr. Elia Dăian umblând în Maramureș l'a desemnat pe popa Fuior. Tradițiunea spune că popa Opriș „Zob“ Filip s'a sfințit de preot la Iași, și că fiind vânător a mers la vânat și într'un cârciu jucând un om cu cușma de piele de iepure, l'a împușcat. — Omul a murit. Popa a cerut deslegare dela episcopul dela Muncaci. Călinești în 1405 deja e donațiune regească dată lui Vincz, Dragoș, Sandor și Bud. Despre mănăstirea din Călinești se face amintire în 1663, fiind în hotar un loc cu numele „Vârful mănăstirei“ lângă hotarul Corneștilor.

Indicele preoților. Parochie din josani.

În 1712 popa Pătraș și popa Ștefan, 1719 popa Ștefan din Cornești fiul lui Fuior Cozina. Apoi se amintesc în 1748 Alexa Pop și Echim Rad. 1742 popa Daniil Hodor

alias Stopciu, 1733—1758 Opriș „Zob“ Filip, 1750 popa Toader Petric.

Parochia de sus.

1728 popa Merenție din Călinești legător de cărți adevărat compactor. Apoi Filip Opriș și Ignățiu Opriș cari au servit dela 1782—1830. Dela 1830—1865 Filip Opriș protopopul. Puțin timp a servit Ștefan Opriș din Ocna-Șugatag.

Dela 1865—1875 Mihail Iurca sub care s'a zidit casa parochială de piatră. Dela 1876—1879 Timoteu Mihalca, apoi a administrat parochia Ioan Doros preotul din Ocna-Șugatag. Dela 1880—1901 Februarium Baziliu Gyenge, protopopul Coseului.

Dela 1901 până în prezinte Victor Coman, care și mai înainte în restimp de 10 ani — a stătut lângă protopopul socrul său ca capelan. — Victor Coman se trage din familia nobilă a Comanestilor dela Moiseiu, din care au ieșit mulți preoți, toți cântăreți de frunte cu viers foarte plăcut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

12. *Cornești (Somasfalva) filia Ferești (Fejérfalva) matra.*

Cornești deja în anul 1470 se amintește ca donațiune. A fost parochie de sine stătătoare, apoi s'a legat cătră Ferești, unde nefind casă parochială preoții s'au mutat în Cornești. -- Numele de Cornești îl are dela pădurile de corni cari se află în acel hotar. Cu biserică veche. Școală de lemn. Cu 450 credincioși gr. cat. români. Cu Fereștii dinpreună s'a administrat adeseori prin preoții din satele vecine.

Indicele preoților.

În anul 1766 popa Ioachim Rad, 1778 popa Costan, 1778 popa Goje, 1785 Mateiu Ioanciuc pe o matriculă din Oncești se află însemnate următoarele: Anul 1789 s'a însurat Ioanciuc Mateiu popa din Cornești și a laut fata lui Grigor Ionaș din Oncești cu numele Ana în Februarie 11 zi.

Tot atunci s'a însurat și Ionaș Godja popa din Oncești. (Vezi la parochia Oncești.)

Acești doi preoți văduvi s'au însurat a doua oară, cununând unul pe celalalt, că oare servit'au apoi și la altar nu se știe, dar datina era ca astfel de preoți să poată boteză, cunună și îngropă, dar s-ta slujba nu o serviau. — Au fost câte într'un sat și câte doi — trei preoți văduvi a doua oară căsătoriți. — În 1793 Rîșco popa Miron, apoi mulți ani vacantă. Dela 1818—1825 Baziliu Haiducean, dela 1829 Septembrie Ioan Gozsa care într'un loc în matriculă s'a subscris: Gozsa Ioan comișerul Regesc. Dela 1823—1831 Baziliu Onița preotul din Valeni, 1831—1838 Georgiu Pop parochul din Bârsana, din 1838—1848 iarăși Baziliu Onița din Valeni, dela 1848—1862 Mihail Marchiș, dela 1862—1894 Alesandru Man, iar dela 1894 pâna în prezinte Iosif Fucec Racoți, un preot zelos, care a adus în ordine bisericile, și a făcut școală în Ferești și alte înviri la casa parochială.

13. Ferești (Fejérfalva).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În anul 1402 cu alte comune se dă ca donațiune fiilor voivodului Bălc și Drag. Parochie veche cu 350 credincioși gr. cat. români, biserică de lemn din 1700. Școală confesională de lemn. Din Ferești se trag nobilii Feier, dela Stan numit Feyer se numește satul Ferești. — Fereștii cu Corneștii fac la olaltă una parochie.

Indicele preoților.

În 1459 Pap Kosta de Feyerfalva. În 1487 Penthe Pap nobilis de Feyerfalva. În 1751—1761 Constantin Bud. În 1781 Ioanes Goja din Oncești, în 1803 Grigorie Lumeiu, apoi până în 1827 Petru Opriș, în 1828 Ioan Goja din Oncești și Petru Opriș, iar până în 1835 Georgie Pop, apoi pe rând Goja Ioan, Petru Opriș, Hozsda Timoteu, Baziliu Onița în 1837. — Dela 1837—1846 Ioan Opriș, după dânsul au urmat Mihail Marches și Alesandru Man, cari au murit în Cornești, iar dela Noemvre 1891 Iosif Fucec Rákoczi.

14. Crăcești (*Krăcsfalva*).

Comună situată sub poalele Gutinului. Parochie veche cu 950 credincioși gr. cat. români. — Biserica de piatră din 1899. Școala de piatră. Patronul parohiei este înaltul Erariu, care a zidit școală, a dat ajutor la zidirea casei parohiale și 10000 coroane pentru zidirea bisericii.

Dintre parochiile din vicariatul român al Maramureșului cinci parochii au fost iobăgești cu stăpâni Erariul conți și baroni.

Acele cinci parochii apoi au devenit patronate de Erariu. — Acele sunt Crăcești, Sat-Șugatag, Vadul, Strimtura și Rozavlea. Dintre aceste Strimtura s'a rescumpărat cu totul și a devenit parochie nepatronată de Erariu, ci patronată numai de credincioși.

În Crăcești a fost o biserică veche de lemn, în care a fost un clopot cu inscripția din 1776.

Satul cândva a fost așezat pe o vale numită „Valea mare“ de către Hoteni, unde a fost și biserica care a adus'o poporul cu sine pe teritoriul unde e acum satul. „Valea mare“ Kopach alias. „Nagypatak“ a fost odinioară satul „Nires“. În 1360 și 1517 s'a numit Nagypatak.

Indicele preoților.

Din timpurile mai vechi am aflat numai pe popa Pintea din Ieud în zilele lui Leopold (: 1747 :) apoi popa Nichita Lelea, care a servit în 1782. Dela 1816—1842 Grigoriu Lumeiu de naștere din Crăcești. Apoi a administrat scurt timp parochia Ioan Bud preotul din Sat-Șugatag, apoi până în 11 Maiu 1844 Andreiu Coman, din 11 Maiu 1844 Petru Stas până în 1852, dela 1852—1873 Timoteu Mihalca, dela 1873—1883 Ambroziu Berinde sub care s'a zidit casa parochială și școala de piatră. Interimul s'a administrat în scurte restimpuri parochia și prin Antoniu Serbac parochul din Desești. Dela 1883—1890 Ioan Ivașco. Dela 1891 până în prezente Ioachim Făt. — Sub ocârmuirea lui s'a zidit biserica de piatră, pentru a cărei înfrumșetare preotul făt zelează mult. Tot sub ocârmuirea

lui s'au rescumpărat iobagii din Crăcești dela stăpânul lor Erariul plătindu-i 28 mii coroane.

15. Cuhea (*Kenyha*).

Parochia din timpurile foarte vechi cu biserică de lemn zidită în 1718—19 după invaziunea tătarilor din 1717, cari au ars mai toate bisericile de pe apa Izei. Au fost acolo biserici și mai înainte. Școala nouă acum se zidește. — Numărul credincioșilor 1650. — Miron Costin la 1684 scrie: „Este un sat numit Cuha“ în țara Maramureșului unde locuia cu ai săi Draguș fiul alui Bogdan“. In anul 1353 Cuhea se numește ca posesiune principală și capitală. După Dr. Ioan Mihalyi Cuhea = *Konyha*, și se numește astfel probabil după sarea și apa sărată ce se afla în apropiere. Cuhea a biruit'o luga vodă care era frate dulce cu Bogdan vodă. apoi au biruit'o voivozii Balce și Drag, și descendenții lor. In anul 1373 Cuhea se numește moșia fiilor lui Sasavodă.

In transumtul literilor comitatului Maramureș din 30 Ianuarie 1471 în cauza controverselor din hotarul Cuhei se scrie: „candem reambulationem in suo vigore comissent nisi tamen unam particulam terrae ecclesiae Sancti Regis Stephani.“ La aceasta Dl. Dr. Ioan Mihalyi face observarea următoare: Biserica zidită în Cuhea — a trebuit să fie fost catolică. In Cuhea și jur n'au fost catolici, deci biserica aceea s'a ridicat prin ceva evlavioși din depărtare. Ruinele ei se pot vedea din sus de Cuhea, deasupra lor se ridică crucea de lângă drumul către Dragomirești. Mai încolo Dl. Dr. Ioan Mihalyi comunică în Diplomele sale din veacul al 14-lea o scriptă în înțelesul căreia pe ducele Almos l'ar fi ucis în Cuhea. — Tradițiunea spune că o parte a poporului unguresc ar fi intrat în țară de către Borșa, pe la muntele Toroiaga și-ar fi avut bătaie aproape de Cuhea. Am vorbit cu un inteligent maghiar din Maramureș care mi-a spus cumcă e ca și sigur cumcă unghurii au venit pe mai multe cărări în părțile aceste. — Apoi calea pe la Borșa. — Săcel, Siget a fost terenul tuturor oștirilor din vechime.

Deasupra comunei Cuhea numirea dealului „Gruiu Valului“ (Vallum) arată un loc fortificat. Poporul din Cuhea zice la acel loc și „șanuri unde s'au aflat multe anticități.

În anul 1910 a vizitat Cuhea istoricul Radu Rosetti care a venit anume să vadă comuna unde a fost odinioară castelul lui Bogdan vodă. (Vezi romanul lui Rozetti) „Cu hncă lui Dragoș“. Într'o diplomă din 1411 se face amintire despre „Unum monasterium Konyha monastra“ însă nu se află urmă de aceea mânăstire. Eu cred că cnezii din Cuhea au zidit mânăstire, căci le era drag a zidi mânăstiri, și a ține călugări. astfel făceau și voievozii din Moldova. Credincioșii zic că în șes din sus la Cruce a fost o mânăstire, și în mijlocul satului în prund o biserică. În anul 1898 un pohoiu a scos oase de oameni din șes, adecă acolo a trebuit să fie cimiteriu.

Durere că din o parohie atât de vestită n'avem date despre preoți, decât dela anul 1744. Însă este știut cumcă Tătarii în 1717 au aprins mai toate bisericile de pe valea Izei, și atunci s'au j nimicit în biserici multe documinte și averi bisericesti. Dar și mai înainte în toate veacurile multe oarde barbare au trecut pe văile aceste nimicind și pustiind toate.

Numai tăria sufletească și trupească a bietului popor din Maramureș a putut sta în contra atâtor năcazuri, și har Domnului astăzi suntem iarăși preste 80 mii români în Maramureș.

Indicelc preoților.

În 1517 Lazarus presbyter de Konyha.

În 1744—1769 Maros Ionaș și fiul lui popa Demetriu. Dela 1797—1815 Nistor Deac, 1816—1820 Grigoriu Roșca preotul din Rozavlea administrator a Cuhei. Dela 1820—1876 Filip Mihalca, dela 1876—1890 Vasiliu Mihalca, în 1891—1892 parochia a administrat'o Alesandru Gyenge paroch-protopop în Dragomirești. Dela 1892—1899 Mihail Rednic, în 1899 și 1900 a administrat parochia Grigoriu Balint preotul din Bocicoel. Dela 1900—1906 Petru Salca, apoi s'a administrat parochia prin Emil Bran preotul

din Dragomirești. Dela 1 Novembre 1907—2 Faur 1908 Gavriil Dunca, apoi câteva luni Ioan Borca capelanul din leud, iar din 12 Iuliu 1908 Arthur Anderko, care se ni-zuește a zidi o școală corespunzătoare și zelează mult pentru binele poporului.

16. Desești (Desze).

Parochie foarte veche. Posesiunca Deseștilor deja la anul 1360 s'a dat ca donațiune regească cnezilor români din Giulești. Tradițiunea spune că Giula cnezul Giuleștilor a dat posesiunea Desești fiului său Dragoș, pe care l'a iubit foarte și zicându-i mereu „dragul meu“ i-a rămas numele Dragoș. — Biserică de lemn din 1770. Școala confesională de lemn. Aproape 1000 credincioși gr.-cat. români. In 1837 a ars casa parochială și s'au nimicit și matriculele.

Indicele preoților.

In 1709 (Aprilj 9) Daniil Popside Desze Cluj

In 1754 popa Ștefan din Giulești administrator și tot în acel an Andreiu din Giulești.

In 1736—1757 Ioan Dragoș, 1782 Moise Dunca, 1774 Pop Toader ipodiacon, apoi popa Niculiță Dela 1798—1838 Petru Verges, 1838—1843 adm. interimal Ioan Bud preotul din Budești. — Dela 1845—1853 Ioan Darabanth, dela 1854—1865 Ioan Crișan, dela 1865—1905 Antoniu Serbac sub care s'a zidit casa parochială de piatră. Dela 1906 până în prezinte Andreiu Serbac. Acest preot a fost mulți ani docinte în Desești, având școală foarte bună, și unicul preot care are în părțile aceste și penziune docențială.

17. Dragomirești (Dragomérfalva).

Parochie foarte veche, înființată în timpuri neștiute. Biserică de lemn zidită în 1722 după învaziunea tătarilor, cari au ars biserica cea veche. Școală nouă acum se zidește. Cu 1700 credincioși gr. cat. români. — Deja-i sub acoperiș o biserică foarte frumoasă de piatră.

Dragumir după Dr. I Mihalyi nume personal compus din vechiul slavonic Drag = filemon = iubit și din mir asemenea vechiu slavonic, însemnă și lumea = iubitul Lumei. — Dragomir a fost fiul lui Bale, însă și alți cnezii români au avut fii cu numele Dragomir. Familia Dragomir deja în veacul al 14-lea a avut donațiuni regiști.

Indicele preoților.

Înainte de 1742 a fost preot Ioan Gârbo tatăl lui Samuil Turcus Gârbo în anii 1743—1752 popa Samuil Turcus. În 1749 Deac Ionaș, și Daniil Bulyan. În 1769 Daniil Kis. În 1749—1757 am aflat însemnat pe Nichifor Plohod, în anii 1767—1771 Gogota Lupul, popa Dan, popa Chifor, în 1786 și 1794 popa Dumitru. Dela 1806 până la 1831 Ioan Stana, 1831—1832 Filip Mihalca, 1832—1837 Simeon Pop, apoi adm. inter. Filip Mihalca preotul Cuhei, 1838—1847 Ilie Molnar, 1847—1854 Vasiliu Mihalca, 1854—1870 Ioan Opriș, 1870—71. în 8 luni Vasile Dan, 1871—1903 Alesandru Gyenge paroch-protopop, delă 1903 Noemvrie până la 1904 Ianuarius Darius Vlad. Delă 1 Februarie 1904 până în prezinte Emil Bran, sub conducerea căruia se zidește biserica cea nouă. Emil Bran e și prezidele composesoratului din Dragomirești și ca atare face mult bine pentru credincioșii de acolo, — și-i conduce cu mult zel în cele sufletești.

18. Giulești (Gyulafalva) (acum Măragyulafalva).

Parochie foarte veche. — În anul 1317 apoi în 1349 se dă de nou ca donațiune cnezului Giula a cărui moșie a fost și înainte de 1360. Cumcă e unu dintre parochiile cele mai vechi se vede și de acolo ca în 1386 deja a avut de preot pe Mirizlo fiul lui Giula, în 1448 popa Nan, în 1462 popa Dan din Giulești numit Iancu. Regele Ludovic adresează în 1364 diploma sa către credincioșii săi români Giula fiul lui Draguș locuitori în Maramureș și fiii săi Ștefan, Mirislau preotul. Acesta este preotul cel dintâiu din Maramureș din veacul al 14-lea despre care este document, și fiind Mirizlau preot în 1364 urmează că și înainte de aceea a fost în Giulești biserică și parochie.

În Giulești a fost o biserică veche de piatră zidită în 1509 prin o boiercasă din Moldova care a fost de origine din familia cnezului Giula, o fata a aceluia adevărat s'a măritat după un boier din Moldova.

În 1888 s'a sfințit biserica cea frumoasă de piatră. Școala de lemn, 1700 credincioși gr. cat. români.

Pe teritoriul parohiei există o bisericuță numită „Mănăstirea Giuleștilor” cândva au servit în dânsa călugări bazilitani. (Vezi la finea opului mănăstirile din Maramureș).

Episcopul Stoica în 1695 datează o scrisoare dela mănăstirea Giuleștilor.

Giula a fost fiul lui Dragoș, de unde se vede vechimea comunei Giulești.

În Giulești s'a născut Atanaziu Rednic episcopul dela Blaj 1764—1772.

În hotarul Giuleștilor pornește cărarea pe care se purtă sare în vechime (dela Ocnașugatag) dela Giulești catră Țara Oașului (cott. Satu mare) la Negrești preste păduri. Pe aceea cărare a venit o parte a oastei tătarilor în 1717, odihnind câteva zile în hotarul Giuleștilor în locul care se numește și astaz „Tătarul” unde și azi se văd urmele cuptoarelor de copt pâne. — Dela Giulești apoi s'au unit tătarii cu oastea principală care trecea pe apa Izei.

Dincolo de apa Marei mi s'a arătat locul numit „Zaharie” unde cândva a fost satul și o biserică. — Unii zic că acolo ar fi foastă satul „Nireș”.

Indicele preoților.

În anul 1386 popa Mirizlo fiul cnezului Giula, în 1442—1451 popa Nan, dictus Pap de Giulafalva om energetic cu multe procese. (Diplome maramureșere) în 1462 popa Dan numit Iarcu. Apoi se întrerumpe seria preoților până la 1621—1639 când a servit popa Timofi, după carea urmat în 1690 Teodor Rednic protopop ai cărui urmași apoi au servit până la 1823 adevărat au fost preoți fiul, tata și moșul. Dela 1731—1767 Baziliu Rednic protopop fratele episcopului Atanaziu dela Blaj. Dela 1767—1778 Baziliu Rednic protopop, 1778—1823 Teodor Rednic pre-

topop. Dela 1839—1843 Baziliu Pop, dela 1844—1857 Ioan Doboși. Dela 1857—1897 Petru Salca preot învățat cu științe profunde teologice. Dânsul întrând în parohie a aflat în lada bisericii un huzos (un ban de argint de 33 cruceri) și în decursul anilor din acel ban a făcut 7000 floreni și a zidit o biserică foarte frumoasă și solidă. — Ani de zile a stat la ridicarea bisericii, acolo a fost în vârful turnului când s'a pus crucea, și s'a răcit, și s'a bolnăvit și a murit. „Zelul casei tale mă mănăcă pe mine”, putem zice despre repausatul. — Deși a rămas văduv ca preot tiner, n'a voit a primi nici o diregătorie mai înaltă bisericească.

Lui putem mulțămi că a decopiat scriptele fondului numit „de Coseu” (Kaszoi alap)* căci arzind archiul comitatenz, acele scripte au fost bază la împărțirea fondului aceluia, care s'a dat școalelor din parochiile de pe Mara și de pe Coseu. Fondul acela a fost aproape 20.000 coroane. După Petru Salca dela 1897 servește în Giulești fiul său așisderea Petru. — După ce taicăsău a cheltuit toți banii bisericii cu zidirea bisericii, dânsul a început a aduna în tocma ca taicăsău și astăzi biserică are un capital preste 7000 coroane. — Aieve este laudabil zelul preotului acestuia. — Dânsul a îndemnat pe credincioșii săi să cumpere toate averile jidovești din hotarul Giuleștilor, și le-au și cumpărat cu 36,000 coroane, și azi în Giulești n'are posesiune nici un evreu. Preotul Salca a condus treaba aceasta în restimp de 4 ani fără nici o remunerățiune. — Acum se pregătește a picta biserică și a face în dânsa un iconostas. A câștigat multe păminte pentru biserică și pentru parohie, și acum mai aproape a reînnoit dinafară biserică. — Să dea bunul Dumnezeu mulți preoți ca și dânsul bisericelor noastre.

La Dl. Dr. Ioan Mihalyi este însemnarea următoare: „Fiind Georgiu Gavriil Blasovszky (1738—1742) episcopul Muncaciului și al Maramureșului: Protopop Vasile Fidentszky. Din Giulești și vicariu a smeritului sabor al Maramureșului”. Acest Vasiliu Fidentszky a fost Vasiliu Rednik prota din Giulești, care într'un timp a condus și oficiul vicarial. — Cine și pentru ce s'a dat porecla de Fi-

denszky nu pot ști. Apoi la Dl. Mihalyi se află însemnat: 1763—1768 Andreas Rednic praesbyter fiului Ladislai, și Thedorus Pop presbiter.

19. Glod cu filia Slătioara.

Parochie veche. Biserică de lemn din 1812 școala confesională de piatră, cu 800 locuitori gr. cat. români. Despre înființarea și despre trecutul acestei parochie n'am aflat date, decât că în 1699 a avut doi preoți.

Indicele preoților.

La anul 1699 popa Ioan și popa Lupul. În 1700 protopop Ștefan Petrovay. În 1741 popa Lupu din Glod, 1799 popa Marișan, 1813—1815 Ioan Marian, 1829—1835 Vasiliu Tivadar, 1847 Benedict Iuga, dela 1856—1860 Georgiu Buday, 1860—1880 Baziliu Gyenge protopop, dela 1881—1899 Aureliu Zoicaș, dela 1899—1907 Georgiu Birlea, dela 1907 până în prezinte Ștefan Pop sub ocârmuirea căruia s'a sfîșit zidirea bisericii vechi și s'a zidit nouă de piatră în filia Slătioara.

20. Slătioara (acum Izasópatak) filia Glodului.

Cândva a fost parochie de sine stătătoare. În anul 1430 deja se dă ca donațiune regească. A avut o biserică de lemn foarte veche, acum are biserică nouă de piatră. — E de lăudat zelul credincioșilor puțini din Slătioara la număr 650 cari au jertfit mult pentru zidirea bisericii lor, pentru gătarea căreia s'a ostenit mult preotul ze'os Ștefan Pop. Credincioșii susțin și școala confesională, edificiul școlar de lemn.

În anii 1761—1770 a servit în Slătioara Nichita Dunca, apoi în 1817 deja am aflat că a fost preot Cozma Marian, adecă preotul din Glod.

21. Iapa (Kabolapatak).

Comună în apropierea Sigetului. Parochie foarte veche. În anii 1424—1429 nobilii din Iapa deja au procese pen-

tru posesiunile lor, și unde a fost nobilime acolo a fost și biserica și preot. Biserica nouă de piatră. Școala noua de lemn. Cu 2200 credincioși gr. cat. români.

Indicele preoților.

În 1751 Nicolau Pop parochus, în 1755 popa Vasilie, 1768 Iacob Bledea, 1825 Ioan Coman, 1847 Alesiu Anderko, 1856 Ioan Zoicaș, apoi Georgiu Rednic până la 1887 Mihail Rednic adm. int. dela 1888—1895 Antoniu Huban, dela 1896 până în prezinte Iuliu Rednic. Preotul Georgiu Rednic a zidit biserica cea frumoasă de piatră, iar fiul său Iuliu a îndemnat pe credincioși să o picteze, și biserica s'a și pictat frumos și s'a provăzut cu Iconastas lucrat în Blaj prin profesorul C. Domșa. — Mai încolo Iuliu Rednic a zidit o școală frumoasă de lemn, aratând și cu aceasta zelul său pentru biserica și popor.

22. Ieud (Iód).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Parochie foarte veche. Cândva doae parochii. Acum una parochie cu capelania sistemizată. Regele Ludovic în 2 Faur 1365 daruește voivodului Maramureșan lui Balciul lui Sas și fraților săi Drag, Dragomir și Ștefan în recompensa serviciilor moșia Cuhea cu apartinențele sale Ieud etc.

Ieud din nume personal Eudochim.

Ieudul e locul natal a lui Gavriil Mihalyi fost Septemvir (: taicăsău Ioan a fost paroch-protopop în Ieud :) și a fiilor săi Petru fost ablegat dietal mare posesor în Saraseu, Victor arhiepiscop și metropolit în Blaj, Ioan Dr. protofișcal comitatenz sinatorul diplomelor maramurașene, membru coresp. al academiei române din București. Locul de origine al multor diregători comitatenzi din familia Balea Chindriș, Mariș, Ivașco.

În Ieud deja în 1364 a fost biserica. În Ieud, Giulești și Apșa aflăm urmele de biserici foarte vechi. În hotarul Ieudului — a fost și o cetăție, — atari cetăți au fost și în Apșa, Slatina, Saraseu, Oncești, Bârsana, Rozavlea și Săliștea de sus.

În Ieud a fost și o mănăstire a călugărilor bazilitani, cari la porunca lui Iosif al II-lea împăratul a trebuit să lese mănăstirea. Fiind eu în anii 1870—1873 capelan în Ieud, principalul meu de odinioară Laurențiu Mihalyi mi-a spus cumcă din mănăstirea aceea s'au dus foarte mulți bani și vase de aur și de argint în vistieria statului pentru fond de congruă preotească.

În hotarul Ieudului au fost și băi de sare lucrate de romanii antici. Acum băile sunt surupate și groapa cea mare s'a împlut de apă și poporul i zice „iezer“. În Ieud s'a aflat un ban de al împăratului Traian cenzule quinto an. 105. Banul se afla la Dl. Dr. Ioan Mihalyi, care are o colecțiune foarte scumpă de bani vechi din timpurile romanilor aflați în Maramureș.

Ieudul are două biserici. Cea din deal din 1364 precum e însemnat pe grinda din podul bisericei. Aceasta e cea mai veche biserică din Maramureș. — Într'o diplomă din anul 1451 se amintește diaconul Iuga = Georgiu, și în urmăre în 1451 a trebuit să fie în deal biserica. Biserica cealaltă numită din șes e din 1717. În 1699 aflăm deja preoți la biserica din deal. — Ieudul are o școală frumoasă de piatra cu două sale de învățământ și cu doi învățatori. Numărul credincioșilor 2300. Popor credincios și iubitor de carte.

Indicele preoților.

La biserica din deal:

În anul 1451 se amintește diaconul Iuga = Georgiu. În anul 1699 în protocoalele comitatului sunt însemnați 6 preoți anume popa Simon, popa Petru, popa Ionaș, popa Nașcul, popa Pinte și popa Ionaș. În 1579 Georgiu Faragó. În 1733 popa Pinte asesor de sabor, și popa Lupul preotul satului.

Dela 1731—1743 Lupu Balea protopop, în 1743 Samuil Turcus din Dragomirești ca administrator. în 1749 și 1762 Lupu Balea, 1769 Timotheu Dancus praesbyter, și Lupu Dancus, — Nichita Kindris în 1683, în 1763—1772 Alecsa Balea protopop din Biserica nouă, tot în 1763 se

amintește Flore popa Toader din Ieud. Apoi popa Pinteada din Ieud în zilele lui Leopold a fost preot la Cracești (Leopold a trăit în anii 1747—1792).

La biserica din ses: în 1718 popa Alexa, în 1745 Balce popa Ștefan, 1788 popa Vințiu, dela 1787—1789 Baziliu Pop, dela 1790—1816 Mihail Mihalyi, dela 1816—1861 Ioan Mihalyi protopop, (vezi ist. protopopilor) apoi a administrat parochia capelanul Ioan Simon după care a urmat în 1862 Laurențiu Mihalyi protopop (vezi istoricul protopopilor) care a repausat în 31 Maiu 1881, apoi parochia s'a administrat prin Alesandru Gyenge și capelenul Ioachim Făt. Dela 1883—1892 Ambroziu Berinde, dela 1892—1900 17/8 Georgiu Bota, dela 1900 până în prezinte Aureliu Zoicaș.

Precum am scris mai sus în Iod este capelania sistematizată în 1871, însă după ce în Ieud sunt două biserici parochii din Ieud au ținut capelani îndată ce a rămas numai un paroch, astfel prota Ioan Mihalyi a avut capelan pe Ioan Simon, după care în Irestimplu de 60 ani au urmat 11 capelani anume Baziliu Dan, Ioan Lengyel, Tit Bud, Ioan Coman, Ioachim Făt, Georgiu Bârlea, Aureliu Zoicaș, Tit Pop, Gavriil Dunca, Ioan Borca și de prezinte Ioan Bârlea care a scris însemnările de pe cărțile vechi din Maramureș.

Din însemnările Dlui Dr. I. Mihalyi. Ieud 1579 Cristofor Bathori Voivodul (principele) Transilvaniei ridică în statul nobililor pe onorabilul păstor românesc din Ieud, „Georgiu Fuczago pentru studiile sale asidue și pentru diligența sa“. — Pap alias Ficzago familia nobilă se află și în Dragomirești. — Se vede că păstorul — popa George Ficzago din Ieud a fost un preot foarte învățat.

23. *Leordina.*

Leordina din Ieuda = aiu salbatec, cuvânt probabil dac. Comună și parochie foarte veche. În diplomele din 1373 și 1411 deja s'a dat ca donațiune lui Ioan Voda domnul Rozavlei fiul lui Iuga care a fost frate cu Bogdan vodă. — Biserica de piatră din 1864. A fost acolo și o biserică

foarte veche de lemn reînnoită în 1770. școală de piatră, cu 1200 credincioși gr. cat. români. În 1498 deja se aminteste preotul popa David.

Indicele preoților.

În anul 1498 popa David, 1685 popa Grigor, 1699 popa Ignat fiul lui Grigor, 1742 popa Toader sau Avram, 1793—1811 Vasile Pașcu, 1811—1834 Ioan Sandor, 1842—1845 Ioan Bârsan, 1846—1847 Vasiliu Mihalca, 1848—1862 Teodor Pop, 1862—1878 Paul Orosz protopop (vezi istoricul protopopilor) 1878—1887 Demetriu Anoca, 1888—1897 Ioan Marcheș, 1897—1908 Georgiu Timiș, iar dela 1909 Mihail Rednik.

În anul 1498 popa David cu soția sa nobilă doamna Catarina fiica lui Mihail Urda aveau trei fii: Mircea, Ivașcu și Ivancu, cari luaseră în zălog pentru 50 fl. de aur partea mătușei lor Marușca (Dipl. Maramy) Library Cluj.

24. Moiseiu (Majszény).

În diplomele vechi Moiseni, acum Moiseiu. Moiseiu = Moyse. Într'o diplomă din 1365 deja se dăruiește lui Balc Vodă, de unde se vede că-i comună veche, dar e și parohie veche. A avut două biserici de lemn devastate ambele de tătari în 1717. Biserica din sus a fost a familiei Vlonga, cea din jos a familiei Pop Coman. Acum este biserică de piatră zidită în 1840. Se zidește de nou turnul bisericii, o casă frumoasă de piatră și se reparaază școala de piatră din prețul alor 50 mii coroane a unei pădure care la mijlocirea Dlui notar Iuliu Coman s'a dăruit bisericii prin composesorat. În Moiseiu sunt 2600 locuitori gr. cat. români. În hotar este valea numită „izvorul lui Dragoș“, în care a poposit Dragoș trei zile când a mers în Moldova.

Despre mănăstirea dela Moiseiu cetește cele scrise la finea opului.

Indicele preoților.

În 1722 protopopul Timoteu, 1749 Nicolau Koman parochus și Stephanus Ivásko. 1763—1768 Nicolau Koman, și Mihail Koman, în 1782 popa Timoteu, în 1791 Coman Panteleimon. Dela 1800—1813 Georgiu Mihalyi, dela 1813—1831 Nicolau Hoșda preot-poet, are versuri multe, mai ales versuri frumoase de iertăciuni la morți, după dânsul în un an a servit Timoteu Hoșda, apoi dela 1832—1843 Ioan Man, 1844—1878 Andreiu Coman, Lupu Iuga, lui i-a urmat Baziliu Dragoș până la 1902, apoi în 1902 Ioan Coman, iar din 1905 Dec. până în prezinte Alesandru Coman. Tradițiunea spune că într'o vreme au fost în Moiseiu 7 preoți, dar numele lor nu se știe. Am aflat și în alte parochii câte 3—6 preoți.

25. Nănești, Satul lui Nan (Nánfalva).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Parochie veche. Într'un act de donațiune din 1360 deja se face amentire de Nănești. — Biserică de lemn din 1600. Școală nouă de lemn. Cu 700 locuitori gr. cat. români.

Indicele preoților.

În anul 1700 popa Vasilie Moldovanul, 1710 Ștefan popa alias Orosz. Acesta a fost pretinul pseudo episcopului Circa pretinul calvinilor, 1746—1751 popa Ionaș, 1760 Pop Andreiu Boitor preot, 1766 popa Iacob, 1783 Ionaș Pap de Szaplönca, 1810 Pop Ioan apoi până la 1847 au servit preoții din satele vecine. În 1847 am aflat pe preotul Ioan Bartzan = Bârsan, lui i-a urmat Mihail Demeter până în 1865. Dela 1865—1903 Georgiu Man, apoi interimaliter Iustin Peter, iar dela 1904 până în prezinte Dariu Vlad, care a zidit casa parochială și școala nouă, și face pașii de lipsă pentru zidirea unei biserici, e vrednic de toată lauda zelul care-l desvoaltă în aceea parochie micuță.

26. *Oncești (Văncești) Văncșfalva).*

Parochie veche. Intr'un act de donațiune din 14 Maiu 1360 deja se amintește. — Biserica de lemn. Odinioară au fost două biserici, ambele au ars lovite de trăsnet, cea de acuma s'a adus din Criciova apa Talaborului și e pictată din 1802. Școală frumoasă de lemn de stâjar, cu 1300 locuitori gr. cat. români.

În apropierea Vănceștilor sunt urme alor două cetăți rămase probabil din timpurile dacilor, una către meazănoapte cu fundamânt de piatră și se numește cetatea lui Dragoș, cealaltă către răsărit. (Dr. I. Mihalyi Dipl. marm).

Din Văncești și-au tras originea strămoșii metropolitului Ioan Vancea. Mama metropolitului îmi spunea în Gherla că are neamuri în Maramureș.

În hotarul Vănceștilor lângă drumul țarei este o fântână numită fântâna „lui Craiu”. Fântâna Craiului numită astfel probabil dela Ludovic cel mare care purtând resbele contra Moldovei, Galiției și Litvaniei se va fi recorit cu oastea sa din Bapaclimpede al fântânei aceleia Cluj

Înainte de anul 1789 a fost în Văncești un preot cu numele Ionaș Godja, care rămânând văduv s'a însurat, dar tot atunci s'a însurat și preotul Mateiu Ivanciuc din Cornești care așisderea a ramas văduv, și acești doi preoți s'au cununat unul pe altul. Actul acesta este însemnat în matricula din Oncești astfel: „Anul 1789 s'a însurat Godja Ionaș popa și a luat din Ferești pe fata Vlasin Flori a lui Vasile, luna lui Februar 11 zi sub numerul 69. — Anul 1789 s'a însurat Ivanciuc Mateu popa din Cornești și a luat fata lui Grigor Ionaș din Oncești cu numele Ana în Februarie 11 zi sub numerul 85, pe Godja Ionaș popa l'a cununat Ivanciuc Mateu și pe Ivanciuc Mateu popa l'a cununat Godja Ionaș, popa care a locuit în Oncești. Popa Godja Ionaș s'a căsătorit în trei rânduri și are în Oncești și descendenți.

Despre căsătoria a două a preoților văduvi aflăm ici coale însemnări, — pentru aceea aflăm apoi câte într'o parochie doi trei, preoți. Adeseori fiecare familie de frunte din sat avea pe preotul său. Preoții aceștia a două oară

căsătoriți erau opriți a servi la sfânta liturgie, dar au împlinit alte funcțiuni, adecă au botezat și au îngropat. Dela 1786 ca preoți au fungat în Oncești trei înși, anume Ungur Costan, Ungur Vasile și iarăși Ungur Costan. Preotul Ioan Godja a întrodus lecticalul câte o merța de cucuruz, și toamna când îi aduceau credincioșii cucuruzul a trebuit să aducă ceteraș și să le dea aldămaș palincă, apoi a fost joc cum se cade.

Acești din urmă au fost numai preoți ordinați, în matricule e indus numai Ungur Costan al doilea care a repausat în 1813.

Indicele preoților.

În anul 1724 popa Ioan și popa Ilieș; în 1751 Grigoriu Barczán, iar în 1755 preotul George, în 1763 Grigorie Bârsan, în 1765 Ștefan Ciril, în 1775 Protopop Simon (Fekete) fost preot în Văleni, tot în acel an am aflat pe ierodiacon Ioan Goje și Bunsușă Costan cleric, în 1778 popa Mihaiu, apoi cum s'a scris mai sus au fungat Ungur Costan, Ungur Vasile și iarăș Ungur Costan care a repausat în 1813. După Ungur Costan a urmat Ioan Godja până la 1835. Despre popa Ioan Godja zic bătrânii că la o adunare comitatenză ținută în Siget s'a îmbătat și a chiuit și fișcăit în piața orașului pentru care scandalu protopopul Teodor Rednic din Giulești pe Ioan Godja l'a bătut în casa lui proprie din Văncești. — A fost vrednic de bătaie pentru scandalul ce l'a făcut.

Dela anul 1835 parochia a administrat'o în timp scurt Baziliu Onița preotul din Văleni, apoi în 1836 și 1837 Ioan Bud preotul din Vad, apoi iarăș Baziliu Onița.

Dela 1838—1849 Vasiliu Suciu de origine din Siget, apoi un an și jumătate a administrat'o Mihaiu Marcheș din Cornesti, în 1850—1852 Georgiu Barna, apoi iarăș Mihaiu Marcheș, dela 1853—1873 Samuil Dredean, în anii 1873—1876 Alesandru Pașcha, iar dela 8 Octomvrie 1876 până în prezinte Ștefan Anderko paroch și protopopul Coșului. — Un preot zelos care a zidit o casă frumoasă de piatră, o școală frumoasă de lemn de stăjar, și să lupta

pentru a recâştiga o pădure bisericească menită pentru zidirea bisericei.

27. *Ocnaşugatag (Aknosugatag) cu filia Hoteni (:Hotinka:).*

Intr'o diplomă din 20 Martie 1360 se aminteşte: Vjam ad fodinas sallium, care e Ocnaşugatag, unde este şi o baie părăsită căreia-i zic: „Bătrâna”. Acum doi ani s'a surupat o parte a dâmbului de lângă „Bătrâna” şi a ieşit din afunzime apă caldă-sărată, care curgând în văi a ajuns şi în apa Izei şi a ucis peştii chiar şi în hotarul Sigetului. A fost ceva erupţiune vulcanică. În Ocnaşugatag au fost din vechime lucrători erariali de sare, poporul nostru le zice: „svagái” — sóvágó. Dintrei acei lucrători erariali românii în cele sufleteşti au fost supuşi când la una, când la alta parochie din vecini. — În anul 1861 apoi s'au constituit în parochie, adnectându-se cătră dânsa ca filie comuna mică Hoteni.

Biserică de piatră, comună cu latini, şcoală de piatră aşisderea comună cu latini, — 500 credincioşi gr.-cat. români. Credincioşii noştrii deja au 3000 coroane adunate pentru fond de zidirea unei biserici române.

Producţiunea de sare e veche în Maramureş ca însuş comitatul. Sare se află pe teritoriul dela Cuhea până la Hust în lungime de 100 kilometri. Sunt multe ocne de sare părăsite cari le-au lucrat rămăşiţele coloniilor romane. În apropierea ocnelor de sare. s'au aflat bani de argint şi de aur de ai împăraţilor romani şi bizantini (vezi Dr. Ioan Mihályi Diplome maram. pag. 618—619.)

Indicele preoţilor.

Dela anul 1804—1861 la credincioşii noştrii din Ocna-Şugatag au făcut servirile preoţii din satele vecine.

În 1861 s'a dispus acolo de preot local Ştefan Opriş, care a servit până la 1866 Decembrie, apoi în 1867 şi 1868 s'a administrat prin preotul din Sîrbi, dela 1868

Iuliu—1869 April preot local Mihaiu Popp. Dela 1869—1878 Demetriu Anoca. Dela 1878 Ianuarie—până la 1886 Ioan Doros preot local și notar districtual. — Acestui preot i-a succes a câștiga casa parochială statornică și după mai multe recurse, chiar și la Măiestatea Sa, s'a ridicat congrua de 52 fl. a parochiei la 300 floreni și se dau și lemne focale și dotațiune de sare. Cu drept cuvânt se poate zice, că Ioan Doros cu zelul său a sistemizat parochia Ocna-Șugatag, ba și în filia Hoteni a făcut școală și a sistemizat plata docențială. Dela 1886—1895 Vasiliu Pavel.

Dela 1895—1903 Decembrie Gavriil Timiș. — La întrepunerea lui s'a zidit casa parochială nouă de piatră, și tot dânsul a îndemnat pe credincioșii din filia Hoteni să cumpere biserica din Sat-Slatina, care s'a dus în Hoteni, s'a pus pe fundament de piatră și s'a înfrumșet, încât e o biserică de lemn de stâjar dintre cele mai frumoase.

E vrednic de toată lauda zelul preotului Gavriil Timiș.

Dela 1904 până în prezinte Vasiliu Nap, care se luptă pentru coadunarea banilor de lipsă pentru zidirea unei biserici române în Ocna-Șugatag.

28. Hoteni (Hotinka).

Despre originea acestei comune n'am aflat date, au putut fi cândva numai câteva case cu locuitori puțini. În Șematismul din 1825 al diecezei Muncaciului figurează că filia cu 325 locuitori. În timpurile mai vechi s'a administrat prin preoții din Breb, apoi prin cei din Giulești.

29. Petrova.

Parochie din timpurile foarte vechi. A avut o biserică de lemn din 1670 care a ars în 1856 în Sâmbăta lui Lazar. Biserica de lemn a fost foarte frumoasă, acum este biserică de piatră sfințită în 1878. Școală de piatră. Numărul credincioșilor 1800. În 1715 a locuit în Petrova

Serafim Episcopul român al Maramureşului. Dânsul s'a tras din familia Petrovay, din care au ieşit mulţi bărbaţi de frunte. Petrova în 1411 se aminteşte ca donaţiune regească. — Petrova = Satul lui Petru, dar poate fi şi anticul Petrodava. În Petrova locuieşte dna văduvă a lui Sigismund Pop fost pretore o'ârmuind o avere mare cu muniţi până la ţara leşască. O Doamnă nobilă de sânge şi de simţăminte îndurătoare şi ajutătoare al poporului român năcăjit.

În Petrova s'a aflat în 1890 un ban de bronz de-a lui Traian cu inscripţia „Via Traiana“.

Indicele preoţilor.

Dela 1699—1715 Ştefan Petrovay protopopul Serafim, în 1719 Ioan Petrovay, 1746 Georgiu Petrovay, 1770 Balc popa Alexa, în 1800 popa Grigorie. în 1801 popa Fabrini, 1819 Ladislau Lyabovičs preotul Ruscovei ca administrator. Dela 1821—1843 Petru Stas, apoi un an Andreiu Koman, dela 1844—1860 Ambroziu Stas, dela 1860—1874 Ioan Csobály, sub dânsul s'a început a se zidi biserica cea de piatră. Dela 1874 până în prezinte Ioan Calin, sub dânsul s'a finit zidirea bisericii şi s'au sfinţit în 1878. Zelosul preot Ioan Calin în 1880 a zidit o şcoală de piatră, apoi şi casa parochială de piatră, ajutorându-l mult familia nobilă de Papp. (Despre mânăstire vezi la istoricul Mânăstirilor.)

30. Poieni. (Sajómező).

În 1430 deja se aminteşte ca donaţiune regească. Parochie foarte veche. Biserică de lemn din 1700, şcoală de lemn. Cu 900 credincioşi gr. cat. români.

Indicele preoţilor.

În 1699 Popa Dan, 1742 popa Todor şi popa Gavrilă, 1749—1764 Vasiliu Giurgiu şi Nichita Vlad, 1785 preot Vasile, 1788—1812 Teodor Roşca, apoi vacantă. Dela

1847—1867 Ioan Muntean, apoi câțiva ani Vasiliu Tătar și la anul 1886 iarăș Ioan Muntean, după care până la 1892 Mihail Rcdnik. Dela 1892 Ioan Vlad până la 1902, când a schimbat cu Georgiu Petrovay preotul din Botiza care și acum servește cu zel și cu sirguintă pentru binele de obște în Poieni.

31. Rona de jos. (Alsórona).

Parochie foarte veche. In apropierea salinelor din Cosciuni = (Castellum) — Rónaszék. Cu biserică de lemn din 1793. Școală de piatră. Cu 1800 locuitori gr. cat. români. In 1360 deja se amintește ca posesiune nobilitară.

Tradițiunea vorbește despre un tunel care se sfârșește către răsărit în hotarul Ronei de jos. Poate că tunelul în vechime a adus la bai de sare.

Indicelc preoților.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In 1525 Ioanes presbyter de Alsórona.

In 1551 Popa Nichifor nobilis de Alsórona, în 1704 Ștefan Lipcsey, 1747 Georgiu Pop, 1753—1756 Grigoriu Tivadar, 1757—1785 Georgiu Tivadar. In 1758 se amintesc încă preoții Popa Pințilie, popa Lupeu, popa Vasile și popa Iuon. — In 1813 Atanaziu German, în 1817 Vasiliu Tivadar mort în 1831, 14/9, apoi vacantă. In 1835 Filip Opris. Dela 1847—1856 Baziliu Caracioni, apoi până la 1870. Antoniu Breban, dela 1879—1902 Aurel Lupan iar dela 1902 până în prezinte Georgiu Mészáros, care zelează pentru a se zidi o biserică nouă de piatră.

Din însemnările Dlui Dr. I. Mihalyi:

Rona de jos: 1470—1484 Petrus Pap de Alsó Rona filius dominae Margarethae et consors ejus dominus Magdalina.

32. Rozavlea. (Rózália).

Parochie veche. Biserica de lemn din 1717—1720 zidită după invaziunea tătarilor. Școală de lemn, cu 1800

locuitori gr. cat. români. Într'o diplomă din 1373 deja se amintește ca posesiunea și locuința voivodului Ioan „Villa Iohannis Woyvodae”. Numele Rozavlea Dr. I. Mihályi îl deduce dela sărbătoarea Rusaliilor. În Rozavlea cândva a fost și mănăstire, adică acolo unde locuia câte un voivod, aflăm și câte o mănăstire. În anul 1699 precum arată un protocol comitatenz în Rozavlea au fost șasă preoți.

Indicele preoților.

• În 1699 Pop Todor, Pop Vasile, Pop Ionaș, Pop Ionaș, Pop Lupul și Pop Gligor. — Apoi lipsește ordul preoților până la 1745 când îl aflăm pe popa Simion, 1754 popa Timoteu, 1774 popa Vasilie, 1783—1785 Popa Vasile protopop, 1789—1805 Vasiliu Pop, 1805—1820 Ioan Pop, 1820—1858 Grigore Roșca protopop, 1858—1875 Ștefan Opreș, 1860—1872 Ambroziu Sztas, 1873—1875 Timoteu Mihalca, 1876—1889 Mihail Iurca protopop, iar dela 1889 Ioan Ivașco protopop. Sub ocârmuirea lui s'a reînnoit școala confesională, și a câștigat pe sama bisericei nește dâmboace pustie pe cari a sedit cu miile brazii, din cari o parte deja sunt mari, și peste 2—3 decenii or valoră mi de ceroane, un capital frumos pentru biserică. — Această va fi o frumoasă și prețioasă suvenir care o va lasă zelosul paroch-protopop credincioșilor din Rozavlea.

Din însemnările D-lui Dr. Ioan Mihályi. „Rozavlea“ : 1582 12 Iunie.

„Nobilis domina Malanca, conjors venerabilis Francisci praesbyteri de Karachonfalva, filia vero nobilis olim Stephani Petrohay de eadem, tamquam actrix, ab una, ac venerabilis Gregorius praesbyter de Rozalya, una cum filiis suis Wolfgango et Stephano, tamquam incatti ab altera partibus“ Adică în 1582 a fost preot în Rozavlea Gregoriu.

1594 6 Septemvrie Georgius Petrovay popa de Rozalia.

1595 28 die Martii Nobilis Wolfgangus Popa de Rozavlia

33. Săcel (Izaszacsal).

Parochie foarte veche. Biserică veche de lemn din 1728 zidită după invaziunea tătarilor. Acum are o biserică

frumoasă de piatră din 1910 sfințită. Școală de lemn, acum se va zidi o școală nouă. Cu 2300 credincioși grec-cat. români.

În Săcel a fost și o mănăstire a cărei biserică s'a adus în Siget între anii 1746—1754, și a servit de biserică pentru românii din Siget (vezi ist. par. Siget.)

Intr'o diplomă din 1453 se scrie, că Ioan din Huniad a dăruit lui Dan, Șușca și Gostoian fiii lui Michail din Săcel cnezatul din moșia lor din Săcel ținută în pace de dânșii și de părinții lor din moși-ștrămoși, o dăruiește moșia pentru meritele câștigate prin vărsarea sângelui lor în resbelele contra turbaților turci. ?

De aici se vede, că Săcelul a fost ab antiquo tempore erecta, și cumcă maramureșenii se luptau cu bravură în oștile regești contra Tătarilor. ?

Indicele preoților.

În 1579 Georgius prota de Zathyl cum consorte sua Odothia, în 1745 popa Ionasco, în 1749 Ioannes Gantolya, 1759 popa Iona Pleș Balc, în 1764 Grad Vasile și Balea Ionaș fiind atunci în Săcel doauă parochii, în 1781 preot Samson, în 1825 parochii Demetriu Pop și Baziliu Trifoiu, apoi a fost numai câte un paroch anume în 1835 Ștefan Simeon, apoi dela 1845—1900 Ioan Gyenge. Dela 1901 până la 1904 parochia n'a avut preot local, iar dela 1904 Ioan Tarția. Un preot zelos și sirguincios pentru binele comun. — Dânsul văzind lipsa unei biserici nouă s'a apucat de lucru și cu multă osteneală a zidit o biserică grandioasă, care s'a sfințit în 1910, și acum se găta a zidi școală nouă și casă parochială nouă. Astfel trebuie să fie preoții cei tineri să lucre, să ostenească pentru binele credincioșilor săi. Preotul Ioan Tarța are în această privință merite neperitoare.

Preotul Ioan Tarța e și prezidele composesoratului.

34. Săliștea de sus. (Felsőszelístyé). Doauă parochii.

Parochie foarte veche. Are doauă biserici de lemn, una din 1680, cealaltă din 1722, zidită după invaziunea

tătarilor cari au aprins și au jefuit multe biserici de pe apa Izei. Urmele râului Iza și al râului Tisa sunt de origine Dacică. „Pons Ises“ provine în antichitate (Tabula Pentingeriană) (Dr. I. Mihályi). Iza izvorește din munții Besaraba și Traian. — Săliște e cuvânt vechiu slavonic și însemnă locuință. Deja în diplomele vechi se amintește ca donațiune a cnezilor.

Are o școală nouă de piatră cu două sale de învățământ. Cu 2500 credincioși gr. cat. români.

Intr'un act officios din 1486 3 Decembrie nobilii Ioan fiul lui Vlad, și Ioan fiul lui Iuga din Săliște vând trei sesiuni cu condițiune că cumpărătorii să-l onoreze pe Ioan Vlad la sărbătorile de Paști și de Crăciun cu colaci, iar în ziua de Sânicoadă cu un prânz bun.

Pe o carte bisericească „Uciterină“ se află însemnat cumcă „când a fost vara omorului celui mare (ciuma cea mare) a murit diaconul în munte și s'a îngropat în obirșia Cislei la Borșa. Adecă pe la 1700 a fost în Săliște un diacon.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Indicele preoților din parochia de jos.

În anul 1744 Iuga Lupul, 1771—1778 Iuga Elias, 1791 Bondor Lupu până la 1810. Alexa Kiss, dela 1814—1838 Simion Bondor, dela 1839—1879 Ioan Tomaiagă, dela 1879—1902 Ioan Coman, dela 1902—1905 Alesandru Coman sub care s'a zidit casă nouă parochială, iar dela 1906 până în prezente Mihail Hotea.

În parochia de sus.

Tradițiunea spune de un Naea Iuga, apoi Ilie Iuga, și Alexa Kiss, ambii au servit și în parochia de jos. Dela 1790—1828 Georgiu sau Lupu Bondor, a cărui fiu a fost Simeon Bondor a fungat dela 1828—1848. Dela 1848 a administrat parochia Ștefan Simeon din Vișeu de jos și I. Tomaiagă din parochia de jos. Dela 1852—1869 Demetriu Anoca, dela 1869—1901 Michail Papp, iar dela 1901 Septembrie Baziliu Vlad. A zidit casă nouă parochială.

Atât Mihail Hotea cât și Baziliu Wlad sunt preoți activi și zeloși. — Ambii s'au ostenit mult pentru zidirea școalei celei frumoase de piatră, care le face onoare. Mihail Hotea a câștigat avere frumoasă bisericească, a finit zidirea casei parochială ridicată sub ocârmuirea preotului Alesandru Coman, și acum se nizește a zidi o biserică nouă de piatră. Baziliu Wlad a zidit o casă frumoasă parochială și a reparat biserica. — E sigur că acești preoți tineri și zeloși vor efeptui, încă multe lucruri folositoare bisericei și poporului. Din însemnările Dlui Dr. Ioan Mihalyi.

Annul 1548 Lazarus Pop de Selistye et Laurentius Pap in eadem Selistye. 1549 Clemente praesbyter plebanus de Selistye. 1749 Rduș Ionăș Iuga parochus. Rduș Elias Iuga. Rduș Wolfgangus Iuga. Rduș Petrus Pop parochus. 1717 Popa Lupul Titescu din Saliște, Petru Vasilie diacul nepotul lui Ciumeu Todor: „aflându-se adunare de frați la sfânta Mânăstire în Moiseiu. — Cursul anilor dela Hristos 1717 mense Novembris 22 scris la schita Mânăstirei Moiseiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
35. Săpința. (Szaploneza).

Parochie deja în veacul al 14-lea. In anul 1373 s'a determină meșdele contraverse între Câmpulung și Săpința. — A fost în parochie o biserică veche care a ars, apoi în 1886 s'a zidit una nouă de piatră.

Școală de piatră cu două sale de învățământ. Cu 2500 credincioși gr. cat. români.

Din Săpința își trag originea nobilii Stan și Tivadar. Din familia Tivadar se trage familia Saplonczay (Săpințan) care parte s'a făcut rom. cat. parte ev. ref. dar sunt mulți români cu nume Săpințian. Din Săpința își trage originea D. canonic dela Orade Florian Stan binemeritulul rectore a alumnatului român. In hotarul Săpinței este izvorul de apă minerală acum foarte vestită.

Indicele preoților.

In 1689 popa Ionaș și popa Ivan. In 1737 Ioan Hețco, în 1745 popa Iuon din Dragomirești, 1751 Georgiu Stan

și Vasiliu Stan, 1757—1761 Huda Todor, 1774 Ilie Pop, 1785—1794. Ieremia Tătar, 1808—1813 Ioan Coman. În 1813 a servit și Vasile Onis din Remetș, 1814—1816 Grigorie Mihalyi, 1856 Ioan Huban senior, iar dela 1856—1897 Ioan Huban iunior, apoi dela 1890 până în prezente Simeon Balea. Preot zelos care a zidit o școală frumoasă de piatră cu două sale, a pictat biserica și a făcut un Iconostas foarte frumos cu spese de 14000 coroane. A zidit o casă frumoasă parochială de piatră. Ca prezide a compozesoratului se nizește a face un fond bisericesc de 25 mii coroane, pentru rescumpărarea lecticalului preoțesc, eventual pentru folosul bisericei — În restimp de vre-o 20 ani a efectuit lucruri cari sunt vrednice de toată lauda.

36. Saraseu. (*Szarvaszó*).

Moșia Saraseu e impopulată din timpuri prehistorice, aceasta o adeverește numirea dealului „Cetățuia“ apoi fortificațiunile la poarta de fer numită și multe obiecte din epoca de bronz aflate în hotar și tezaurul de aur aflat în 1847, în greutate de vre-o 9 kilograme din care o parte se află la Petru Mihalyi mare posesore în Saraseu și prezidele asociațiunei pentru cultura poporului român din Maramureș, fost ablegat dietal, frate dulce cu Escelenția Sa metropolitul Victor.

Saraseul în 1360 deja a fost posesiunea lui Stan fiul lui Gerheș. Parochie veche cu biserică de piatră din 1700. Școală de lemn, cu 1000 locuitori gr. cat. români.

În Saraseu locuște precum am scris mai sus D. Petru Mihalyi, și D. Baziliu Iurca ginerele baronului Baziliu Pop și acolo a fost locuința repausatului Comite suprem Iosif Man.

Saraseu fiind comună foarte veche a trebuit să aibă biserică și înainte de 1700. Se zice dar documânt n'am aflat — cumcă biserica de acum ar fi zidit'o o boiereasă din Moldova, care și-a tras originea dintre nobilii din Saraseu. — Biserica are nește păreți groși și feresti mici. Așa se vede cumcă a fost zidită ca să poată sta și în

contra vrășmașilor, a turnurilor și a armelor de sdrobot părății.

Indicele preoților.

În 1689 popa George, 1772 popa Vasilie, 1783—1812 popa Ananiă Gerheș, 1812—1822 Isaia Grec, 1822—1823 Mihaiu Cziplé, 1823—1836 Georgiu Pop, 1836—1839 Georgiu Kövér, 1839—1852 Baziliu Csernesteau, 1852—1860 Baziliu Șerbac, 1860—1864 Petru Mirișan, 1869—1881 Paul Pop, iar dela 1881 până în prezinte Ioan Fane fost profesor la gimnaziul din Baia-mare, un preot activ și zelos, care a zidit o casă frumoasă parochială, și se pregătește a zidi școală nouă. — O parte a averii sale a dăruit-o la credincioșii din Saraseu, o parte bisericii din Sighet și o parte bisericii din Saraseu, arătând astfel iubirea sa cătră popor și biserică.

Din însemnările Dlui Dr. I. Mihalyi.

Anul 1548 Dan Pap de Zarvazou homo regius 1624 Demetrius Pap presbyter possessionis Szarvaszo nobilis annorum 90. 1649 Mi Csomanfalvi Sztojka József Máramaros vármegyének görög Vallásán levő püspöke, szarvaszói Popa György sziget járás esperestye etc.

Adecă în 1649 Popa George din Saraseu pe care îl află trăind și în 1689 a fost protopopul Sighetului.

37. Șieu. (Sajó).

Parochie veche. În 1373 se introduce în dominiul Șieu Balc, Drag și Ioan fii voivodului oarecândva Sas. Cu biserică de lemn din 1760. Școală de lemn. Cu 1000 credincioși gr. cat. români. Deoarece deja în 1632 a avut preot a trebuit se fie acolo biserică și înainte de 1760 și aceasta de acum poate să fie a doaua sau a treia biserică.

Sajó = Șieu = Sio numit probabil după fântânele minerale ce se află pe valea Șieului.

Din Șieu se trage familia nobilă Man, apoi familia Dunca cari sunt strănepoții voivodului Ioan din Rozavlea

nepot al Vodei Bogdan din Moldova. — Din familia Dunca a fost generalul Ștefan Dunca, consilierul Paul Dunca, scrietora Constanța Dunca, care a și cercetat Maramureșul patria strămoșilor ei.

Indicele preoților.

În 1632 Vasiliu Balea, 1749—1768 Ioannes Dunca parochus, Georgius Man parochus, Nichita Vlad parochus, 1761 Dunca popa Nichita, 1782 Man Iuon ficiorul lui popa George, 1785 Man Ioan, 1820 Simion Bondor, 1825—1846 Grigorie senior Mihalyi, 1846—1849 Ioan Man preotul din Sstrimtura și Roșca Grigorie din Rozavlea, în 1847 Mihail Cziple, dela 1849—1855 Ioan Mihalca, apoi în timpuri scurte Baziliu Mihalca din Vișeu de sus, Filip Mihalca din Cuhea și Grigoriu Roșca din Rozavlea. — În 1856 și 1857 Vasiliu Suranyi. Dela 1857 Dec. până în 1893 August Petru Ilniczky. Dela 1893 până în prezinte Ștefan Ilniczky.

38. *Sîrbi. (Szerfalu).*

Parochie foarte veche, cu două biserici și cândva două parochii. Una biserică din 1532 cealaltă din 1665. Școală de lemn. Cu 900 credincioși gr. cat. români. În anul 1405 se amintește ca moșie nobilitară. Partea din sus al satului cândva s'a numit Comorzana. — În toametea cea mare poate au murit, poate s'au dus oamenii în lume, încât comuna cândva mare, azi e o comună mică.

Indicele preoților.

În 1525 Theodorus presbyter de Szerfalva în 1731 Iacob Diacon, apoi popă, în 1741 popa Iacob, 1745 părintele Pachomie, în 1777 Birțian Nichita, 1785—1790 Petru Pop, 1790 Baziliu Pop și Ștefan Pop, 1807 Mateiu Dragoș, 1807—1815 Petru Opriș, 1815—1820 Petru Stas,

1820-1826 Alesiu Batin, 1826-1829 Ioan Man, 1833-1840 Alesandru Lazar, 1840-1861 Laurențiu Mihalyi, 1861-1878 Iosif Fucec, iar dela 1879 până în prezinte Emil Fucec, care a zidit casa parochială și a străformat școala.

39. *Sat-Slatina cu filia Ocna-Slatina. (Faluszlatina, Akna-Szatina).*

Parochie foarte veche, în apropierea Sighetului, de care o desparte apa Tisei. Au avut o biserică de lemn care a ars în 1784. — In 1794 s'a zidit alta de lemn care s'a dat credincioșilor din filia Hoteni.

In anul 1895 cu cheltuielile Episcopului de piã memorie Michail Pavel și cu ajutorul poporului s'a zidit o biserică pompoasă, în care înainteã altariului zac osãmințele neuitatului episcop repausat în 1. Iunie 1902. Școala frumoasă de piatrã. Cu 1470 credincioși gr. cat. români.

In anul 1407 la rugarea lui Ioan Stan să cearcă mezuinile posesiunii lui din Sat-Slatina.

Tradițiunea spune că Stănenii erau negrii, și pentru aceea numele lor s'a strămutat în „Negre“. Intr'o diplomã din 1442 deja Stan se numește Fekete. Familia Negre e lãtitã în Maramureș. — In hotarul Slatinei așșderea este un loc numit „Cetățiuã“ loc cândva fortificat, un loc în hotar se numește „minoviță“, poate dela minor, poate cuvânt vechiu slav. — In hotar se aflã scãlzile de apã sãrata Paveliene deschise în 1898. — In Slatina au fost cândva posesori baronii Kemény și Stoica, a cãror averi le-au cumpãrat Episcopul M. Pavel, și acum sunt a nepoților lui.

Cãtrã Sat-Slatina s'a legat ca filia Ocna-Slatina, în care sunt bãi vestite de sare, cari s'au lucrat și în vechime. Intr'o carte bisericească din Sat-Slatina e scris: „In anul 1762 s'a început Handalul sãrei.

In filia Ocna-Slatinei sunt aproape 1000 credincioși gr. cat. români și rutheni lucrãtori erariali de sare. Biserica și școala comunã cu latinii.

Indicele preoților.

În 1739 Vasiliu Pop, 1760—1763 Ioan Marcoviciu, 1765 Ștefan Cyrill, 1789—1791 Mihaiu Marcoviciu, 1792—1798 Constantin Pop, 1798—1807 Nichita Petrovay, 1807—1837 Baziliu Voloșan protopopul Sigetului, sub dânsul s'a zidit casa parochială și superedificatele. Dela 1838—1842 Demetriu Beóthy, 1843 și 1844 Ioan Batin și Găvrilă Berinde, 1844—1850 Ștefan Anderkó, 1850—1860 Ioan Papp de Törökfalva, 1860—1873 Mihail Pavel Episcopul Gherlei, apoi al Oradei-mare, sub dânsul s'a zidit școala cea frumoasă de piatră.

Dela 1873—1875 Alecsiu Berinde, dela 1875—1881 Ioan Pavel fratele Episcopului Mihaiu, 1881—1886 Vasiliu Pavel nepotul episcopului Mihaiu, iar dela 1886 Martie 25 Ioan Doros protopopul surogat al Districtului Sigetului. Sub conducerea lui s'a zidit biserica cea frumoasă din Sat-Slatina, provăzută cu un iconostas admirabil și pictată foarte frumos. Iconostasul și pictarea au costat 12000 coroane. — Preotul Ioan Doros s'a ostenit mult cu zidirea acelei biserici. Fost'a timp când numai carul lui și al vâdicului a cărat piatră. — Preot zelos, care a înființat cu speșele sale un cor bisericesc român cu lucrători erariali din Ocna-Slatina, care cor a cântat și la îngroparea episcopului Pavel, acesta este corul vocal întâiu în Maramureș, apoi cu fiul său Atanaziu profesor de religiune în Siget, a înființat și în parochia sa un cor a plugarilor, un cor vrednic de toată lauda. Ioan Doros a reparat școala, casa parochială aducându-le toate în ordine frumoasă. Fiu născut din popor iubește poporul din tot sufletul său și-l conduce cu zel și cu mare prudență pastorală.

40. *Satșugatag. (Falusugatag).*

Parochie veche. Comuna Sat-Șugatag se amintește deja în 1360 când s'a dat ca donațiune lui Dragoș fiul lui Gelu (Gyula din Giulești). Ca parochie s'a constituit pe la anul 1439. (Censcripția din 1774 scrie „Parochia mater

est Sugathagiensis circiter 1439 erecta". Mai întâiu poseiunea lui Dragoș, apoi a lui Mykle = Miklós = Nicolae, apoi al lui Ștefan Bethlen comite suprem, apoi a lui Zsolyomi, Barkoczi și în urmă a Erariului.

În Sat-Șugatag înainte de 1642, a fost una biserică de lemn, din care mai târziu s'a făcut școală, care a devenit casă privată, în care am văzut ciopliturile bisericesti, apoi s'a făcut altă școală. Biserica de acum e zidită în 1642 din stăjeri foarte groși.

În înțalesul convențiunei Festetich-Baesinskyana, parochia Sat-Șugatagului în 1778 a venit sub patronatul Inaltului Erariu.

Acum are o școală nouă frumoasă zidită de Tit Bud, casa parochială lărgită tot de mine. Numărul credincioșilor 1300. Biserica din 1642. Acum se găte credincioșii a zidi biserica de piatră. — Tradițiunea spune că un credincios din sat a cărat cu doi boi negrii toată materia pentru biserica, și apoi la sfințirea bisericei a dăruit boii bisericei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Indicele preoților.

Înainte de 1750 Popa Simeon. În 1750 Ioan Pop preot-protopop. În 1780 Eremia Ivanciuc, dela 1780—1793 Ioan Marustea. Acești doi au fost ruși. Bătrânii din Șugatag îmi spuneau că nu au învățat nici când a vorbi bine românește. — Dela Muncaciu = Ungvar adeseori s'au trimis în Maramureș preoți cari n'au știut românește, mai ales în cele 5 parochii iobăgești.

Dela 1795—1815 Ioan Vințiu paroch-asesor konzistorial. — Acesta a fost moșul fostului comite suprem Iuliu Vințiu. Dela 1815—1832 Baziliu Mihalyi asesor konzistorial și protopop. Dela 1832—1836 Timoteu Hoșda asesor konzistorial. Teolog dela univerzitatea din Wiena, a vorbit limbile: română, maghiară, germană, franceză, italiană, greacă, latină și evreică. Unul dintre preoții cei mai erudiți a timpului său, durere că a trăit puțin. Un evreu bătrân din Șugatag mi-a spus că și rabinul lor s'a mirat cât de mare cunoștință avea preotul Hoșda în limba evraică.

În 1836 adre interimal Alesandru Lazar.

Dela 1837—1856 Ioan Bud paroch, asesor konzistorial și notariul konzistoriului subaltern vicarial. I. Bud a fost părintele meu. Bărbat foarte învățat. Orator eminent, pe care îl cheamau la toate prohoadele de frunte de pe Mara și Coseu, numai să-l audă a predica. Dânsul a învățat poporul în toate duminicile și sărbătorile la vecernie a scrie și a ceti.

Eu am văzut tabla cea neagră care se acață în biserică, pe un cuiu și pe care învăță tineretul a scrie, poate că tabla și acum e în podul bisericei. Dânsul a zidit școala cea veche și a adus un docinte din Ardeal cu numele Dumitru Moldovan, care m'a învățat și pe mine la azbuchii. Nota bene docintele Moldovan a murit în 1854 ca celibe, cecece e raritate, căci docenții dearândul să însoară.

Poporul din Șugatag și acum are o hore care se începe „Popa Budu când s'a dus la poporeni așa a spus“

În 1856—1857 interimal Petru Salca. Dela 1857—1880 Ioan Dobosy asesor konzistorial propop onorar. Sub dânsul s'a zidit casa parochială nouă, în locul celei vechi acoperită cu paie, în care m'am născut și eu și în care au locuit atâta preoți de frunte. Dela 1880—1899 Martie, scriitorul acestora. Am venit în Șugatag, în locul meu natal fiind notar consistorial 8 ani în Gherla, și iată în 1882 am fost ales de protopop, iar în 1887 denumit de vicar. Așa mi-a fost soartea să fiu ofițial până la moarte. — În Șugatag am zidit mai întâiu o școală corespunzătoare, am lărgit casa parochială cu o chilie, am mijlocit între erar și credincioșii mei urbarialiști o pace bună, încât dela 30 mii floreni am scarițat banii de răscumpărarea posesiunilor erariale la 14 mii floreni, și astăzi în Șugatag nu-i stăpân numai românii, credincioșii mei. Am cumpărat o moară dela Erar cu 5000 floreni, când în lada bisericei n'au fost numai 5 fl. Azi moara plătește de doauăori atâta. — Din venitele moarei se plătește docentele. Am câștigat dela erar 70 iughere de fânaț, care acum aduce venit frumos bisericei. — Am lărgit biserică din filia Hărniciești, și am zidit de nou școala lărgindu-o. Am iubit și școala și am îndemnat credincioșii să-și trimită

pruncii la școală și har Domnului azi în Șugatag și în Hărnicеști mai toți oamenii știu scrie și ceti. Am făcut școală de pomărit, și acolo unde n'a fost nici un oltoan azi e grădină de pomi tot satul. În cimiter și în grădina parochială am răsădit 800 pomi cari în ani buni aduc 3—400 fl. folos preotului. Am făcut și alte lucruri folosite. Nu le descriu. — Și aceste le-am descris nu ca să mă laud, ci ca să fie îndemn și la alți frați preoți. — Mise pare, că în 18 ani am făcut destul.

Remunerațiunea și satisfacerea mea am dobândit'o atunci, când urmașul meu preotul Gregoriu Belea mi-a spus „am spovedit la Paști pe toți credincioșii badei Tit, și n'am aflat păcat de moarte.“

Dela 1 Martie 1899 până în 1 Septemvrie adre interimal Victor Berinde, dupaceea profesor de religiune în Siget, dela 1 Septemvrie 1899—1903 Grigoriu Belea. — Dela 1903 până în prezinte Alesandru Gyenge fost paroch protopop în Dragomirești. Un barbat zelos. A reînویت superedificatele din Șugatag, a cumpărat un loc de frunte pe care se va zidi biserica cea nouă.

Adnotez, cumcă în Satșugatag este capelanie sistematizată și cumcă de ani de zile servește acolo ca capelan Vasiliu Pogăceaș, un preot tiner și zelos.

Insemn și aceea cumcă în parochiile de sub patronatul In. Erar a fost datina în trecut a se dispune preoți de frunte și de arândul se denumeau de parochi și de asesori consistoriali.

In Satșugatag a fost docente și Florian Lazar, apoi preot în Bréb, și Teodor Ujbardi fost cantor docente în Siget.

41. *Hărnicеști (Hernecs) filiala Satșugatagului.*

In 1360 s'a dat ca donațiune regească, adecă atunci deja a fost comuna. In timpurile vechi a fost parochie de sine stătătoare, iar din 1832 filiala Satșugatagului. Biserica de lemn din 1770. Școală de lemn. Cu 900 credincioși gr.-cat. români.

Indicele preoților.

În 1665 am aflat însemnat; popa: eră din țara leșască din Cosma cu nume Ioan Acripa. În 1706 Pisdiacon Grigorie, 1728 popa Simion, 1763 popa Grigore, iar în 1768 popa Mihai și popa Nichifor. Apoi filia, legată în urmă statornicește în 1872 către Satșugatag.

42. Strâmtura. (Szurdok).

Parochia veche. În conscripția din 1774 se zice: „parochia erecta anno 1667”. Biserica de lemn, adusa dela mănăstirea din Rozavlea în anul 1661, lărgită și reparată în 1771. Școala de lemn. Numărul credincioșilor 2900.

În 1326 regele Carol I, conferiște lui Stanislau cnezul fiul lui Stan, pământul Szurdok (Strimtura). Sub pământul Szurdok s'a înțeles un ținut întreg stător din mai multe sate. — Stâmtura a fost apoi posesiune erarială, apoi a conților Teleky, dela cari au rescumpărat'o urbarialității cu multe mii, și astăzi întreg hotarul e al credincioșilor deacolo. La Strâmtura s'au aflat în anul 1885 fragmente de diverse obiecte de bronz.

Indicele preoților.

În 1776 diacon Grigore În 1799 popa Grigore și popa Pahonie, 1825 vacantă, 1830—1842 Vasiliu Hăiducean, 1847—1850 Ioan Man, dela 1853—1880 Baziliu Caracioni protopop (vezi ist. protopopilor.) apoi Baziliu Kiss și dela 1899—1900 Antoniu Kovats protopop, sub care s'a cumpărat casa cea frumoasă parochială. Dela 1900—1904 Tit Pop iar dela 1905 până în presinte Vasiliu Iniszky. Dânsul a mijlocit rescumpărarea averilor urbariale dela contele Teleky ostenind mult pentru aceasta, și acum toate averile domnești sunt a credincioșilor grecat. români. Zelul desvoltat prin preotul V. Iniszky e demn de toată lauda.

43. Siget. (*Mán amarossziget*).

În anul 1905 am publicat într'o broșură datele despre trecutul și despre înființarea parohiei gr.-cat. române din Siget, trimitând aceea broșură în toate parochiile din Vicariat. Însă pentru aceia cari n'au primit acea broșură descriu aici pe scurt istoricul acestei parohie.

Sigetul încunjurat de sate române, și ca capitala comitatului sustă din vechime, și din vechime au trebuit să fie aici români. Sigetul deja înainte de 1349 a fost locul adunărilor și capitala jurisdicțională. În 1349 aflăm o diplomă strădată din Siget.

Marca orașului a fost Capul zimbrului întocma ca a Moldovei. Sigetul s'a numărat între cele cinci orașe coronale (*Korona város*) din Maramureș.

În Siget au avut reședința Comiții supremi Balc și Drag 1383—1402. Dânșii au trebuit să aibă aici și biserica lor.

În Siget a fost parohie românească din vechime. — Chiar și vicariatul din Maramureș, cu reședința în Siget în 1776 prin Maria Terezia s'a înființat „*pro remotius situatis districtibus Valachicis*“.

Despre trecutul parohiei n'avem date multe. Atâta putem deduce cumcă episcopii români din Maramureș (1391—1734) de bună samă s'au îngrijit cumcă credincioșii lor din Siget să aibă biserică și preoți.

Parochia Siget nici când nu s'a numit rusască, ci românească, chiar și ungurii îi ziceau „*Oláh vikárius, oláh templom*“. — Însă dupăce s'au oprit a funga episcopii români din Maramureș și dupăce Maramureșul s'a încorporat cătră Țara ungurească (mai înainte se ținea de Ardeal), parochia Sigetului a venit sub stăpânirea episcopilor rutheni dela Ungvár și aceia au trimis aici preoți rutheni cari au probat a rutheniza pe români dar nu le-a succedat, deoarece românii au poftit cumcă în biserică să se servească în limba română, și așa s'a și slujit în sute de ani, până în timpurile mai nouă când apoi s'a servit alternativa românește și rusește.

În 1850 înființându-se Dieceza gr. cat. română a Gherlei poporul din Siget și toți românii din Maramureș

au dorit cumcă românii din Siget să se scoată de sub iurisdicțiunea episcopului rusesc dela Ungvar, și mulțămită piilor episcopi Alexi, Vanca și Pavel în 1871 s'a înființat în Siget o parohie română greco-catolică.

Credincioșilor gr. cat. români din Siget în veacurile trecute s'a servit într'o capelă a părinților piaristi.

În 1746—1754 sub parochul Andreiu Bacsinszky s'a cumpărat un loc de biserică, pe care stă astăzi biserica rusească care a fost biserică românească. — Pe acel fond s'a așezat o biserică de lemn adusă dela Mânăstirea din Săcel. — Dacă parochia n'ar fi fost română, românii din Săcel n'ar fi dat biserica lor la ruteni, ei au dăruit'o la români. Aceea biserică a ars și parochul Baziliu Pop român de origine cu concursul satelor române și al erariului a zidit în 1808 o biserică frumoasă de piatră, care este și astăzi, dar acum e a ruthenilor.

Dupăce în 1871 s'a înființat parochia română, Vicariul Mihail Pavel a mijlocit pentru români o capelă din piața Sigetului a parochiei romano-catolică, în care s'a servit până la 1892, când s'a sfințit biserica cea românească, zidită cu ajutorul credincioșilor gr. cat. români din întreg Maramureșul, și cu ajutorul Inaltului Erariu. Credincioșii români din Maramureș au dat spre acel scop sfânt 14 mii floreni, iar fondul religioșar 15 mii floreni.

Mai pe larg despre toate aceste vezi istoricul parochiei Sigetului.

Am de a însemna cumcă pentru biserica din Siget și pentru casa parochială eu ca Vicar am mijlocit locul pe care stau astăzi scumpele noastre edificii. — Am zidit casa parochială, biserica și școala. Astăzi aceste zidiri cu fondul pe care stau valorează 150,000 coroane. Avere curat românească întabulată pe biserica gr. cat. română din Siget. La efeptuirea acestor zidiri mult m'a ajutat zelosul paroch Ioan Ivaskó, acum canonic în Gherla.

La porunca Măiestăței Sale Înălțatului nostru Împărat și Rege apostolic Inaltul Erariu în 29 Iunie 1898 a luat asupra sa patronatul parochiei gr. cat. române din Siget.

Indicele preoților.

După înființarea parohiei dela 1871—1876 parohia a administrat-o Ioan Pop profesor de religie dela școlile superioare din Siget. Bărbat deștept, afabil și cu un vers foarte plăcut, care cu gură de moarte mi-a spus să nu-l îngrop între rutheni. L'am îngropat în cimiterul cel nou al românilor.

Dela 1876—1877 Alecsiu Berinde acum paroch-protopop în Seini. Dânsul a făcut serviciu mare românilor din Siget, deoarece a făcut numărarea credincioșilor români și rutheni, și s'a constatat cumcă români au fost și sunt mai mulți ca rutheni, și astfel cu tot dreptul s'ar fi convenit că toți gr. catolicii din Siget să se țină de episcopia Gherlei.

Dela 1878—1897 luna Martie Ioan Ivașco, acum canonic în Gherla.

Sub păstorirea lui Ioan Ivașco cu ajutorul și întreprinderea mea s'a zidit biserica cea frumoasă, care s'a sfințit în 20 Martie 1892 prin delegatul episcopesc Alesandru Erdöss canonic, asistând 19 preoți din Vicariat, și la 5000 credincioși din Siget și din Satele vecine.

Aceasta a fost o zi de bucurie pentru întreg Maramureșul, căci cu zidirea bisericei din Siget am cuprins de nou centrul comitatului și s'a putut așeza în Siget oficiul vicarial

În 1892 s'a gătat și casa parochială română. O casă în loc de frunte cu un etagiu, sub care sunt boalte cari aduc bisericei anuatim 2500 coroane venit.

În anul 1893 s'a cumpărat cu 1000 floreni cimiterul cel nou al românilor.

Eu și cu aceasta ocașiune esprim mulțăminta mea adâncă Maritului Domn Canonic Ioan Ivașco, care mi-a fost mâna dreaptă la efectuarea zidirilor făcute în aceasta parohie. — Bunătatea, pietatea și zelul lui nu'l vor uită credincioșii din Siget în veci.

Dela 1897 Martie până la 1899 Martie, parohia a administrat-o Gregoriu Belea fost profesor și catechet.

Dela 1 Martie 1899 sum eu parochul Sigetului. In data dupace am cuprins parochia am făcut pașii de lipsă pentru zidirea unei scoale. Am și zidit'o. Școala a sfințit'o Magn. D. canonic Ioan Ivașco în 1 Septemvrie 1900.

Școala e de piatră, cu o sala mare pentru 60 elevi. Casa cantor-docențială e în ocolul casei parochiale, iar școala lângă biserică.

În 1903 sub conducerea cantor-docențială Petru Pop s'a înființat corul vocal bisericesc.

De 12 ani lucru și mă ostenesc pentru binele credințioșilor mei.

Insemnările din istoricul acestor ani le va publica cândva altul.

Adnotez cumcă în Siget este un convict român, care s'a întemeiat de Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș, care a început activitatea sa în 1860. Viceprezidele Asociațiunii este totdeauna vicarul din Maramureș, acum paroch al Sigetului și director al Convictului.

În anul acesta 1911 s'a înființat în Siget și banca „Maramureșana“, cu capital de 220 mii coroane.

Și dacă ne va ajuta bunul Dumnezeu se vor mai înființa aici și alte instituțiuni menite pentru promovarea binelui comun al poporului român.

Pentru posterioritate însemn aici numele membrilor din direcțiunea băncii „Maramureșana“.

Direcțiunea: Simeon Balea paroch în Săpinția prezide, Dr. Aurel Man avocat în Siget viceprezide, Ladislau Man avocat în Vișeu de sus, Dr. Coriolan Pop dir. „Bihorenei“ din Oradea-mare, Dr. Ilie Mariș avocat în Siget director executiv, Augustin Darabanth preot în Biserica-albă, Alexandru Cuza Anderko mare proprietar în Borșa, Dr. Vasile Kindriș adv. în Siget, Dr. George Birlea medic în Siget, Dr. Tit Doros advocat în Siget.

Comitetul de reviziunea: Tit Bud vicar prezide, Ioan Doros protopop paroch în Satslatina, Mihail Pavel protoarchivar comitatenz în penziune în Oradea-mare, Dr. Salvator Iurca cand. de avocat și Dr. Simeon Bota cand. de avocat.

Insemn și aceea cumcă în Sighet este și capelanie sistemizată.

Ce se ține de numărul credincioșilor de aicea aceia din an se sporesc, deoarece bietul popor român se trage la oraș sperând a putea trăi mai ușor aicea.

În anul 1909 am conșcris eu pe credincioșii mei și am aflat 3285 inși. Însă mișcarea poporului aici este mare și venind unul, se duce altul și astfel în număr rotund sunt de bunăsamă 3000 credincioși, câtră cari sunt a se numără vreo 300 servitori vreo 200 ostași de linie și honvezi, vre-o 100 ștudenți, apoi cei din spitalul comitatenz și prinșonerii din temnița dela tribunal.

Astfel parochul din Sighet cu capelanul său, — acum Ioan Borca — are lucru destul cu catechizări și cu îngrijirea sufletească alor aproape 4000 suflete.

Actul dotărei parochiei Sighetului.

Traducere din limba maghiară. — Ministrul ung. reșesc de Finanță. Nr. 47496 Ilustrissime și Reverendissime Domnule Episcop! La propunerea mea Măiestatea Sa Ces. și reg. apostolică cu rezoluțiunea preainaltă din 14 Iunie a. c. emanată în Schönbrun a binevoit preagrațios a concede cumcă Erariul să iee asupra sa dreptul și datorințele de patron asupra parochiei gr. cat. română din Măramarosziget, și cumcă parochia română să fie împărțășită în dotațiune erarială asemenea celei ruthene, anume cu 210 fl. congruă, 84 fl. competență de întreținere a capelanului, 12 stângeni vienezi de lemne focale, o sesiune și jumătate păminte și o majă vieneză de sare, iar pentru cantore 105 fl. jumătate sesiune de păminte și 50 fonți vienezi de sare, mai încolo cumcă pentru preot și pentru cantore să se zidească locuință și să se deie loc gratuit pentru zidirea bisericei. — Incât pentru primirea patronatului sunteți competente Ilustritatea voastră am onoare a vă roga, cumcă să binevoiți a primi patronagiul erariului înștiințându-me despre aceasta. În urmă adnotez că deoarece n'ăș afla de consult cumcă patronatul din partea Erariului să se primească respective dotațiunea să se asemneze până atunci până ce nu se vor fini cu succes pertractările față de zidirea bisericei, și zidirea

bisericei nu va fi asigurată, deodată cătră Comitele suprem al Maramureşului am emanat provocarea cumcă dacă capitalul de lipsă pentru zidirea bisericei va fi asigurat, să mă încunoştinţeze, când apoi faţă de asemnarea dotaţiunelor erariale, — încât Ilustritatea Voastră în restimp veţi primi dotaţiunea erarială — dispuseţiunile le voiu efeptui.

Primiţi Ilustritatea Voastră espresiunea stimei mele deosebită.

Budapesta, la 13 Iulie 1881.

Gr. Szapáry m. p. Ilustrissimului Domn Ioan Szabo
Episcop în Gherla.

Copia copiei.

Magyar Királyi Pénzügyminiszter 47496 szám Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr! Ó császári és apostoli Királyi Felsége előterjesztésem folytán folyó évi junius hó 14-én Schönbrumbran kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a kincstár a máramarosszigethi román gör. kath. hitközség feletti kegyuri jogot és kötelezettséget elvállalja és hogy a román hitközség az orosz aikuval egyenlő kegyuri javadalmazásban nevezetesen 210 frt. congruaban, 84 frt. káplán tartási járandóságban, 12 bécsi öl tűzi tában, másfél sessio föld és egy bécsi mázsa só élvezetében, az éneklész részére pedig 105 fitban, fél sessio földben és 50 bécsi font só járandóságban részesíttessék, továbbá hogy a lelkész és éneklész részére lakház építtessék és a templom építésére szükséges, telek ingyen adassék. Minthogy a kincstár által elvállalendő kegyuraságnak az egyházhatóság részéről Méltóságod illetékes, van szerencsém felkérni, hogy a kincstár kegyuraságát elismerni és erről engem értesíteni méltóztassék. Megjegyzem végül, hogy miután nem tartanám célszerűnek, hogy a kegyuraság a kincstár részéről tényleg előbb elvállaltassék illetőleg a kegyuri javadalmak addig folyóva tétessenek míg a máramarosszigethi Román templom építése iránt folyamathan levő tárgyalások eredményre nem vezetnek és a templomépítés biztosítva nem leend, Máramarosmegye főispánjához egyidejűleg azon felhívást intéztem, hogy ha a templom építésre szükséges tőke bizto-

·sitva leendő, hozzá ezt tudomásomra, mire a kegyuri javadalmak folyósítása iránt, amennyiben a kincstár kegyuraságát Méltóságod időközben elismerni méltóztatik intézkedni fogok. Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapesten, 1881 július hó 23-án.

Gr. Szapáry s. k. Méltóságos Szabó János gör. kath. püspök urnak Szamosujvartt.

Pentru autența copiei.

Gherla, la 8 August 1881.

Vasiliu Pordea m. p.

v. notar consistorial.

44. Vad. (Farkasrév) cu filiala Valea porcului (Disznópataka).

Parochia Vad, până la 1843, a fost filia Valei porcului, de atunci e parochia Matră și Valea porcului filie. Vad e o comună veche, de care se face amintire deja în anul 1383. Numele Vad se deduce din Vadul de preste apa pe care se trecea cu carele, nefiind pod; s'a numit și „Vadul tilegei“ de oarece pe acolo trecea cu tilegile. — Ungurește se numește „Farkasrév“ afirmative pentrucă ar fi fost proprietatea lui Farkas (Lupu) din Siget. Vadul a devenit posesiunea familiei Barkoczy și Zolyomy, dela cari a trecut la Erariu, și Inaltul Erariu e și patronul parochiei. Erariul a dat pentru zidirea bisericei 5000 floreni și a' zidit și casa parochială. — A fost în Vad o biserică veche de lemn, în locul căreia în 1884 s'a zidit una de piatră frumos pictată și provăzută cu Iconostas. Repausatul preot Vasiliu Ioodi mi-a scris cumcă biserica aceea veche au căpătat'o credincioșii din Berbești, căroră dânsii le-au dat pentru aceea biserică lemne de zidit altă biserică, care este și azi în Berbești. — In hotarul Vadului este și un tunel, care poate că a fost în legătură cu tunelul dela cetățuia din Oncești. — Parochia din 1843 cu 1700 credincioși gr. cat. români. Școala de piatră.

Indicele preoților.

În 1782 Ungur Costan, apoi popa Lumei, iar dela 1807—1835 Grigoriu Botis aceștia au locuit în Valea porcului. Dela 1835—1837 Ioan Bud, dânsul deja a locuit în Vad. — Au administrat apoi Vadul și Petru Anderkó vicariul din Siget, Ioan Batin și Ioan Opriș preoți neordinați, dela 1842—1852. Baziliu Haiducean, apoi preoții tineri Mihaiu Marina și Ioan Huban, dela 1854—1865 Ioan Batin, dela 1866 1. Octomvrie — 1878 1. Decemvrie Ioan Pop protopop vicar (vezi istoria protopopilor), apoi interimaliter Vasiliu Pop până la 1880 April 22.

Dela 1880—1909 Vasiliu Iody. Dânsul a zidit biserica cea frumoasă de piatra, și a adaus cătră școală o sală de învățământ mare de piatra.

Dela 1910 până în prezinte Iuliu Dragoș fost paroch-protopop în Vișeu de mijloc. (vezi istoricul protopopilor). — Dânsul a reînnoit casa parochială și ca barbat zelos va face mult bine credincioșilor din Vad.

45. Valea porcului (Disznópataka).

Acum filia Vadului:

Valea porcului se amintește în anul 1360 ca poseiune de nou donată românului Vancsuk fiul lui Farkstan = Farkas Stan — Stan a Lupului. Biserica de lemn foarte veche. Școală de lemn cu 550 credincioși gr. cat. români.

46. Văleni. (Mikolapatak).

În anul 1405 deja se amintește ca donațiunea unor nobili din Budești. — Parochie veche. Biserică de lemn din 1787. Școală de lemn. Numărul credincioșilor este 1100.

Tradițiunea spune cumcă biserica din Văleni s'ar fi adus din Cuhea, și că ar fi fost biserica Mănăstirei din Cuhea.

Tradițiunea spune și aceea că Vălenii s'ar fi înființat în timpuri străvechi de un om cu numele Licean (oare nu Liciniu), om tare și isteț care făcea cioplituri frumoase de lemne, cari le vindea în satul vecin Bârsăna. Familia Licean apoi s'a înrudit cu familia Bârsan din Bârsana și s'a așezat pe o vale, făcând acolo mai multe case, de unde s'a numit satul Văleni, adică satul de pe Vale. Familia Licean dobândind nobilitare s'a numit Nemiși, din care a ieșit familia Godja. — Fostul preot din Văleni Teodor Mărginean se subscria și Costolea = Mieziță. Numele Gostolea = Augustin se amintește într'o diploma din 1423, precum și alte diplome de a le cnezilor din Coseu.

Indicele preoților.

Înainte de 1724 se face amintire de preoții popa Ursu și popa Alexa. Dela 1724—1735 popa Lupu. În 1749 Popșa Lupu. Dela 1749 Anania Stanca, în 1751 Simeon Nemes diaconus, apoi delă 1770—1775 Simeon Fekete protopop, apoi delă 1818 Vasiliu Haiducean până la 1830, apoi Vasiliu Onița delă 1830—1889. — Lui i-a urmat Teodor Mărginean până la 1896. — Mărginean a zidit casa cea frumoasă parochială de piatră. Dela 1896 până în prezinte Antoniu Serbac.

47. Vișeul de jos. (Alsó Visó).

Parohie foarte veche. A avut o biserică foarte veche, care s'a dăruit credincioșilor din Bocicoel, apoi alta de lemn zidită în 1699 care s'a dăruit parohiei din Botiza. Acum are biserică de piatră zidită în 1895. Școală de piatră. Cu 3400 credincioși gr. cat. români.

Vișeul de jos deja în 1365 a fost posesiunea familiei Balc. — În Vișeul de jos se amintește în anul 1468 preotul Nicolae Pop protopop, din care se trage familia nobilă Pop de Vișeu. În anul 1453 se dă ca donațiune cnezilor Mandra și Nan.

Indicele preoților.

În 1468 Popa Nicolae deodată și protopop. În 1525 Elia Pap și Luca Pap, în 1547 nobilis Procopius presbyter. — În 1699 se amintesc preoții Pop Simon, Pop Grigor, Pop Vasiliu și Pop Vasiliu iunior. În 1745 Popa Ionașco și popa Vasilie. În 1769 Popa Ghergie. În 1744 Popa Dănila. În 1749 Vasiliu Mandra, în 1767 Teodorus Kozma presbyter. Se face amintire și de un preot cu numele Nistor Deac care în 1797 a fost deja preot și în Cuhea.

Dela 1791—1805 Condrate Bârsan. Dela 1806—1821 Baziliu Tivadar, 1822—1824 Ștefan Simon, 1824—1839 Gavriil Babiciu, apoi scurtă vreme Simeon Pop și Vasiliu Simon administratori interimari, dela 1840—1877 Ștefan Simon protopop onorar, dela 1877—1895 Paul Oros protopop sub care s'a zidit biserica cea frumoasă de piatră (vezi ist. protopopilor) apoi Grigoriu Balint adre interimar, iar din 31 Iuliu 1896 Ioan Coman paroch actual și protopopul Vișeului. Preot foarte zelos care a zidit o casă frumoasă parochială și o școală foarte frumoasă de piatră, și la îndemnul lui credinciosul Găvrilă Nasul numit Tisteu a ridicat un iconostas în biserică în valoare de 3000 coroane.

48. Vișeul de mijloc. (Közép-Visó).

În conscripția regnicolară a venitelor preotești din 1774 se scrie că parochia aceasta s'a înființat cu 205 ani mai înainte, adică în 1569, deci e o parochie veche. — A avut o biserică veche de lemn în locul căreia în 1827 s'a zidit una nouă de piatră. Școală de piatră. Cu 1100 locuitori gr. cat. români. În anul 1365 deja se amintește ca donațiune nobilitară a familiei Balc.

Din cele trei parochii cu numele Vișeu, Vișeul de jos și de mijloc sunt comune vechi, iar Vișeul de sus se amintește la anul 1549.

În diploma din 1453 se scrie cumcă Keneziatele din Vișeu, le-au biruit strămoșii posesorilor de atunci din timpurile regilor din bătrâni.

Nobilii de pe apa Vișeului la producțiunea literelor nobilitare au zis că donațiunile lor sunt dela regii cei sfinți, adecă dela regii întâi a Ungariei.

Indicele preoților.

În 1645 popa Ionașco protopop. În 1662 preotul Nicolae, în 1686 Nobilis Ionasc Popa de K. Visó. În 1715 preoții popa Vasile, popa Grigorie și popa Chindriș Dumitru. În 1742—1748 Iusco Lupu. În 1749 Ionaș Andreica alias Csuhan și Lupu Iváskó și Grigoriu Kindris. Apoi până la 1797 Ioan Grad de Visó. Dela 1797—1838 Simon Ștefan de Visó, sub care s'a zidit biserica de piatră, în 1838—1839 parochia a administrat'o Simion Pop preotul din Vișeul de sus.

Dela 1839—1844 Simon Baziliu. Dela 1844—1846 Ștefan Simon. Dela 1846—1856 Demetriu Bud. Dela 1856—1874 Baziliu Ciobali. Dela 1875—1889 Andreiu Kováts. Dânsul a zidit școala de piatră, a zidit o chilie cătră casa parochială, și a zidit și superedificate nouă. Dela 1889—1891 Iuliu Berinde, apoi un an adre interimal a fost Ioan Vlad. Dela 1892—1909 Iuliu Dragoș protopop, a zidit o casă frumoasă parochială de piatră, (vezi istoricul protopopilor.)

Dela 27 Martie 1909 Mihail Iuga.

49. Vișeul de sus. (Felső-Visó).

Despre Vișeul de sus se face amintire în 1549. Fiind comună situată între două râuri, poporul îi zice „Intre-râuri“ adecă întrerâuri. A avut o biserică veche adusă dela Mânăstirea de pe teritoriul „Valea Scradei“ în anul 1762 Tradițiunea spune că a fost și călugăr la aceea Mânăstire. — Călugărul umblând odată după milă, ceva om a scăpat caprele sale în biserică și călugărul venind chiar atunci acasă și văzind Mânăstirea profanată de capre a părăsit locul acela. Despre aceasta biserică se zice că o au cerut Țișterii (nemții) cari pe atunci s'au așezat acolo și nea-

vând biserică, românii au dat-o lor și aceea a fost biserica lor cea dintâie. Locul unde a fost biserica și azi se numește la Mănăstire.

Înainte de ce s'ar fi zidit biserica cea de piatră a fost o biserică mică de lemn, care se zice că s'a zidit până încă nu s'a înființat comuna Vișeu de sus. A rămas ca tradițiune cumcă un om din Vișeu de mijloc umblând la pădure cu capre (era atunci pe locul comunei de acum al Vișeuului de sus pădure) și tăiând un molid acela a căzut pe ficiorul omului care a fost cu dânsul în pădure și l'a omorit. — Omul năcăjit și întristat de întâmplarea aceasta grozavă s'a simțit foarte păcătos înaintea lui Dumnezeu și ca canon pentru păcatul său s'a decis că va zidi în locul acela o biserică, și se zice ca din molidul acela a făcut tălpile bisericuții, iar trupina a servit de altar. De aici încolo pe rând s'a făcut câte o casă în jurul bisericei și cu timp s'a înființat comuna Vișeu de sus, care se numește cum am scris mai sus „Între râuri“.

Acum este biserica frumoasă de piatră. Școală de lemn. — Numărul credincioșilor aproape 3000.

Indicele preoților.

În anul 1680 Petrica Ionaș și popa Ionaș. — poate că a fost una și aceeaș persoană. — În 1715 Giurgiu (Dzuozs) Lupu și popa George, 1749 Vasiliu Tomaiaș. Dela 1778—1795 Nichită Hapca, 1795—1817 Ioan Ciple, 1817—1836 Vasiliu Roșca, sub ocârmuirea lui s'a început a se zidi biserica cea de piatră. Dela 1836—1851 Simeon Pop de Visó, sub dânsul s'a sfințit biserica, însă fără turn. Dela 1851—1854 Ioan Opriș, delă 1854—1880 Vasiliu Mihalca protopop (vezi istoricul protopopilor). Dela 1880—1903 Paul Pop protopop, care a gîtat turnul bisericei, a acoperit biserica cu tinichea, și a adus în ordine casa parochială. — Paroch și protopop zelos.

Dela 1903 până în prezinte Victor Ștețiu, care a reînnoit casa parochială și nizuește a câștiga pădurile bisericesti și lucră cu zel pentru binele popcrului.

Fiind opul deja sub tipar mi-a comunicat Sp. D. Dr. Ioan Mihályi datele următoare:

La mandatul principelui Francisc Rákoczy s'a făcut investigațiune contra episcopului Iosif Stoika și s'au ascultat între alți martori și următorii preoți români :

1705 Aprilie 23, *Săpintia* : Nobilis Ioannes Pop alias Stan parochus pagii. Nobilis Georgius Paz alias Mancula parochus pagi Nobilis Alexius Popa parochus pagi. — Georgius Stan diaconus pagi annorum 27. Nobilis Stan Petrus diaconus annorum 28. Nobilis Ladislaus Turda diaconus annorum 22. Nobilis Ioanes diacon alias Stețica an. 26.

1705 April 25. *Saraseu* : Nobilis Georgius Pap annorum 45 protopop. Ladislaus Pap parochus an. 30.

„ „ *Iapa* : Nobilis Lukacs Pop parochus an. 48

1705 Aprilie 28. *Apsa de mijlor* : Nobilis Elias Pap parochus annorum 70. Nobilis Ioan Pap alias Marina parochus Ban. C55 / Ieremias Popșa parochus et protopop an. 40.

1705 Aprilie. *Biserica altă* : Gregorius Pop alias Cziplé parochus pagi an. 36.

1705 Aprilie 24 *Berbești* : Stețiu alias popa Lupul pastor pagi an. 36. Popa Elias etiam pastor pagi an. 40. Popa Vasile pastor pagi an. 30.

1705 April 24. *Giulești* : Popa Lupul pastor pagi an. 50. Popa Vasali pastor etiam pagi an 40. Popa Seraphim pastor etiam pagi an. 36. Popa Stephan pastor etiam pagi an. 36. Popa Vasali Stücs? protopop an. 36.

1705 April. *Harnicești* : Pap Janos. pastor pagi an. 40.

1705 April *Dessești* : Popa Vartik pastor pagi an. 36.

„ „ *Cracești* : Popa György pastor pagi an. 30.

„ „ *Breb* : Popa Ionas pastor pagi an. 36. Rus Iuon diaconus an. 29, Popa Lupul pastor pagi an. 36.

1705 Aprilie. *Budești* : Popa Dumitru pastor pagi an. 40. Szász György diaconus an. 47. Popa Vasali pastor pagi an. 45.

- 1705 *Sîrbi*: Popa Ionas pastor pagi an. 46 Nemes György pastor pagi an. 30. Popa Grigore etiam pastor pagi an. 28. Popa Grigore pastor pagi an. 50.
- 1705 Aprilie. *Ferești*: Popa Alexa pastor pagi an. 30. Popa Lupul etiam pastor pagi. an. 30.
- „ „ *Cornești*: Popa Simon pastor pagi an. 60. Popa Kozma an. 30 etiam pastor pagi.
- „ „ *Călinești*: Popa György pastor pagi an. 70. Popa Timoffi pastor pagi. an. 36.
- 1705 Aprilie 27. *Valeni*: Popa Nichita etiam pastor pagi an. 38. Popa Nichita etiam pastor pagi an. 36.
- „ „ *Bârsana*: Popa Simion pastor pagi an. 50. Popa Iuon pastor pagi an. 35. (egy templomhoz három pap vagyon)
- „ „ *Nănești*: Popa Stephan pastor pagi an. 38.
- „ „ *Văncești*: Popa Ionas pastor pagi an. 36. Popa Saul pastor pagi an. 35.
- „ „ *Valea porcului*: Popa Vasily pastor pagi an. 45.
- 1705 Februarie 27. Instrucțiunile în 21 puncte date prin Comitat episcopului Iosif Stoika, ce are să le observe sub jurământ.

* *
* *

Din aceste se vede că în 21 parochii din iarașul Sigetului și al Coseului în 1705 au fost 43 preoți și 6 diaconi.

Atâta preoți de nu mai mulți au putut să fie și în cele 29 sate române din iarașul de sus al Vișeului și al Izei. Și astfel cade combinațiunea mea din precuvântarea opului. adevă, că la Sinodul de unire dela Alba Iulia în 1700 cei 59 de preoți n'au fost toți preoți români din Maramureș, deoarece cum se vede din documentul acesta acum aflat în acel timp n'au putut să fie în Maramureș peste 100 de preoți, adevă câte 2—3 și și mai mulți într'o parochie, și din aceia au putut să meargă la Sinodul uni-rei 59 preoți.

Numărul românilor din Maramureș.

Șematismul I. al diecezei Muncaciului din anul 1825 arată că în cele 50 parochii române din Maramureș au fost 43397 locuitori gr. cat. români.

În anul 1867 Șematismul I. al diecezei Gherlei arată 59670 locuitori români.

În anul iubilar 1900 au fost 76150, iar în anul 1910 = 82970. Adecă în 85 ani numărul locuitorilor români s'a înmulțit îndoit, deși în anii aceia a grasat colera și alte boale cari au zecuit poporul.

MÂNĂSTIRILE

BCU Cluj / Central University Library Cluj
DIN

Maramureș.

Mănăstirile din Maramureș.

Din istoricul parochielor din Maramureș se vede cumcă în mai multe comune respective parochii au ezistat cândva Mănăstiri.

În Maramureș au domnit mai mulți cnezi, voivozi mai mici, cari aveau mai multe sate.

Acei cnezi dearândul au zidit câte o Mănăstire, căci vedem cumcă acolo unde au avut dânșii reședințe, se află urme și de Mănăstiri.

I. Mănăstirea dela Peri.

Mănăstirea cea mai veche despre care să știe, a fost Mănăstirea dela Peri (Körtvélyes, Hrușova). Aceasta Mănăstire a fost reședința episcopilor din Maramureș. — A dotat'o în anul 1391 Baliția (Balc vodă) și Drag meșter. Documintele arată cumcă la Peri a sustat Mănăstirea și înaintea dotărei făcută prin numiții voivozi.

Egumenul întâiu al Mănăstirei a fost părintele Pachoniu întărit cu putere de a binecuvânta biserici și a ține lângă sine un episcop pentru chirotonirea preoților.

Mănăstirea a fost închinată Sfântului Archangel Mihail.

Sunt Antimenzioane dela Episcopul Iosif Stoica pe cari e tipărită icoana S. Archangel Mihail. — După hegumenul Pachoniu au urmat egumenii Ilariu și Gelaziu, însă despre episcopii cari au locuit în aceea Mănăstire n'avem urme până la Episcopul Iosif Stoica.

Mănăstirea dela Peri a avut avere frumoasă, o moară pe fluviul Tisa cu 2 roți, 182 iughere păminte arătoare și cositoare, și 3573 iughere pădure. Apoi egumenul și episcopul de acolo a avut drept la venitele din cele 7 cetăți (comitate) preste care a stăpânit Balc și Drag.

O Mânăstire avută de bunăsamă că a avut și biserica și și claustru frumos.

Dr Ioan Mihalyi scrie că în aceea Mânăstire a trebuit să eziste și o tipografie, și că în aceea s'ar fi tipărit cartea cea dintâie românească. Și Dl. N. Iorga este de părere că cartea întâie bisericească în limba româna a trebuit să se tipărească în ținuturile aceste. Poate la Peri. — Dl. N. Iorga cu mine dinpreună a cercetat ruinele Mânăstirei dela Peri.

Mânăstirea a sustat până la vremea principelui Mihail Apafy care a sequestrat'o și apoi în urmă în 1756 s'a vândut toată posesiunea Erariului.

Mai pe larg am scris despre aceasta Mânăstire în Disertațiunea mea despre Episcopii și vicarii români din Maramureș anul 1891.

II. Mânăstirea dela Moiseiu.

Fundarea acelei Mânăstire după tradițiunea poporului s'a întâmplat astfel: A viețuit odinioară în Moiseiu un bărbat cu numele Moise Coman cu soția sa Dochia Șerban, și avea numai un prunc cu numele Grigor.

Grigor a ajuns etatea de 16 ani și eră frumos, harnic și bun, și părinții lui au cugetat ca să-l însoare. Dorința lor au spus'o lui Grigor. Dânsul ca prunc bun și ascultător — dupăce și-a finit lucrul câmpului — într'o toamnă frumoasă provăzut cu merinde și cu binecuvântarea părinților a pornit cătră satul vecin Borșa, pe unde trece drumul cătră Bucovina și Moldova ca să-și cerce norocul la ceva fată harnică și avută.

Grigor s'a dus, iar părinții lui l'au așteptat cu dor.

Au trecut zile, au trecut și săptămâni, dar Grigor tot n'a sosit.

Părinții năcăjiți s'au dus adeseori pe drumul de cătră Borșa așteptând pe fiul lor, — apoi l'au căutat în Borșa și în Bucovina, însă nu l'au aflat nicăiri.

Cu mâhnirea inimei s'au reîntors și au lucrat pământele lor în speranța că numai ce se va reîntoarce iubitul lor

fiu Grigoraș. Intr'un laz frumos sub poalele munților unde Grigor a lucrat, mai pe urmă cu părinții lui, aceștia au ridicat o cruce frumoasă. La crucea aceea se aduna dimineața și sara poporul și se ruga și cânta dinpreună cu părinții năcăjiți, iar toamna când se găta lucrul câmpului părinții lui Grigor aveau datină a-și ospeta pe poporeni.

Intr'o zi mergând bătrânii lui Grigor la lazul lor unde era crucea, cu mirare au văzut că pe bradul de lângă cruce este așezată o Icoană a Precuratei Fecioară Maria. Au chemat îndată pe toți oamenii de pe câmp să vadă minunea aceasta. oamenii au îngenunchiat și s'au rugat, apoi luând icoana sfântă au dus'o în biserică din sat și au așezat'o pe altar. Inșă a doua zi icoana nu s'a aflat în biserică: ci în mod minunat iarăși era așezată pe bradul de lângă crucea lui Moise Coman.

Moise Coman și soția sa au avut avere mare, au fost oameni avuți, și au făcut mult bine bisericelor și săracilor. Toți îi binecuvântau și după numele lui de Moise, au numit și satul Moisei.

Dânșii aveau acolo unde era crucea o posesiune mare de locuri cositoare și o pădure de brazi aproape de 200 iughere, însă nu era Grigor care să le ajute a lucra aceea posesiune estinsă.

Intr'o zi fiind la acel loc, după datină s'au pus la odihnă, cugetând ambii la pruncul lor pierdut și au plâns amândoi. — Culcați pe pământ ambii au auzit un sunet de clopote eșind din pământ. Aproape nu era biserică. Se mirau de unde vine sunetul Clopotelor. Au strigat pe lucrătorii lor, s'au plecat și aceia la pământ și cu toții au auzit sunetul Clopotelor. La minunea aceasta cu toții au îngenunchiat și au lăudat pe Dumnezeu.

Loc sfânt este acesta cugetau bătrânii și deodată le-au venit în minte că vor zidi în acel loc o mănăstire. Având pădurea lor de brad și de stăjeri, în scurtă vreme s'a gătat bisericuța cu turnuleț frumos și cu două clopoțele, și au așezat în dânsa icoana Precuratei Marie.

Bătrânii evlavioși acum s'au hotărât a face rugare către Episcopul ca să trimită la Mănăstirea lor un călugăr,

care să se roage acolo în toate zilele, și căruia dâșii vor da avere și toate cele de lipsă ca să poată trăi.

Grăind bătrânii între sine despre aceste, iată că întră la dâșii un călugăr cu numele Mihaiu și cere milă pentr'o Mânăstire din Bucovina.

Ochii batrânei Dochie se aprind și cu brațe deschise cuprinde călugărul și strigă: „Tu ești Grigor, tu ești fi-ciorul meu“!

„Eu sum călugărul Mihaiu și vă rog nu faceți glumă cu mine.“ „Ba nu zise batrâna Dochia, tu ai un sămn pe umărul drept și ai dus cu tine și o cruciță de aramă, care o văd pe pieptul tău.“

Fiul recunoscut a îmbrătoșet pe părinții săi, a spus cum a călătorit prin Borșa apoi la Bucovina, unde întrând într'o Mânăstire să se roage, i-a plăcut întratâta evlavia cea sfântă, încât a rămas în Mânăstire și s'a făcut calugăr.

Bucurie mare a fost în satul Moiseiu. — Poporul s'a adunat la casa bătrânilor, a sărutat mânilor călugărului Mihaiu și cu toții cu procesiune au mers la Mânăstire, și au stradat o aceea sub ocărmuirea călugărului Mihaiu.

Acolo sta și astăzi biserica cea mică. Poporul credin-cios la sărbătorile S. Marie se adună acolo și se rugă cerând ajutorul Patroanei din ceriu.

Multe suflete năcăjite au aflat acolo mângăiere și mulți bolnavi vindecare.

Mânăstirea se ridică asupra satului pe valea numită Izvorul negru. Un loc frumos cu un aspect minunat la munții Borșei și la Petrosul.

După documintele din arhivul vicarial Mânăstirea de Moiseiu s'a zidit în 1600, și s'a fundat în anul 1672 când prin Metropolitul Transilvaniei Sava Brancovici s'a sfințit la hramul adormirei S. Născătoarei de Dumnezeu. — În acel an la sfințirea Mânăstirei a fost de față floarea inteli-genței române din Maramureș și fundatorii Mânăstirei au dat un documânt în care spun mejdele averilor Mânăstirei și le lasă acele toate Mânăstirei pe veci, cu dorința cumcă călugării de acolo să crească dieci, cantori și docenți.

Actul acela dotațional s'a întărit în congregațiunea comitatenză ținută în Siget în 10 August 1694.

Deatunci au servit mulți călugări și mulți preoți la acea mănăstire. Indicele lor îl public mai la vale.

Fiind biserica cea mică zidită cu 300 ani mai înainte micuță și aproape de ruinare, iar casa călugărească așisderea necorâspunzătoare mi-am propus ca vicar al Maramureșului a zidi acolo un claustru și o biserică de piatră.

Având mănăstirea o pădure de brad aproape de 80 jughere, cu convoirea consistorului diecezan s'a vândut în 4 August 1904 cu 55883 coroane, din care sumă pentru răsăditul de nou a pădurei și ca fond de spese a manipularii pădurei s'au depus la comitat 3500 coroane, și subtrăgându-se și alte spese de dări restante și altele aproape 1000 cor., cu restul de 51 mii coroane și cu ajutoarele colectate de mine în sumă de 700 cor. s'a zidit o casă frumoasă de piatră cu 7 încăperi și cu o antișambră O curte frumoasă în care la timp vor putea locui și trei călugări. — Apoi s'a zidit o biserică foarte frumoasă acoperită cu tinichea albă provăzută cu parafulgeri.

Cu câtă greutate s'au făcut zidirile aceste numai eu și zelosul preot dela mănăstire MOD. Petru Mihályi o știm.

Insă har Domnului zidurile sunt gata și cu ajutorul lui Dumnezeu în 28 August 1911 la s. Mărie mare s'a sfințit mănăstirea cea nouă.

Mănăstirea cea veche a sfințit'o Episcopul Sava din Ardeal — ne vom ruga cumcă cea nouă să o sfințească iarăș un episcop.

Iconostasul din biserică s'a făcut cu spesele Spectacolului Domn Simeon Pop protopretorele Vișeului.

Altariul frumos din lemn de frasin s'a făcut cu spesele credinciosului din Vișeul de jos Nestor Bora, care a spesat aproape 800 coroane cu făcutul acelu altar.

Avem speranță a dobândi pentru Mănăstire înc'o pădure, care dacă se va vinde se va putea face o fundațiune din a cărei interese să se crească cantori și docenți ca să se facă destul intențiunei fundatorilor.

Acum se face și drumul cătră Mănăstire, spre care scop și dela Comitat am ezoperat un ajutor de 300 cor.

Am speranță cumcă sfânta Mânăstirea dela Moiseiu va deveni locul plăcut de rugă pentru credincioșii români din Maramureș, ba și din alte comitate.

Aproape de Mânăstire este un izvor cu apă atât de bună, încât eu n'am beut în Maramureș apă mai bună decât aceea.

Mânăstirea dela Moiseiu are avere frumoasă, păminte arătoare și cositoare la 120 iughere, o pădure de nou re-sădită de 80 iughere, și o pădure întabulată pe Mânăstire, dar încă nu-i în posesiunea Mânăstirei.

Fundatorul Mânăstirei a fost Mihaiu Coman paroch în Moiseiu și archimandrit și fiul său Hiorest și urmașii lor Lupa și Maricuța Miron, a căror descendenți sunt familiile Coman, Mihalyi din Borșa și din Apșa Lazar, Tomaiagă, Rednik, Papp, Hosda, Danciu, Cerban, Man, Dragoș.

Actul de donațiune al fundatorilor se află în copia în archivul vicarial.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Copia copiei.

Nos Melchior Pogany de Cseb Vice-Comes, Alexius Dunka de Sajó, Ionas Iura de Váncsfalva, Josephus Szerencsy de Szigeth, Stephanus Darvay de Huszth quator Iudium Comitatus Maramorosiensis memoriae commendamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis, quod nobis in hoc anno praesenti millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto die vero decima Augusti in oppido Szigeth loco videlicet solito et termino Congregationis nostrae pro tractandis ardius nostris negotiis nostris simul constitutis. Extunc honorabilis Presbyter Michael Popa de Mojszin exhibit nobis et praesentari fecit medio Egregii Francisci Darvay Jurati I. Cottus nostri Notarii, certas quasdam literas fassionales in duplici papyro patenti confectas et emanatas tenoris infrascripti penes nos debita cum instantia ut nos easdem transsumi et transcribi, praesentibus que literis nostris parentibus inseri et inscribi, Eidemque jurium suorum futurorum, uberiroremque ad cantelam necessariorum in transumto literarum nostrarum extradari

et emanari facere vellemus, quarum quidem literarum verbalis continentia secuitur hoc modo: Mi mojszyniak mind szegények mind penigh gazdagok közönségesen senkitől nem kinszerítettvén, hanem magunk jó akaratunkból adtunk, valottunk és örökitettünk a Szent Klastromot, a kik mojszini Protopop Mihály épített a mi mojszini határunkba, és az ő maga saját öröktől maradt örökségébe és jországába (: mely Klastromot szentelték és nevezték Nagyboldogasszony napjára :) tudniilik a fehérpataka délfelől, (idest in szeketura Popajaszka :) a Popászka aszaláson adtuk penigh a Szent Klastromnak, tudniilik Din lazu lui Alb Jakab alias Szund pre valle Priszecsejej in szusz, délre egészen a Kis Meguráig ott való szomszéd mojszini Vlasin Onucz, azon felül a Kis Kőves ormon keresztül napkeletre az fekete patakba az hol a két Magurák avagy hegyek öszvegyeznek, azon alá a vizen le a mojszini Vlasin Dzunte lázáigh, ismét azon alá a Vlásin Ilie láza felé, és a Vlasin Ilie jországából viszont az Alb Jakab alias Szund Jakab jországába megyen a porgolat patakába az holott kezdődött, — és ezen örökséget és hártárt, avagy kerülést valottuk az mojszini nemesség közönségesen kicsinytől fogva nagyigh erdeivel, vizeivel és azokban levő hasznaival, ugy szóval mindennémű haszonvételevel, hogy senki ennek utána semmi uton és módon ne háborgathasson, vallottuk és adtuk pedig Máramaros vármegyében felsőjárásban Sajón lakó Dunka Petras uram előtt, joodi Bálya Mihály, Drágomérfalvi Osztas László, szacsali Boér Farkas, Középvisei Szaploneczai György hütös assesorok és viszont Mojszényi Popa Lupul, szelistei Nisztor Nekita, sz. Vlád Ionás viczeszolgabiró, s ugyan csak azon vármegyének felsőjárásának papjai előtt vallottuk, a kiket az irgalmas Isten ide hozott és a Klastromnak szentelésén jelen voltak, ha kik pedig mi utánnunk mi maradékunk, vagy azoknak maradéki találkoznának ezen mi közönséges adományunknak háborgatói, ellenkezni akarnának, toties quoties háborgatni igyekeznek, kétezer forintokat exequálhasson akkorbéli Máramaros vármegyének főispánja vagy viceispánja, vagy szolgabirá, Vladikák, Protopopák, és az örökség megmásolhatatlanul a Klastrom

számára maradjon örökké minden haszon vételével. E végből a mi irásunkból a nemes vármegyén jobb örökségeket és leveleket irattassák. — Mely dolognak nagyobb erejére és jövődóbeli bizonyosságára actuk ezen levelünket mi ide alább megirt nemes személyek, az egész Mojsziniak választván képekben bennünket, úgy mint Pop Lupul (L. S.) Pop György, Vlonga Vaszil, Vlonga György, Vlonga Lupul, Hozsda Demeter, Hozsda Ighnáth, Tomaiaga Tader és Ilés Viasin Filep, Komán Petrás, Hozsda Ionás, Komán György, Popa György alias Kataráma, Pop Jakob. Anno 1672 die 12. 9 bis.

Ez scriptum irás in sinistro earundem latere correcta per nos, in dextro vero latere haec scripta legebantur idem qui supra m. p. — Unde nos instanti et humili petitione annotati Michaelis Popa de Mojszin modo praedicto facta et celebrata faventer audita et admissa praéinsertas literas non abrasas, non cancellatas, ac ulla suspitione carentes, de verbo ad verbum praesentibus literis nostris transumi et transcribi faciendo, sub sigillis nostris usualibus et authenticis futuram, uberioremque ad cautelam praéinserti Monasterii necessarias dandas duximus, et concedendas, communi svadente justitia et aequitate. — Datum ex praemissa Congregatione nostra in oppido Szigeth celebrata die decima mensis Augusti anno Millesimo Sexcentesimo nonagesimo quarto. (L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.) Lecta, publicata et extradata per Juratum Sedriae Cottus Maramorosiensis Notarium Franciscum Darvay m. pr.

Cum originali collatam in obus punctis et clausulis conformem testor. Iood die 8 Decembris 1857 Basilius Mihalka m. pr. notarius Districtus Visoensis.

Traducerea conținutului scris în limba maghiară.

Noi atât săracii cât și avuții din Moiseiu nesiliți de nimenea, ci din voia noastră liberă am dat, am stătorit și am fundat Sfânta mânăstire pe care a zidit'o în hotarul nostru al Moiseiului protopopol Mihaiu în posesiunea și

averea strămoșască a lui (: care mânăstire s'a sfințit și dedicat la Sfânta Marie mare :) și anume: dela amezăzi Valea albă adecă în Săcătura popească, — și pe sălașul Popasca am dat sfintei Mânăstirei, anume din lazul lui Alb Iacob alias Sund pe valea Bisericeii în sus cătră meazăzi până la Măgura cea mică în vecinătatea lui Onuț Vlasin din Moiseiu, mai încolo peste dâmbul pietros cătră răsărit în Valea neagră unde se împreună dialurile adecă cele doauă Măgure, în jos de aceea pe apă în jos până la lazul lui Vlasin Dzunțe, iarăși în jos de aceea cătră lazul lui Ilie Vlasin, și din posesiunea lui Ilie Vlasin iarăși se întoarce în posesiunea lui Alb Iacob alias Sund până la valea porgolat, acolo unde s'a început; — și moșia și hotarul acesta sau încunjurul acesta l'am stătorit toți nobilii din Moiseiu dela mic până la mare cu pădurile apele și cu bunurile din acele, cu un cuvânt cu tot folosul lor, ca deacum înainte nime nici într'un chip și modru să nu conturbe (adecă dotațiunea) și am stătorit și am donat (aceste) în Comitatul Maramureșului înaintea domnului Pătraș Dunka de Șieu, Mihaiu Țalea de Iood, Vasiliu Ostas de Dragomirești, Lupu Boer din Săcel, Georgiu Szaploneczay din Vișeu de mijloc asesori jurați, și iarăși înaintea lui Popa Lupul din Moiseiu, Nichita Nistor din Săliște, sz. Ionaș Vlad subpretore, și înaintea preoților ierașului de sus a comitatului nostru, pe cari i-a adus aicea înduratul Dumnezeu și au fost de față la sfințirea Mânăstirei, — iar dacă urmașii noștrii sau urmașii acelora s'ar află a conturba donățiunea aceasta a noastră sau ar voi a se opune de căteori ar conturbă deatâteaori să poată execua 2000 florinți Comitele suprem al Maramureșului, vicecomitele, protopretorii, Vlădicii, Protopopii, și posesiunea să rămână în veci a Mânăstirei cu toate foloasele ei. — Pentru aceea din aceasta scrisoare a noastră la inclitul Comitat să se scrie documânt fundațional și act mai bun (adecă întărit). — Pentru mai mare întărire a lucrului și pentru adevărarea viitoare am strădat aceasta scrisoare noi persoanele nobile mai jos scrise ca reprezentanții a tuturor celor din Moiseiu, anume: Pop Lupul (L. S.) urmează subscrierile. Anno 1672 die Noemvrie 12.

Sfințirea Mănăstirei dela Moiseiu.

In 15/28 August 1911 la S. Marie mare.

Dintre cele cinsprezece Mănăstiri românești câte au fost odinioară în Maramureș a rămas numai Mănăstirea dela Moiseiu înființată mai bine de trei sute de ani.

Mănăstirea a fundat'o Mihail Koman paroch în Moiseiu și archimandrit, care dupăce a rămas văduv s'a călugărit, apoi fiul său Hioresť care așșdere a fost călugăr și fetele lui Mihail Lupa și Maricuța aceștia sunt fundatorii cei dintâi, din cari s'au odrăslit familiile Coman, Mihályi de Borșa și de Apșa, Tomaiagă, Lazar, Pop, Rednic, Hoșda, Danciu, Cerban, Man și Draguș, adecă membrii familiilor celor mai de frunte nobile din Maramureș.

Fundatorii numiți și ctitorii Mănăstirei au zidit o biserică de lemn care a sfințit'o Sava Brancovici episcopul din Ardeal, fiind de față cei patru jurați al Comitatului și mulțime de popor românesc.

Apoi în 1672 s'a făcut actul de dotațiune a Mănăstirei, iar în 1694 actul dotațional s'a publicat, s'a primit și s'a întărit în congregațiunea Comitatenză. In acel act sunt espuse mejdele averei dată Mănăstirei, avere cam de 200 jughere pădure, rîturi și pământe arătoare.

Bisericuța cea mică de lemn deja este aproape de ruinare.

Drept aceea ne-am îngrijit pentru zidirea unei biserice nouă.

Pentru aceasta s'au vândut brăzii de pe 81 iughere a Mănăstirei cu prețul de 55883 coroane, și s'a zidit o biserică frumoasă de piatră și o Iocuință de piatră cu 7 încăperi, ambele acoperite cu tinichea.

Această biserică provăzută cu un porticul cu stâlpi s'au sfințit în sărbatoaraa Adormirei Precuratei Vergurei Marie, care este Hramul acelei biserice.

Cunosc câteva Mănăstiri românești și rusești, dar Mănăstire mai frumoasă ca cea dela Moiseiu n'am văzut.

Mănăstirea e situată deasupra satului Moiseiu pe un platou înalt, împrejurat cu păduri de brad. — Cătră răsărit craiul munților noștrii „Pietrosul“, cătră meazănoapte

dealul „Traian“, posesiunea Mânăstirei, din care răsare izvorul negru pe o vale numită a lui „Dragoș“. — Jur împrejur păduri de brazi, cu un prospect minunat, care te înalță, încât unii dintre frații preoți cari au luat parte la sfințire au zis că ar dori să locuiască în acel loc pictoresc.

Dar nici sărbătoare mai frumoasă n'a văzut poporul din Maramureș ca sfințirea Mânăstirei celei nouă. Deja în 27 adevărată duminică înainte de serbare s'au adunat aproape 2000 credincioși din satele mai departate. — Pe la 6 oare după meazăzi a sosit Magnificul Domn Dr. Petru Fabian canonic ca delegatul conzistorului din Gherla. Poporul care-l cunoaște de mult căci e fiu al Maramureșului, l'a primit cu cea mai mare bucurie și cu dragoste care nu se poate descrie.

Apoi îndată s'a făcut la crucea dinaintea bisericii cei vechi Inseratul și Litia, — după care vicarul Tit But a predicat, după aceea s'a cântat întreg Paraclisul. — Poporul a ascultat cuvântarea și cântările cele frumoase a preoților cu lacrimi în ochi. — După Paraclis preoții au mărturisit sute de credincioși, iar în ziua sărbătoarei deja la 4 oare deminează 12 preoți au continuat ascultarea mărturisirilor. S'au mărturisit preste 2000 credincioși.

La opt oare s'a făcut mănecarea în biserica cea veche, apoi vicarul Tit Bud a luat rămas bun dela dânsa și cu poporul adunat deja aproape la 4000 s'au așezat 20 preoți cu Dl. canonic Fabian în frunte înaintea bisericii cei nouă pentru săvârșirea sfințirii apei. — A fost un act de minune frumos acolo la poalele munților a vede servind 20 preoți români. Treascurile sunau ca și nește tunuri străbătând sunetul lor de pe un deal până la altul, dela Traian până la Pietros și în lungul Valei lui Dragoș. — Vi-neau procesiuni după procesiuni, platoul s'a umplut de sute de cară și de mii de oameni. — Cântările le-a eze-cutat foarte frumos corul bisericesc din Siget. — Aieve merită toată lauda conducătorul corului Dl. docinte din Siget Georgiu Németh, dar și coriștii, economi, haiduci și măestrii din Siget, cari au făcut osteneală mare călătorind 96 kilometre până la Mânăstire. Dupăce s'a încunjurat biserica de trei ori preoții și o parte a poporului au intrat în

biserică, iar ceilalți cu miile au ascultat în jurul bisericii Sfânta Liturgie și cântările frumoase al corului din Siget.

Înainte bisericii cei vechi deja dimineața la 6 oare au servit s. liturgie trei preoți cuminecând aproape 1500 credincioși.

După cetirea Evangheliei DI canonic Dr. Petru Fabian a ținut o cuvântare aieve pătrunzătoare și înălțătoare de suflet, vorbind cu dulce glas despre Preacurata Fecioară Maria și darurile cari se pot dobândi cu întrepunerea ei dela bunul Dzeu Fiul ei. După cuvântarea aceasta vicarul Tit Bud a spus istoricul înființării mănăstirei, a citit lista ctitorilor și a mulțămît acehora cari s'au ostenit și au dat pentru sfânta mănăstire. — Apoi preoții au miruit poporul. Sfintele serviri s'au sfârșit la $\frac{1}{2}$ 2 oare.

Apoi procesiunile au început a se depărta cântând cântările Mariei. Ordinea a fost minunată. — La mănăstire beuturi nu s'au vândut și miile de credincioși s'au depărțat treji pecum au și venit.

Au băut cu toții din izvorul de sub biserică, în care e o apă atât de bună și dulce încât n'are păreche în Maramureș.

Adunându-ne la gustare sub o șatră mare de scânduri decorată cu brazi în fața alor vreo 200 inteligenți vicarul a mulțămît domnului canonic Dr. Petru Fabian pentru ostenelele făcute pecum și acehora cari au făcut daruri bisericii. S'a ridicat apoi DI Dr. Ioan Mihalyi fratele Escelenței Sale Preasfințitului Domn Arhiepiscop și Metropolit al nostru și și-a exprimat bucuria cea mai mare că s'a zidit aici la poalele „Traianului“ o mănăstire frumoasă și a mulțămît vicarul și preotului dela mănăstire, părintelui Petru Mihalyi ostenelele de ani de zile făcute pentru ridicarea acestor zidiri frumoase.

Se bucură oratorul, cumcă poporul din Maramureș are un loc sfânt de peregrinare și de rugă unde își poate vărsa rugăciunile sale cătră Maica lui Dumnezeu și a cere ajutorul ei.

N'a fost comună românească din Maramureș, din care să nu fi luat parte credincioșii la aceasta serbare măreață,

iar din comunele mai apropiate au venit toți cu mic cu mare.

Fiind sărbătoarea noastră deodată cu sărbările maiestose dela Blaj, s'a trimis Escelenției Sale Preasfințitului Domn Arhiepiscop și Metropolit Victor o telegramă de bucurie și de gratulare.

A fost admirabil că au venit procesiuni din comune depărtate câte de 30—40 kilo nătri și poporeni din satele din jurul Sigetului călătorind pe jos drum de 96 kilometri. Am văzut făcând acest drum pe jos și pe o doamnă preoteasă. Aieva mare e credința poporului nostru, și pildă frumoasă a dat aceea doamnă care, a putut să vie și cu căleasă cu patru cai. — Multă, foarte multă mângăere a dobândit poporul românesc din Maramureș la aceasta sărbare. — Când subscrisul am explicat poporului bunătatea Mamei din ceriu și când i-am arătat cum trebuie a onora pe s-ta Maica lui Dumnezeu, și câte daruri putem dobândi cu rugăciunile ei dela Fiul sfânt, am văzut lăcrimând preoți inteligenți și peste 4000 de români, și am privit din ochii lor în inimele lor cum se promet a fi buni creștini, și am văzut domni și doamne și doauă mii de credincioși îngenunchind și mărturisându-se preoților. — Când am auzit că s'a dus în mănăstirea cea veche cu trei zile înainte de sărbătoare un om chilav, care nu și-a putut clăti nici mâsurile nici picioarele, ci l-au purtat patru inși într-o cergă, și după ce preotul l-a mărturisit și la vremea cuminecătorei oamenii au voit a-l ridică, a zis „lăsați-mă că acum mă pot ridică și eu singur, m-a ajutat Preacurata și buna Maică din ceriu“, — am plâns și eu și am zis „loc sfânt este acesta, unde cu sute de ani mai înainte s-au auzit sunând clopote din adâncul pământului.

Dee bunul Dumnezeu și Maica Preacurată să afle în acest loc sfânt toți cei năcăjiți mângăiere și vindecare de boalele sufletești și trupești.

Iată și numele fraților preoți din Maramureș cari s'au ostenit la Mănăstire și au binevoit a mângăia poporul și înalță sărbătoarea :

Magnificul Domn Dr. Petru Fabian delegat consistorial, Tit Bud vicariul Maramureşului, Petru Mihályi administratoarele mănăstirii, Ioan Ivaşco protopop în Rozavlea, Iuliu Dragoş protopop în Vad, Ioan Coman protopop în Vişeu de jos, Simeon Balea paroch în Săpintia, Ioan Fañea paroch în Saraseu, Ioan Wlad paroch în Botiza, Vasiliu Ilniczky paroch în Strâmtura, Ştefan Ilniczky paroch în Şâieu, Georgiu Petrovay paroch în Poieni, Emil Bran paroch în Dragomireşti, Alesandru Coman paroch în Moiseiu, Basiliu Wlad şi Mihaiu Hotea parochi în Săliştea de sus, Ioan Tarţa paroch în Săcel, Ilie Mosolygó paroch în Borşa, Ştefan Pop paroch în Glod, Ilie Mosolygó paroch în Borşa, Mihaiu Iuga paroch în Vişeu de mijloc şi Ioan Bîrlea capelan în Iood. Alexa Marina, preot rusec pe care l'am chemat petru a mărturisî pe rutheni, dintre cari aşişderea au tost de faţă vre-o 500 înşi.

Cu toţii să aibă parte din rugăciunile dela sfânta mănăstire.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Indicele călugărilor dela Mănăstirea Moiseiului.

In 1637 Episcopul Dumitru Pop.

In 1682 Egumen popa Timoteu braşovanul.

In 1694 protopop Mihaiu.

In 1713 Mihaiu Koman archimandrit, în 1732 Hiorrest aşişdere archimandrit, 1737 popa Gheorghe, 1745 Monach Tănasă, 1775 popa George, 1779—1880 preotul Ionaş fiul lui popa Mihaiu, apoi s'a administrat prin preoţii din Satul Moiseiu, în anul 1843 călugărul Iosafat Zsetkey, un călugăr rus, care a ştiut şi româneşte, dânsul a locuit mai mulţi ani în Mănăstire. Cu Iosafat dinpreună a fost în Mănăstire şi Laurenţiu Kario, după dânsii Călugării Atanaziu German şi Andreiu Gaborfy. Apoi a administrat Mănăstirea Alesandru Gyenge ca preot tinăr, iar dela 1874 Petru Mihalyi, sub a cărui ocârmuire s'a zidit casa călugărească şi Sfânta Biserică. — MOD. Petru Mihalyi e vrednic de toată lauda pentru zelul cel mare, cu care a condus zidirile. Dânsul a cumpărat şi mobile pentru trei chilii şi un refector, cari sunt fondul instruct a Mănăstirei.

Am aflat și o înșămnare despre ctitorii Mânăstirei, anume: Bale popa, Ioan ierei, popa Georgie, popa Toader și Toma Tomaiagă.

Dl. Dr. I. Mihályi mi-a dat înșămnările aceste.

1745 1. April Onoratul Laurențiu alias Pop Lupul a dat doi boi în preț de 60 fl. și a primit în zălog dela Vlongeni părțile lor din muntele Zimbroslav.

Acel Laurenție a fost de bunăsamă călugăr la Mânăstire.

1784 3 Maiu. Fiind în Mânăstire Balea popa Ionaș, el a primit banii contractuali dela revend. Mihályi popa Ștefan din Borșa și soția sa Steczko Fică din familia Vlongenilor restituind partea de munte înaintea lui Tomaiagă George a lui Dumitraș și Coman Pop Grigorie. Ezen monostornak syndicusai vagyis a mint mondatik Titorai. Adecă ctitorii Mânăstirei.

Rescrisul Preaveneratului Consistor diecezan de Gherla, cu care a luat pentru statul îmbucurător al cunoștinței sfințirea Mânăstirei dela Moiseiu.

Veneratul Cler din Vicariatul Maramureșului este rugat a lua la cunoștință aceasta preagrațioasă ordinațiune.

Nr. 7524 Reverendisime în Hristos Frate! Relatându-se aici, că edificările dela Mânăstirea Moiseiului s'au terminat sub conducerea Rvds. Frației Tale după planurile aprobate, și biserică nouă s'a dat cultului Dumnezeuesc public, participând clerul și fiind de față mai multe mii de credincioși din Marmăția, — acest consistor cu recunoștință a luat spre știință succesul care s'a ajuns la stăruința Rvds. Frației Tale dorindu-se ca nouă biserică dela aceea Mânăstire să servească spre întărirea credinței și spre promovarea pietății credincioșilor sfinteii noastre Biserici, ca aceștia să nu cerceteze mânăstirile acatolice.

Totodată se concrede Rvds. Frației Tale a te îngriji de bunăstarea și podoaba Mânăstirii și bisericii nou edificate și a supravighia ca servirile de acolo să se îndeplinească în ordinea cuvenită spre mângâierea sufletească a acelor ce vor peregrina acolo.

Din ședința consistorială ținută în Gherla la 9. Septembrie 1911 Ioan Ivașco m. pr. vicar capitular subst. Reverendisimului Tit Bud vicariul Marmăției.

3. *Mănăstirea dela Biserica albă.*

Când s'a înființat nu se știe. A fost când și când locuința Episcopilor din Maramureș. — Fiind în apropierea Sigetului, s'au îngropat acolo mai mulți preoți și vicari din Siget. Am aflat urme de un călugăr cu numele Vasiliu în 1651 și altul așisderea cu numele Baziliu hegumenul Mănăstirei în 1728. (Vezi istoricul parohiei).

4. *Mănăstirea dela Giulești.*

Înființată de bunăsamă prin cnezii din Giulești.

În anul 1695 Episcopul Stoica a strădat un act oficial datat în Mănăstirea dela Giulești.

Biserica Mănăstirei ezistă și astăzi, și servește în dânsa când și când parochul din Giulești.

Intr'un pomelnic fără indicarea anului călugării dela Mănistire au fost: preotul Macoveiu, Monachul Antonie, Monachul Tofan, Vasian. Pătraș, Ieroteu, Monachul Iosif.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

5. *Mănăstirea dela Ieud.*

Mănăstire veche. La locul numit „la Mănăstire“ se cunosc urmele bisericeii, și locul altariului. — Astăzi averea bisericeii e parochială. (Vezi istoria parohiei.)

6. *Mănăstirea dela Bârsana.*

Anul 1390. În literile metale din acest an se amintește Mănăstirea, drumul ce duce la ea „valea Mănăstirei“ dealul numit și „dealu Popi“, (Pap hegý). (Diploma Marm. pag. 108.)

1739 Administratorul Mănăstirei Sfântului Baziliu din Bârsana și al averilor ei reverendul Anastaziu Andreikovics a purtat proces în contra lui Mihail Ștefanca și Georgiu Roman pentrucă aceștia în zilele egumenului Barnaba au luat dela Mănăstire 4 boi de jug, 6 vaci cu viței, 6 juninci de trei ani, un cal de înșalat, o marțină, 25 oi, 8 noatini, 20 miei, un car, un plug, un lanț, o săcure, o căldare, 30 stupi cu miere cu ceară etc. Prot. cottens III.

1780/29. -Averea Mânăstirei în cea mai mare parte a trecut în proprietatea erariului regesc, s'a secularizat.

Mânăstire veche. — Biserica mânăstirei se afla în sat. Averea mânăstirei câtă nu s'a secvestrat e parochială. — Din Bârsana se face amintire de episcopul Gavriil, care de bunăsamă a locuit în mânăstire.

7. *Mânăstirea dela Cuhea.*

Vezi istoricul parohiei.

8. *Mânăstirea dela Săcel.*

Biserica deacolo s'a adus la Siget. Vezi istoricul Sigetului.

9. *Mânăstirea dela Rozavlea.*

Vezi istoricul parohiei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

10. *Mânăstirea dela Vișeu de sus.*

Vezi istoricul parohiei.

11. *Mânăstirea dela Budești.*

Tradițiunea spune că a fost o mânăstire și la Budești, — locul cu acest nume.

Au mai fost mânăstiri și în Satele rusești din Maramureș, precum în Bocicău Lunca, Bedeu, Uglea, Draguești, Kövesliget și Hustbaranya care stă și astăzi.

În aceasta din urmă au locuit și episcopii din Maramureș, ba episcopul Stoica a locuit și în Mânăstirea din Uglea.

12. *Mânăstirea dela Călinești.*

Despre aceasta se face amintire într'un act din 1663 în care se zice, că este în hotar un loc cu numele „Vârful mânăstirei“ lângă hotarul Corneștilor.

13. Mănăstirea dela Petrova la locul Bistra.

Protocolul Congregațiunei Comitatenze din 2 Iuniu 1643.

Traducerea din limba maghiară și latină. — Intreagă familia de Petrovai a dăruit pentru locuință călugărilor pe veci câmpul de lângă râul Bistri cu toate apartinențiile, cu păduri, lazuri, ape, drepturi de păscuit etc. așa că dacă cineva din membrii familiei Petrovai ar voi a nimici dotațiunea aceasta să plătească 100 de galbini.

Această dotațiune s'a publicat prin vicecomitele Ștefan Budai și s'a decis a o trimite și principelui ca să o întărească.

Dupăce mănăstirea s'a dotat prin familia Petrovai, probabil, că în aceea mănăstire a locuit Serafim (Petrovai) Episcopul.

14. Mănăstirea dela Rona de jos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Protoc. Congr. comit. din 28 Maiu 1652. Popa Ioan care locuește în mănăstirea din Rona de jos face protest ca să nu se ieie posesiunea care a dăruit'o mănăstirei Ioan cândva Petrovai.

Am de a însemna cumcă și astăzi se află scripte în cari cutare om se numește al călugărului. — Aceasta provine de acolo că mulți preoți dupăce au devenit văduvi s'au călugărit și s'au așezat în Mănăstiri, iar pruncii lor au avut urmași și au rămas cu numele ai călugărului.

Astfel și archimandritul dela Mănăstirea Moiseiului Mihaiu a fost mai întâi paroch în Moiseiu, și ca văduv s'a făcut monach, așisderea și fiul său Iorest. — Din familiile lor apoi au fost fundatorii Mănăstirei dela Moiseiu, căci familia Coman e înrudită cu multe familii nobile din Maramureș.

Adnotez și aceea, cumcă multe din aceste mănăstiri au avut posesiuni de păduri și de păminte, cari s'au secuestrat și parte au rămas în posesiunea erariului, parte prețul lor s'a adaus la fondul de congruă a preoților. — In

acel fond a intrat și prețul multor vase de aur și de argint sequestrate din Mănăstiri.

Se vede d. e. confiscarea averilor Mănăstirii dela Peri, apoi procesul călugărului dela Mănăstirea Sfântului Baziliu din Bârsana arată că mănăstirea a avut averi multe. A rămas numai averea mănăstirii dela Moiseiu.

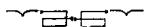
Cum a scăpat aceea de sequestrare nu știu, dar cred că Regimul a voit ca să rămână pentru românii din Maramureș baremi una Mănăstire.

TIT BUD

Vicariul Maramureșului.

Cuprinsul.

	Pag.
Prefața, adevă dedicacția către clerul din Maramureș	I—VI
Istoria protopopiatelor române din Maramureș. Introducere	I
Adnotațiuni generale despre protopopiatele din Maramureș	6
Protopopiatul superior sau al Vișeuului	6
Protopopiatul Izei	10
Protopopiatul Coseului	12
Protopopiatul Sigetului	14
Protopopiatul Iodului	16
Protopopiatul Marei	18

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Istoria parochiilor române din Maramureș cu elencul preoților din timpurile vechi până la anul 1911.

Apșa de jos	21
Apșa de mijloc	22
Bârsana	23
Berbești	25
Biserica albă	26
Bocicoel	27
Borșa	28
Botiza	31
Breb	32
Budești	33
Călinești	35
Cornești	36
Ferești	37
Crăcești	38

	Pag.
Cuhea	39
Desești	41
Dragomirești	41
Giulești	42
Glod	45
xSlătioara	45
Iapa	45
<u>Ieud</u>	<u>46</u>
Leordina	48
Moiseiu	49
Nănești	50
Oncești	51
Ocnașugatag	53
Hoteni	54
Petrova	54
Poeni	55
Rona de jos	56
Rozavlea	56
Săcel	57
Săliștea de sus	58
Săpînția	60
Saraseu	61
Șieu	62
Sirbi	63
Satslatina	64
Satșugatag	65
Hărnicești	68
Strâmtura	69
Siget	70
Vad	76
Valea porcului	71
Văleni	77
Vișeu de jos	78
Vișeu de mijloc	79
Vișeu de sus	80
Elencul preoților din 1705	82
Numărul românilor din Maramureș	84
Mănăstirile din Maramureș	86
Mănăstirea dela Peri	86
Mănăstirea dela Moiseiu	87
Sfîntirea mănăstirii dela Moiseiu	95
l Mănăstirea dela Biserica albă	101
" " Giulești	101
" " Ieud	101
" " Bârsana	101
" " Cuhea	102

	Pag.
Mănăstirea dela Săcel	102
„ „ Rozavlea	102
„ „ Vișeu de sus	102
„ „ Budești	102
„ „ Călinești	102
„ „ Petrova	103
„ „ Rona de jos	103

